

Міністерство внутрішніх справ України
Харківський національний університет внутрішніх справ
Науковий парк «Наука та безпека»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Збірник тез доповідей
Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Вінниця, 27 березня 2023 р.)

Вінниця 2023

УДК 336-049.5:346](100)(06)

A43

*Друкується за рішенням оргкомітету
відповідно до доручення Харківського національного університету
внутрішніх справ від 18.01.2023 № 2*

A43 Актуальні питання фінансової безпеки : зб. тез доп. Між-
нар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 27 берез. 2023 р.) / МВС
України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та без-
пека». – Вінниця : ХНУВС, 2023. – 216 с.

У збірнику опубліковано матеріали конференції, присвя-
ченої проблемам забезпечення фінансової безпеки та перспек-
тивам їх вирішення. Матеріали містять обмін результатами на-
укових досліджень, обговорення актуальних питань правових
засад діяльності суб'єктів забезпечення фінансової безпеки
держави, нормативно-правового забезпечення і стану дослі-
дження фінансової безпеки держав та економіко-правових пи-
тань організації фінансової безпеки держав. Науковцями висві-
тлено власне бачення економічних проблем і шляхів вирішення
потенційних фінансових загроз у період воєнного стану.

Видання призначене для науковців, викладачів, фахівців
підприємств і представників органів влади, які займаються пи-
таннями економічного розвитку, студентів.

УДК 336-049.5:346](100)(06)

*Матеріали друкуються за рішенням оргкомітету конференції,
викладені в авторській редакції з незначними коректорськими прав-
ками. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і
прізвищ несуть автори. Електронна копія збірника безоплатно розмі-
щується у відкритому доступі на сайті Харківського національного
університету внутрішніх справ (<http://www.univd.edu.ua>) у розділі
«Наука», сторінка «Конференції, семінари та круглі столи»,
а також у репозитарії ХНУВС (<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>)*

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО	12
----------------------	----

СОКУРЕНКО В. В.

ЗАВДАННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВИ ЯК ЧИННИКА ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ	15
---	----

БАНДУРКА О. М.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	18
--	----

ГУСАРОВ С. М.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ДЕПАРТАМЕНТОМ КІБЕРПОЛІЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	21
---	----

МОРГУНОВ О. А.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	25
--	----

БОРТНИК С. М.

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	28
---	----

МУЗИЧУК О. М.

ФІНАНСОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЯК ПІДСТАВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	31
---	----

БУРДІН М. Ю.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	34
---	----

КЛОЧКО А. М.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	37
---	----

БРУСАКОВА О. В.

ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ШИРОКОМАСШТАБНОЇ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ	40
--	----

СЕКЦІЯ 1.

**ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ**

АНТОЛ І. В.

ПОЛІТИЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	43
--	----

ВНУКОВА Н. М.

ДОТРИМАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	45
--	----

ГОНЧАРЕНКО О. Г.

АКТУАЛЬНІ ВНУТРІШНІ ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ.....	48
--	----

КИРЄЄВА І. В.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ВНАСЛІДОК ЗЛОЧИННИХ ДІЙ ДЕРЖАВИ-ТЕРОРИСТА, ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	51
---	----

КОРОБЦОВА Д. В.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	54
--	----

КРЕТ Ю. М.

ФІНАНСОВО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБЛИВИХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	57
--	----

МАРТИНЕНКО Н. В.

РОЛЬ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	59
--	----

МОВЧАН А. В.

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ І ПІДРОЗДІЛІВ ФІНАНСОВОЇ РОЗВІДКИ У ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЮ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ	62
--	----

НЕСТОР О. Ю.

ОСОБЛИВОСТІ ТА НАСЛІДКИ ВПЛИВУ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ НА ЄВРОПУ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ ПЛАНУ МАРШАЛЛА	65
---	----

НОВІЧЕНКО А. В.

ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВИ	68
--	----

SAZANOVA L. S.

CHANGES IN FINANCING THE NATIONAL SECURITY AND DEFENSE SECTOR IN WARTIME	71
---	----

CHUKALOV K. E.

FINANCIAL SECURITY OF THE STATE IN CONDITIONS OF MARTIAL LAW	73
---	----

СЕКЦІЯ 2.

**ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

БАНДУРКА С. С.

ЗАХИСТ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ – ПІДПРИЄМЦЯ ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	76
---	----

ДАВИДЕНКО Д. О. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	79
---	----

ЛИМАНЮК А. А. ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	82
--	----

МАКАРЕНКО О. Ю. МАКАРЕНКО Н. А. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОДАТКОВИХ ПЕРЕВІРОК ПРИ ПОВЕРНЕННІ ПДВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	84
--	----

ТЕРНИЦЬКИЙ С. М. СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ ЯК ФОРМА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ	88
---	----

ШОРОХ В. Д. РОЛЬ РИЗИКО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ У ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ УЧАСНИКІВ РИНКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ	91
---	----

СЕКЦІЯ 3.

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

АНАНЬЄВА Є. А. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ЧАСТИНИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	94
--	----

БЕЗУСИЙ В. В. ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	96
---	----

БОГДАНЮК І. В. МІСЦЕ ОКРЕМИХ ВИДІВ СУДОВОЇ ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У ВИЗНАЧЕННІ РОЗМІРУ ШКОДИ ТА ЗБИТКІВ	
--	--

ВІД РУЙНУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ УНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ.....	99
--	----

БУГЕРА С. І.

ДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА ПЕРІОД ДО 2025 РОКУ.....	103
--	-----

ВОЙЦІХОВСЬКИЙ А. В.

КОВАЛЬОВА А. О.

ВОЄННІ РЕПАРАЦІЇ ЯК СПОСІБ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	105
--	-----

ГЕТМАНЕЦЬ О. П.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ФІНАНСОВОГО СТАНУ КРАЇНИ	108
--	-----

ГОНЧАРУК О. М.

ХМУРІНСЬКИЙ Н. О.

ВПЛИВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ НА СВІТОВУ ТОРГІВЛЮ ТА ІНВЕСТИЦІЇ.....	111
---	-----

ДОНЦОВА О. С.

ФЕСЮНІН В. М.

ФОКІН Д. І.

АЛГОРИТМ ПРОВЕДЕННЯ ТОВАРОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПОСЛУГ У СПРАВАХ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ	114
--	-----

ДРОЗД О. Ю.

ПОВНОВАЖЕННЯ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	117
---	-----

ДУБНИЦЬКИЙ В. П.

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	120
---	-----

ЄФРЕМОВ А. О.

ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СИСТЕМОУТВОРЮЮЧОГО ЕЛЕМЕНТА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	122
---	-----

ЖОРНОКУЙ В. Г.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ ЗА НОВИМ ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО АКЦІОНЕРНІ ТОВАРИСТВА»	125
--	-----

ІВАНОВА О. В.

ЗМІНИ У ТРУДОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ОСОБЛИВОСТІ ІСТОТНИХ УМОВ УКЛАДЕННЯ, РОЗІРВАННЯ ТА ЗМІНИ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ	129
--	-----

ІЛЬНИЦЬКИЙ О. М.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ В УМОВАХ ВІЙНИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	133
---	-----

КАТЕЩЕНОК Д. А.

ШКУРОПАЦЬКИЙ О. І.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	136
---	-----

КИРИЧЕНКО Є. В.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	140
---	-----

КИРИЧЕНКО Ю. М.

ПЕТРОВ В. О.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	143
--	-----

КИСИЛЬОВА К. В.

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	146
--	-----

КОЗІЙ В. В. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ЗАВОЛОДІННЯ КРИПТОВАЛЮТОЮ	149
КОРОБЦОВА Д. В. САЗАНОВ В. О. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	152
КОРОБЦОВА Д. В. СИНІЦЯ Д. С. ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	155
КУРДЕС О. В. ТРЕНІНГОВА СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ЕКСПЕРТІВ-ЕКОНОМІСТІВ	157
МАКАРОВ А. Д. ПОДОРОЖНІЙ А. Ю. ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	159
МАР'ЯН М. М. ШЛЯХИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У СВІТОВИЙ ПРОСТІР	162
МАТВЕЄВ С. П. ФІНАНСУВАННЯ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	166
ОСТРОВЕРХОВ Д. О. ДЕЯКІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВОЇ ДОСТУПНОСТІ В УКРАЇНІ.....	170

ПЕТРОВА І. А. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ У СПРАВАХ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ	173
PETROVA I. A. KIPUSHEVA T. V. DUKHNENKO D. O. THE LINK BETWEEN COMPETENCE AND COMPETENCY IN THE ACTIVITY OF FORENSIC EXPERT	177
ПОДОРОЖНІЙ А. Ю. ІНВЕСТИЦІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	180
SUPENO E. FINANCIAL COMPENSATION FOR ENVIRONMENTAL DAMAGE CAUSED BY MILITARY ACTIVITIES. SOME CASES FROM THE PAST	182
САДИКОВ М. А. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ ПІСЛЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ ДО СУВЕРЕННОЇ УКРАЇНИ	188
СИЛЕНОК К. П. РОЗВИТОК ІСТОРИКО-АРХЕОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ УКРАЇНИ ВСУПЕРЕЧ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ.....	191
СОЛОВЙОВ А. С. ІНТЕГРАЦІЯ СМАРТ-КОНТРАКТІВ НА ОСНОВІ БЛОКЧЕЙНУ У СПОРТИВНЕ ПРАВО ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОЇ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	193
МЕРЕЖКО М. С. ФУРСА В. А. ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ЯК ЧИННИК АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ.....	196

ФУРСА В. А.

ЯК ЗМІНИЛАСЯ ЛОГІСТИКА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ	200
---	-----

ЧЕКІН Д. О.

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ДЖЕРЕЛО ДОКАЗІВ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЛЕГАЛЬНОГО ЗБУТУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	202
---	-----

ЧОРНА А. М.

СЯДРИСТА І. І.

ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	204
---	-----

ЩЕРБІНІНА Є. М.

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ.....	206
---------------------------------	-----

ЯЛОВИЙ О. О.

ДО ПИТАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	209
--	-----

KOSHCHENKO O.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ ЕКОНОМІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ	211
---	-----

ZAVHORODNII M.

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЯК НАПРЯМ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	213
---	-----

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

ректора Харківського національного університету внутрішніх справ
доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України,
члена-кореспондента Національної академії правових наук України,
генерала поліції третього рангу

Валерія Васильовича СОКУРЕНКА

Шановні колеги, друзі, працівники і побратими!

Від імені ректорату і Вченої ради Харківського національного університету внутрішніх справ вітаю вас із початком Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання фінансової безпеки».

Безпека держави, захист територіальної цілісності та національних інтересів завжди є пріоритетом державної політики, а в умовах воєнного стану набуває вкрай актуального значення, оскільки Україна є центром російської воєнної агресії, форпостом захисту європейських демократичних цінностей. На жаль, наша держава у 2014 році стала центром російської гібридної агресії, яка знаходить своє практичне вираження не тільки у військовій площині, а й в інформаційному, дипломатичному та економічному просторах. І тому для подолання негативних подій, які постали перед нашою країною, потрібно надати їх теоретичні обґрунтування, сформулювати визначення окремих явищ та їх елементів, з'ясувати концептуальні проблеми протистояння агресору та шляхи їх вирішення, спланувати заходи поступового розвитку країни після перемоги.

Боротьба з правопорушеннями та злочинами в економічній сфері держави завжди є пріоритетом практичної діяльності поліції. Достатньо згадати низку нормативно-правових актів, а саме Закон України «Про Національну безпеку України» (2018 р.), Стратегію національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» (2020 р.), Стратегію національної безпеки України (2015 р.), Рішення Ради національної безпеки та оборони «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року», яке визначає фінансову безпеку держави як основну складову, Концепцію забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, схвалену Розпорядженням Кабінету Міністрів України у 2015 р., Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України та інші фінансові закони.

Як наголошують фахівці, за останні 10 років стан фінансової безпеки країни оцінювався як незадовільний на рівні 42 % від оптимального значення, а боротьба з фінансовими правопорушен-

нями та злочинами – як стратегічний курс держави. Наприклад, боротьба з корупцією. Так, в Індексі сприйняття корупції, рейтингу глобальної антикорупційної організації Transparency International, за підсумками 2018 р. наша країна посіла 120 сходинку зі 180 країн світу. І хоча з року в рік позиції України у рейтингу покращуються, такий стан речей все ще є далеким від задовільного.

За звітом аналітичної компанії з вивчення фінансових злочинів, за 2020 р. 54 % опитуваних в Україні постраждали від шахрайства, 47 % українських компаній постраждали від незаконного привласнення майна, корупції та хабарництва, 41 % українських підприємців постраждали від зовнішніх шахраїв.

Говорячи про фінансову безпеку, усвідомлюючи її важливість для країни та кожного громадянина нашої держави, особливо в умовах воєнного стану, важливо наголосити на необхідності врахування двох основних моментів. По-перше, створення оборонного комплексу, здатного протистояти військовій загрозі. Тут можна згадати висловлювання американського президента: «Економічна безпека – національна безпека».

У 1991 р. на території нашої держави знаходились 30 % усіх оборонно-промислових підприємств СРСР, зараз майже всі вони або знищені, або збиткові. Затверджена у 2018 р. Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України до 2028 року є документом середньострокового планування, який направлений на:

- встановлення пріоритетних напрямів фінансування оборонної промисловості;
- переобладнання промислових спроможностей для створення продукції для експорту за кордон;
- пошук нових ринків збуту саме серед західних партнерів;
- збільшення відсотку задоволення потреб українського війська саме за рахунок вітчизняної продукції ОПК.

По-друге, створення умов для розвитку всіх складових фінансових відносин (бюджетних, податкових, валютних, банківських, кредитних, фондового ринку, грошових тощо), спираючись на наявні реалії, чинне законодавство та практику фінансової діяльності.

У нинішніх умовах основним є міждисциплінарний підхід у проведенні наукових досліджень, особливо в питаннях, що стосуються фінансової безпеки. Пам'ятаймо, що наша фінансова безпека безпосередньо залежить від прийнятих нами щодня рішень. Саме тому проблеми, які охоплює фінансова безпека, на нашій конференції розглядаються з різних аспектів організації: теоретико-мето-

дологічного, правового, судової практики, боротьби з економічними злочинами, фінансової безпеки підприємництва та особистості тощо.

Насамкінець варто зазначити, що в конференції беруть участь досвідчені науковці, молоді дослідники, здатні продемонструвати прогресивне бачення вирішення актуальних проблем, а також практики, які щодня у своїй діяльності стикаються з обговорюваними питаннями.

Переконали, що всі пропозиції та висновки, які надали учасники конференції, в подальшому знайдуть своє висвітлення в законодавстві та будуть успішно реалізовані на практиці.

Бажаю всім учасникам міцного здоров'я, плідної роботи, цікавих ідей і вагомих наукових здобутків!

УДК 351.72

Валерій Васильович СОКУРЕНКО,

доктор юридичних наук, професор,

член-кореспондент Національної академії правових наук України,

заслужений юрист України, генерал поліції третього рангу,

ректор Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8923-5639>

ЗАВДАННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВИ ЯК ЧИННИКА ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ

В умовах воєнної агресії, яку розв'язала проти України рф, питання забезпечення стійкості та сталого розвитку фінансової системи країни набувають украй актуального значення, оскільки від систематичного, стабільного, достатнього фінансування всього комплексу заходів, що організовуються та здійснюються з метою сприяння обороні України, залежить суверенітет, територіальна цілісність і демократичні цінності держави.

Воєнна безпека України є однією з найважливіших умов реалізації національних цінностей і, як закріплено у Стратегії воєнної безпеки України, базується на «... дотриманні принципу оборонної достатності, що передбачає фінансування та підтримання оборонного потенціалу держави на рівні, достатньому для надання відсічі і стримування збройної агресії проти України з урахуванням поточного стану і перспектив розвитку безпекового середовища у світі та регіоні довкола України» [1]. Із цих позицій задоволення потреб оборони України залежить від можливостей держави щодо використання всіх видів ресурсів, зокрема фінансових.

Наявність і достатність фінансових ресурсів на потребу Збройних сил України та інших складових сил оборони країни, а також законність їх формування, розподілу та використання є одними з найважливіших завдань, що покладаються на сили безпеки України. Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» правоохоронні органи належать до сил безпеки країни, на яких покладається обов'язок щодо забезпечення всіх складових національної безпеки, зокрема фінансової [2].

Поняття фінансової безпеки в сучасному законодавстві не закріплено, а у працях науковців є предметом дискусії [3]. Однак, вра-

ховуючи зазначені завдання щодо фінансового забезпечення обороноздатності країни, слід розглядати її як здатність фінансової системи протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам. Із цих позицій доцільно розглядати сутність фінансової безпеки через попередження та боротьбу з фінансовими правопорушеннями та злочинами.

Аналізуючи сутність фінансового правопорушення, що міститься у працях учених [4], можливо визначити, що фінансове правопорушення – це суспільно шкідливе (небезпечне), противоправне, винне діяння (дія або бездіяльність) деліктоздатного суб'єкта (фізичної чи юридичної особи), яке порушує інтереси держави і суспільства, що охороняються законом, і є підставою для притягнення до фінансово-правової, адміністративної чи кримінальної відповідальності.

Завдання правоохоронних органів щодо розкриття фінансових правопорушень набувають у край актуального значення в умовах воєнного стану, оскільки в значній кількості на оборону спрямовуються бюджетні кошти, кошти публічних фондів, міжнародних організацій тощо. За даними Національного банку України, станом на 1 лютого 2023 р. на спецрахунок оборони країни надійшли понад 23,9 млрд грн, за лютий 2023 р. – 440 млн грн і ще надходять, що потребує контролю за законністю та ефективністю їх використання. Так, у 2022 р. були проведені перевірки у 1900 фінансових установах та виявлено 721 фінансове правопорушення, з яких 223 – це невиконання фінансових нормативів [5].

За статистичними даними правоохоронних органів за дев'ять місяців 2022 р. (січень-вересень) кількість кримінальних проваджень у фінансово-кредитній сфері складала 10, у банківській сфері – 17, у бюджетній – 254 [6]. Одним із важливих напрямів діяльності поліції залишається боротьба з організованою злочинністю та злочинними організаціями, внаслідок якої сума збитків державі у 2022 р. склала 1 626 862 880 грн, а внаслідок дій органів внутрішніх справ відшкодування збитків склало 160 967 349 грн, тобто 10 %.

Фінансові правопорушення та злочини мають різноманітний, динамічний характер і вагомий вплив на функціонування фінансової системи держави та її здатність акумулювати кошти на оборону. Фінансова безпека держави залежить від спроможності правоохоронних органів попереджувати, розкривати і протидіяти фінансовим правопорушенням. Наведені дані свідчать про потребу підготовки спеціальних підрозділів у структурі правоохоронних органів – фінансової поліції, завданням якої повинно стати попередження,

виявлення та протидія фінансовим правопорушенням та злочинам, розкриття і притягнення винних до відповідальності.

Висновок. Завдання правоохоронних органів щодо розкриття фінансових правопорушень і злочинів в умовах воєнного стану набувають укр. важливого значення, оскільки забезпечують фінансування обороноздатності країни. Потребує поліпшення правове забезпечення діяльності поліції щодо боротьби з фінансовими правопорушеннями. З огляду на основні завдання правоохоронних органів, а також положення Указів Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 р. № 722/2019, «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року “Про Стратегію національної безпеки України”» від 14 вересня 2020 р. № 392/2020 та інших стратегічних документів і напрямів соціально-економічного розвитку України потребує вдосконалення обіг фінансових ресурсів та їх спрямованість на оборону країни. До пріоритетних завдань правоохоронних органів України слід віднести фінансову безпеку як умову забезпечення законності та стабільності фінансової системи країни.

Список бібліографічних посилань

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України» : Указ Президента України від 25.03.2021 № 121/2021 // Президент України : офіц. Сайт. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>.

2. Про національну безпеку України : Закон України 21.06.2018 № 2469-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

3. Гетманець О. П. Фінансова безпека як об'єкт правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 218–223. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.3.37>.

4. Reznik O., Getmanets O., Kovalchuk A., Nastyuk V., Andrii-chenko N. Financial Security of the State. *Journal of Security and Sustainability Issues*. 2020. Vol. 9, No. 3. Pp. 843–852. DOI: [https://doi.org/10.9770/jssi.2020.9.3\(10\)](https://doi.org/10.9770/jssi.2020.9.3(10)).

5. Національний банк у січні застосував до п'яти небанківських фінансових установ заходи впливу за порушення у сфері фінмоніторингу та валютного законодавства // Національний банк України : офіц. Сайт. 03.02.2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-u-sichni-zastosuvav-do-pyati-nebankivskih-finan>

sovih-ustanov-zahodi-vplivu-za-porushennya-u-sferi-finmonitoringu-ta-valyutnogo-zakonodavstva.

6. Звіти про консультації // Національна поліція України : офіц. Сайт. URL: <https://www.npu.gov.ua/diyalnist/konsultaciyi-z-gromadskistyuu/zviti-pro-konsultaciyi>.

УДК 336.02

Олександр Маркович БАНДУРКА,

доктор юридичних наук, професор,

академік Національної академії правових наук України,

президент Кримінологічної асоціації України;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0240-5517>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та національних інтересів як держави в цілому, так і окремої людини від реальних та потенційних загроз характеризує національну безпеку України. В умовах воєнного стану організація захисту всіх складових національної безпеки – головна функція держави та кожного громадянина. Для формування та використання оборонного потенціалу країни та створення безпекового середовища для громадян держава повинна використовувати власні та залучені ресурси, що передбачає, як визначено у Стратегії національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», таке:

- розвивати ринкову конкуренцію, забезпечити монополізацію економіки та детінізацію господарських відносин;
- захистити права власності;
- забезпечити дерегуляцію та не допускати тиску на бізнес;
- створити конкурентні умови для залучення інвестицій, зокрема іноземних;
- забезпечити стає функціонування фінансової системи, послідовність грошово-кредитної політики та підвищення рівня довіри до національних фінансових інститутів;
- удосконалити законодавство про організацію судової влади та забезпечити справедливе правосуддя;

– створити сприятливі, зокрема фінансові, умови для розвитку науки, забезпечити розбудову науково-дослідницької інфраструктури тощо [1].

Отже, уряд визначив матеріальне, технічне, енергетичне, наукове та інші ресурсне забезпечення обороноздатності країни, серед якого завдання щодо посилення фінансової стійкості, ефективного використання бюджетних коштів та коштів міжнародної допомоги має вирішальне значення. Фінансові інтереси держави для забезпечення потреб оборони потребують узгодженої фінансової системи, яка є стрижнем фінансової безпеки.

Фінансова безпека як наукова категорія законодавчого визначення не отримала, але, враховуючи залежність воєнної безпеки від стану фінансів, а саме те, що «... дефіцит фінансових ресурсів ускладнює виділення коштів для забезпечення виробництва та закупівлі у необхідних обсягах сучасних зразків озброєння та військової техніки» [1], потребує його.

У наукових працях фінансову безпеку розглядають з різних боків, спираючись на такі фактори:

- рівень фінансової незалежності (при цьому велике значення має розмір зовнішньої фінансової допомоги з боку міжнародних фінансових інституцій, економічних угруповань, урядів окремих країн, обсяг іноземних інвестицій у національну економіку);
- характер фінансово-кредитної політики (як внутрішньої, так і зовнішньої), яку проводить держава;
- політичний клімат у країні;
- рівень законодавчого забезпечення функціонування фінансової сфери [2, с. 223].

Підсумовуючи визначення, що містяться у працях учених, слід зазначити, що універсальне визначення сутності фінансової безпеки охоплює дві позиції: по-перше, стан захищеності фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин; по-друге, здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування в умовах впливу внутрішніх і зовнішніх загроз.

Воєнний стан, зумовлений збройною агресією РФ, – це надзвичайна зовнішня загроза, яка має вкрай негативний вплив на стан фінансової системи країни і, як наслідок, на її обороноздатність. Із цих позицій забезпечення фінансової безпеки країни є умовою національної безпеки, яка залежить від вирішення таких завдань:

- пріоритетність встановлення та послідовність вирішення завдань, які пов'язані з фінансуванням оборонного комплексу країни;

- формування видатків бюджетної системи на принципах адресності, повноти, прозорості, пропорційності у вирішенні завдань, що забезпечують соціальний захист як військовослужбовців, так і цивільних осіб;

- інтегрування у глобальну систему фінансової безпеки, яка складається та підтримується співпрацею з міжнародними фінансовими інституціями та системою фінансової безпеки європейських країн;

- розрахунок ризиків у функціонуванні банківської, кредитної, валютної систем та їх попередження і подолання.

Висновок. Враховуючи викладене, можна зазначити, що поняття фінансової безпеки настільки ж широке, як і, власне, тлумачення фінансів як системи економічних відносин, що виникають у процесі створення та використання централізованих та децентралізованих фондів коштів. Крім того, фінансова безпека є надзвичайно складною багаторівневою системою, утвореною низкою підсистем, кожна з яких має власну структуру та логіку розвитку. Складність, комплексність самого явища фінансової безпеки уможливорює в понятійному плані характеризувати його лише завдяки системному методу, в узагальнюючому вигляді з можливим виділенням найважливіших елементів цієї системи в конкретному вираженні. Оцінка рівнів фінансової безпеки має базуватися на адекватності оціночних параметрів сутності процесів, що є предметом аналізу, комплексності, виділення основних елементів небезпек та загроз, послідовності оціночних заходів. Підвищення рівня фінансової безпеки держави може бути досягнуто лише внаслідок взаємодоповнюючого використання комплексу фінансових, соціальних, загальнополітичних заходів.

Список бібліографічних посилань

1. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» : затв. Указом Президента України від 14.09.2020 № 392/2020 // Президент України : офіц. сайт. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.

2. Гетманець О. П. Фінансова безпека як об'єкт правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 218–223. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.3.37>.

УДК [351.741:336-049.5](477)

Сергій Миколайович ГУСАРОВ,

*доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України,
заслужений юрист України,
професор кафедри адміністративного права та процесу
факультету № 1 Харківського національного університету
внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8136-0694>*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ДЕПАРТАМЕНТОМ КІБЕРПОЛІЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Нині майже кожен в Україні використовує мобільні засоби комунікації з підключенням до інтернету, державні органи впроваджують електронний документообіг, банківські послуги надаються онлайн, можна замовити послуги з перевезення залізницею, автобусом чи літаком, а підприємницьку діяльність неможливо уявити без онлайн сегмента. Відбулося всеосяжне проникнення кіберпростору у всі сфери життєдіяльності суспільства та держави, в тому числі фінансову. Переоцінити стабільність і безпеку кіберпростору для забезпечення фінансової безпеки держави неможливо.

Істотну роль у забезпеченні фінансової безпеки держави відіграє Департамент кіберполіції Національної поліції України – між-регіональний територіальний орган Національної поліції України, який входить до структури кримінальної поліції та відповідно до законодавства забезпечує реалізацію державної політики у сфері боротьби з кіберзлочинністю, організовує та здійснює оперативно-розшукову діяльність. Основними завданнями Департаменту кіберполіції Національної поліції України є:

1) участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики щодо попередження та протидії кримінальним правопорушенням, механізм підготовки, вчинення або приховування яких передбачає використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електров'язку;

2) сприяння у порядку, передбаченому чинним законодавством, іншим підрозділам Національної поліції у попередженні, виявленні та припиненні кримінальних правопорушень [1].

Офіційна статистика свідчить, що за останнє десятиліття кількість виявлених кіберзлочинів суттєво збільшилась. В умовах війни кібератаки і злами можливі з боку ворога для завдання шкоди обороноздатності України. Скористатися ситуацією з перевантаженістю правоохоронних органів та заволодіти коштами громадян мають намір не пов'язані з війною зловмисники. Тому кіберзлочинність в Україні стабільно зростає [2].

Через обмеженість у кадровому ресурсі кіберполіція розслідує лише справи, в яких ідеться про великі суми грошей, втручання в державні реєстри, хакерські атаки на великі мережі та сайти, продаж піратської продукції або баз даних (масштабні інтернет-злочини). Численні ж випадки шахрайства в мережі розслідують здебільшого територіальні органи Національної поліції.

Протягом 2022–2023 рр. Департаментом кіберполіції Національної поліції України здійснюється протидія кіберзлочинності, пов'язаної з війною, та протидія російському ворогу в інформаційному просторі. Наочно продемонструвати внесок кіберполіції в забезпечення фінансової безпеки держави в умовах дії воєнного стану можна на прикладах такої діяльності за останній час. Так, працівники Департаменту кіберполіції викрили злочинну групу, яка оформлювала кредити на зниклих безвісти і полонених військовослужбовців. Для реалізації злочинної схеми зловмисники здійснювали перевипуск сім-карт та отримували доступ до онлайн-банкінгу. Далі оформлювали кредитні картки та привласнювали позики. Загальна сума збитків становить понад 2 млн грн. Було повідомлено про підозру за ч. 3 ст. 190 («Шахрайство») Кримінального кодексу України [3].

Ще одним напрямом роботи є викриття кіберполіцією ботоферм, через які поширюється ворожий контент. Так, наприклад, заходи з викриття ботоферми провели працівники відділу протидії кіберзлочинам у Тернопільській області спільно з оперативниками обласного управління Служби безпеки України та слідчими поліції. Мешканець Тернополя за місцем свого проживання організував роботу апаратно-програмного комплексу, який використовував потужності близько 30 тисяч сім-карт для реєстрації великої кількості облікових записів. Із фейкових акаунтів у соціальних мережах розповсюджували неправдиву інформацію та протиправний контент, у тому числі на вебресурсах, заборонених на території України. Зокрема, дописи й коментарі містили прокремлівські наративи, виправдання окупації українських територій, пропаганду війни, дискредитували захисників України або представників органів влади.

За фактом цього розпочато кримінальне провадження за ч. 3 ст. 361 («Несанкціоноване втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж») Кримінального кодексу України [4].

Також поширеним є шахрайство під виглядом постачання товарів військовим. В інтернеті розміщуються оголошення щодо продажу, наприклад, автомобілів, однак, отримавши передплату, особи не виконують взятих на себе обов'язків. Використовуються фейкові облікові записи у соціальних мережах для публікації оголошень щодо продажу автомобілів, які мають попит серед військових та волонтерів, котрих переконують, що про продаж уже домовились з іншим покупцем, але за умови передплати обіцяють «притримати» автівку. Такі дії кваліфікуються за ч. 3 ст. 190 («Шахрайство») Кримінального кодексу України.

Відмітимо діяльність Департаменту кіберполіції з протидії колабораційній діяльності та пропаганді, спрямованій на підтримку російської агресії. Одним з останніх прикладів є документування працівниками Департаменту кіберполіції протиправної діяльності громадянки України, адвоката і блогерки, яка неодноразово висловлювалася на підтримку країни-агресора, поширювала російську пропаганду та фейки і на початку повномасштабного вторгнення виїхала до рф. Пропагандистці заочно оголошено підозру за ч. 1 ст. 111-1 («Колабораційна діяльність»), ч. 3 ст. 436-2 («Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників»), ч. 2 ст. 110 («Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України»), ч. 3 ст. 109 («Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади») Кримінального кодексу України [5].

У лютому 2023 р. працівники управління протидії кіберзлочинам у Харківській області викрили протиправну діяльність фігурантів, що створили та адміністрували скам-спільноту в месенджері «Telegram», де розміщували інструкції та фішингові посилання для інших членів шахрайської організації. Далі зловмисники в месенджерах робили розсилку фішингових посилань, що містили пропозицію отримати соціальну допомогу від держави або отримати кошти за проданий товар. Після введення потерпілим реквізитів своєї банківської карти зловмисники отримували доступ до його коштів. Організатору повідомлено про підозру за частинами 1–2 ст. 255 («Створення та участь у злочинній організації»), ч. 4 ст. 28, ч. 3

ст. 190 («Шахрайство»), виконавцям – за ч. 2 ст. 255, ч. 4 ст. 28, ч. 3 ст. 190 Кримінального кодексу України [6].

Наостанок відмітимо, що до завдань кіберполіції входять: реалізація державної політики у сфері протидії кіберзлочинності, завчасне інформування населення про появу нових кіберзлочинців, упровадження програмних засобів для систематизації кіберінцидентів, реагування на запити зарубіжних партнерів, які надходять каналами цілодобової мережі контактних пунктів.

Працівники Департаменту кіберполіції в контексті дії воєнного стану зосереджують увагу на пов'язаному з війною шахрайстві (ст. 190 КК України), несанкціонованому втручанні в роботу інформаційних (автоматизованих), інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж (ст. 361 КК України), колабораційній діяльності (ст. 111-1 КК України), виправдовуванні, визнанні правомірною, запереченні збройної агресії російської федерації проти України, глорифікації її учасників (ст. 436-2 КК України), посяганні на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК України), діях, спрямованих на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст. 109 КК України).

Список бібліографічних посилань

1. Про підрозділ // Кіберполіція України : офіц. сайт. URL: <https://cyberpolice.gov.ua/contacts/>.

2. Боротьба з кіберзлочинністю в умовах дії воєнного стану: Закон 2149-IX // LIGA ZAKON : сайт. 13.04.2022. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analitycs/210562_borotba-z-kberzlochinnstyu-v-umovakh-d-vonnogo-stanu-zakon-2149-ix.

3. Кіберполіція викрила злочинну групу, яка оформлювала кредити на зниклих безвісти і полонених військовослужбовців // Кіберполіція України : офіц. сайт. 03.03.2023. URL: <https://www.cyberpolice.gov.ua/news/kiberpolicziya-vykryla-zlochynnugrupu-yaka-oformlyuvala-kredyty-na-znyklyx-bezvisty-i-polonenyx-viyskovosluzhbovcziv-8913/>.

4. Кіберполіцейські спільно з оперативниками СБУ викрили ботоферму, через яку поширювали ворожий контент // Головне управління Національної поліції в Тернопільській області : офіц. сайт. 03.01.2023. URL: <https://tp.npu.gov.ua/news/kiberpolitseiski-spilno-z-operatyvnykamy-sbu-vykryly-botofermu-cherez-iaku-poshyriuvaly-vorozhyi-kontent>.

5. Правоохоронці оголосили підозру у колабораційній діяльності пропагандистці, яка підтримує російську агресію // Кіберполіція

України : офіц. сайт. 10.02.2023. URL: <https://www.cyber-police.gov.ua/news/pravoohoronczy-ogolosyly-pidozru-u-kolaboraczijnij-diyalnosti-propagandystczy-yaka-pidtrymuye-rosijsku-agresiyu-3412/>.

6. Поліцейські Харківщини викрили в онлайн шахрайстві злочинну організацію, члени якої підозрюються у нанесенні потерпілим мільйонних збитків // Кіберполіція України : офіц. сайт. 02.02.2023. URL: <https://www.cyberpolice.gov.ua/news/policzejski-harkivshhyny-vykryly-v-onlajn-shaxrajstvi-zlochynnu-organizacziyu-chleny-yakoyi-pidozryuyutsya-u-nanesenni-poterpilym-miljonnyx-zbytkiv-5622/>.

УДК 004.7:538.56:519.25

Олександр Анатолійович МОРГУНОВ,

доктор юридичних наук, професор,

заслужений тренер України,

перший проректор Харківського національного

університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2259-3620>

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Економічно-політичні виклики в країні, що постали сьогодні, стали причиною фінансової незахищеності більшості громадян. Зокрема, початок повномасштабної війни та запровадження воєнного стану спровокували появу реальних ризиків і загроз у веденні підприємницької діяльності [1]. Огляд наукових джерел з питань трактування сутності поняття «фінансова безпека підприємства» свідчить, що більшість учених дотримуються лінії, яка базується на визначенні фінансової безпеки держави, тільки екстраполюють її на мікрорівень: «І в загальному випадку фінансову безпеку підприємств представляють як механізм, що, з одного боку, забезпечує стабільність фінансової системи суб'єкту шляхом використання захисних фінансових інструментів, а з іншого, – забезпечує її ефективність шляхом організації раціонального використання фінансових ресурсів» [2;3].

До основних складових фінансово-економічного механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства, на нашу думку, слід віднести три блоки: 1) інформаційно-організаційний – містить елементи механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства, до яких належать: принципи, функції, методи, важелі та інструменти управління фінансовою безпекою підприємства; система забезпечення, яка складається з організаційного, інформаційно-аналітичного, нормативно-правового та програмно-технічного забезпечення; 2) функціонально-аналітичний – дозволяє згрупувати елементи, призначені для діагностування фінансової безпеки підприємства, здійснення оцінки управління безпекою, проведення на підставі отриманих даних ідентифікації ризиків та загроз; для нейтралізації останніх здійснювати формування концепції стратегічного управління фінансовою безпекою підприємства, а також проводити обґрунтування обраної стратегії та аналіз щодо її реалізації в систему управління фінансовою безпекою підприємства; 3) контрольно-моніторинговий – відповідає за контроль та моніторинг процесу реалізації стратегії управління фінансовою безпекою підприємства, її коригування на основі оцінки ефективності стратегії управління фінансовою безпекою. При цьому особливу увагу слід звернути на моніторинг процесу реалізації стратегії [4].

З огляду на зазначене вище варто погодитись із точкою зору Г. В. Соломіної, яка зазначає, що поняття механізму фінансово-економічної безпеки суб'єкта підприємництва, враховуючи результати аналізу його складових, може бути сформульоване так:

1) система методів, важелів, інструментів, способів функціонування суб'єкта підприємницької діяльності, за якого стало забезпечуються його фінансові інтереси. Тобто механізм розуміється як об'єктивно існуюче, властиве суб'єкту підприємництва, динамічне системне утворення, яке можна використати для здійснення впливу на його розвиток при забезпеченні параметрів цього розвитку. Умови існування суб'єкта підприємництва, існування зовнішніх та внутрішніх загроз при цьому не обумовлюються, однак сталість має бути досягнута і в умовах небезпек та загроз;

2) система фінансових методів, важелів, інструментів, способів досягнення такого фінансового стану суб'єкта підприємництва, який характеризується стійкістю до зовнішніх та внутрішніх небезпек та загроз. Тобто механізм фінансово-економічної безпеки розуміється як суб'єктивно-об'єктивна, статична система ієрархічно

співпорядкованих фінансових методів, інструментів, що використовуються або можуть бути використані для впливу на його функціонування та розвиток [5, с. 44].

Таким чином, сьогодні, як ніколи, проблема забезпечення фінансової безпеки підприємства має важливе тактичне та стратегічне значення. Адже від того, наскільки якісно, ефективно і, головне, прибутково буде здійснювати свою діяльність суб'єкт господарювання, залежить благополуччя всієї країни. На нашу думку, необхідно більше уваги приділяти питанням упровадження механізмів забезпечення фінансової безпеки саме на рівні суб'єктів підприємництва сфери матеріального виробництва, що пов'язано зі значною кількістю ризиків і нестабільністю як внутрішнього, так і зовнішнього їх середовища, а також загрозами поглинань, зокрема через процедури банкрутства.

Що ж стосується безпосередньо представленої проблематики, то особливостями забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах воєнного стану є такі: 1) стратегія безпеки формується з урахуванням не тільки внутрішніх, але й зовнішніх геополітичних процесів; 2) наявність ризиків фізичної ліквідації суб'єкта господарювання, що особливо актуально для прифронтових регіонів; 3) нестабільність курсу валют; 4) складність експорту та імпорту товарів тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Васильєв А. А., Галенко В. М. Фінансова безпека аграрних підприємств України в умовах правового режиму воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-63>.

2. Червяков І. М., Медєць М. М. Фінансова безпека як складова економічної безпеки держави. *Вісник Кримінологічної Асоціації України*. 2004. № 1 (4). С. 125–130.

3. Чібісова І. В., Івашина Є. М. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2011. № 31. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/347>.

4. Ставерська Т. О., Шевчук І. Л. Механізм управління забезпеченням фінансової безпеки підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2015. Вип. 1. С. 93–105.

5. Соломіна Г. В. Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємництва : навч. посіб. Дніпро : ДДУВС, 2018. 234 с.

УДК 351.72

Сергій Миколайович БОРТНИК,

доктор юридичних наук, доцент,

проректор Харківського національного університету

внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5281-6007>

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

В умовах воєнного стану в Україні безпекова складова життєдіяльності людини визначається як пріоритетна. Постає завдання щодо з'ясування сучасної сутності фінансової безпеки людини як важливої складової національної безпеки, що забезпечує захист особистості та її майна, окреслення сфер та її показників, а також визначення актуальних напрямів майбутнього забезпечення фінансової стійкості як держави, так і її суб'єктів. Отже, в системі життєдіяльності людини в умовах війни та післявоєнного розвитку для захисту людини та її функціонування у безпечному середовищі потребують окреслення загрози, шляхи їх подолання та попередження з урахуванням особливостей правового регулювання у всіх сферах суспільства, зокрема у фінансових відносинах.

Розглядаючи особливості нормативно-правового регулювання фінансової безпеки на підставі аналізу норм Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII та Стратегії економічної безпеки на період до 2025 року, дослідники доходять висновку, що вказане поняття є складовим елементом поняття «національна безпека» [1], з констатацією фрагментарності його визначення в чинному законодавстві і відсутності єдиного органу влади, здатного формувати політику національної фінансової безпеки та її реалізовувати. З урахуванням складності надання дефініції, а також багатоаспектності розгляду її сутності вказана пропозиція виглядає дискусійною, оскільки орган протидії економічній злочинності – Бюро економічної безпеки – було створено Указом Президента України 24 листопада 2021 р., проте слід враховувати, що саме поняття економічної безпеки інтегральне, тому існують її складові, зокрема фінансова безпека.

Юристи вважають, що при формуванні норм законодавства щодо фінансово-економічної безпеки держави потрібно враховувати такі індикатори економічного стану країни: співвідношення

дефіциту державного бюджету до ВВП; співвідношення державного та гарантованого державного боргу до ВВП; валовий зовнішній борг; обмінний курс гривні до долара; валові міжнародні резерви України; частка довгострокових кредитів у загальному обсязі кредитів; частка непрацюючих кредитів [2, с. 512]. Як захід удосконалення фінансово-економічної безпеки держави пропонується ухвалення нового Закону України «Про основи фінансової безпеки», а також доопрацювання положень Стратегії [2].

Підтримуючи висновки науковців щодо потреби вдосконалення нормативно-правового регулювання економічної безпеки, вважаємо необґрунтованим використання поняття «фінансово-економічна безпека». Посилання дослідників на чинне законодавство, як і на точки зору науковців, свідчать про погляд на фінансову безпеку як на складовий елемент системи економічної безпеки, що існує нарівні з іншими елементами. До того ж вказані поняття мають специфічні особливості на рівні розгляду об'єкта безпеки. Так, економічна безпека держави характеризується вказаними елементами і впливає на становище особистості в суспільстві, проте економічна безпека людини втілюється у показники, що характеризують її особисте становище і забезпечують її існування. Наприклад, розмір прожиткового мінімуму, мінімальна заробітна плата та її співвідношення з мінімальним споживчим кошиком, якісний та кількісний склад кошика впливають на стан здоров'я людини та її життєдіяльність. Законодавчого визначення поняття «фінансова безпека» не існує, проте науковцями ретельно розглядалися сутність і місце фінансової безпеки в системі національної безпеки, а також як складова, що становить підсистему економічної безпеки. Можна погодитися з тим, що «фінансова безпека є складною економічною категорією, яка характеризується розмаїттям трактувань щодо її економічного змісту та структурних складових» [3]. Важливо уточнити рівень розгляду фінансової безпеки, оскільки він вказує на її характерні риси, а саме фінансова безпека держави, підприємця або особистості.

Правовою основою фінансової безпеки держави є Конституція України, Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, низка законів, зокрема Закон України «Про державний бюджет», та інші нормативно-правові акти. Чинне законодавство України встановлює фінансові засади реалізації прав та свобод особи, а саме: право приватної власності, свобода підприємницької діяльності, свобода праці, право на соціальне забезпечення, право на освіту, право на житло, право на охорону здоров'я тощо. Оскільки вказані

права особи переважно реалізуються за рахунок матеріальних благ та послуг, що надає держава, важливо при плануванні фінансової безпеки особи спиратися на державні соціальні програми та стандарти життя, що визначає фінансове законодавство. Закордонний досвід свідчить про те, що фінансову безпеку особи варто розглядати саме із соціального підходу. Так, у Сполучених Штатах Америки під фінансовою безпекою особи пропонують розуміти систему заходів, спрямованих на отримання фінансових ресурсів, заохочення щодо їх отримання, збереження та примноження. Нова сучасна Програма фінансової безпеки особи спирається на три основні блоки, що забезпечують її реалізацію та характеризують головну мету: захист усіх верств населення від бідності, надання людині можливості попередити та усунути проблеми, що пов'язані з отриманням фінансових ресурсів, забезпечити достатній та безпечний рівень життя для всіх громадян [4].

Висновок. Визначення правових засад фінансової безпеки в системі національної безпеки потребує подальшого дослідження організаційно-правових механізмів упровадження заходів забезпечення фінансової безпеки як інструментів реалізації компетенції уповноважених суб'єктів у сфері обігу фінансових ресурсів. Потрібно також проводити моніторинг нормативно-правових актів щодо стану фінансової системи країни, що потребує, як визначено у Стратегії, здійснення постійного моніторингу економічної стійкості шляхом відслідковування рівня критичних меж за індикаторами, а також візуалізації відповідних даних у вигляді інфографіки, розміщення та підтримання її в актуальному стані на урядовому порталі.

Список бібліографічних посилань

1. Мельник В., Андрищенко О. Нормативно-правове регулювання економічної безпеки. *Молодий вчений*. 2019. № 12 (76). С. 343–346. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-12-76-73>.
2. Pylypyshyn P., Hanushchyn S., Bek U., Mykhalitska N., Vereskliia M. Legal regulation of the financial and economic security of Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. No. 1 (42). Pp. 510–521. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.142.2022.3747>.
3. Ладюк О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280>.
4. The State of Financial Security 2020: A Framework for Recovery and Resilience // Aspeninstitute : сайт. 09.11.2020. URL: <https://www.aspeninstitute.org/publications/the-state-of-financial-security-2020-a-framework-for-recovery-and-resilience/>

//www.aspeninstitute.org/publications/the-state-of-financial-security-2020-framework.

УДК 351.72

Олександр Миколайович МУЗИЧУК,

доктор юридичних наук, професор,

заслужений юрист України,

проректор Харківського національного університету

внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8367-2504>

ФІНАНСОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЯК ПІДСТАВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Захист національних інтересів України в часи воєнного стану спирається на комплекс оборонних заходів, реалізація яких залежить від можливостей держави забезпечити їх постійне фінансування. У Стратегії воєнної безпеки України «Воєнна безпека – всеохоплююча оборона», затвердженій Указом Президента України від 25 березня 2021 р. № 121/2021, встановлено, що дотримання принципу оборонної достатності передбачає «... фінансування та підтримання оборонного потенціалу держави на рівні, достатньому для надання відсічі і стримування збройної агресії проти України, з урахуванням поточного стану і перспектив розвитку безпекового середовища у світі та регіоні довкола України». Отже, достатнє та систематичне фінансування потреб оборонного комплексу, що спирається на дотримання нормативно-правових актів, є запорукою перемоги над ворогом та умовою національної безпеки. Із цих позицій визначення сутності фінансового законодавства потрібно для ефективної правозастосовної діяльності щодо фінансування воєнної галузі.

Трактування понять «законодавство», «фінансове законодавство» є предметом дослідження правової науки. Існують розбіжності в їх тлумаченні, але можна говорити про доцільність розгляду фінансового законодавства як упорядкованої сукупності нормативно-правових актів, які регламентують фінансову діяльність

держави. А оскільки упорядкованість і взаємодія є ознаками системності, то їх наявність у нормативно-правових актах щодо фінансової діяльності держави характеризує систему фінансового законодавства. Систему фінансового законодавства складають Конституція України, міжнародні договори, закони та підзаконні нормативно-правові акти щодо правового регулювання формування, розподілу та використання централізованих і децентралізованих фондів коштів з метою забезпечення всіх напрямів фінансової діяльності держави.

В умовах воєнного стану правотворчість пов'язана із правозастосовною діяльністю, що потребує, з одного боку, відслідковування достатності та систематичності фінансування важливих видатків держави, а з іншого, – проведення моніторингу ефективності дії нормативно-правових актів, що складають фінансове законодавство. Практика фінансування сфер і галузей воєнного господарства та оборони свідчить про недосконалість як розподілу фінансових ресурсів, так і виконання вимог бюджетних законів. Наприклад, відповідно до доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Л. Денісової, протягом 2021 року до неї звернулися 495 працівників сектору безпеки і оборони щодо невиклати в повному обсязі додаткових видів грошового забезпечення, премій, надбавок, матеріальної та вихідної допомоги, нарахування і перерахунку пенсій, виплат у зв'язку з призовом громадян на строкову військову службу, а також щодо невиконання державними органами рішень судів [1]. Слід зазначити і про випадки невиконання рішень судів, які вступили в законну силу, щодо перерахунку пенсій, виплат пільг та інших фінансових зобов'язань держави, що не виконуються через недостатність державних коштів. Так, моніторинг виконання рішень суду щодо фінансової діяльності держави за звітом Міністерства юстиції України за 2022 рік свідчить, що комплексний підхід до врегулювання цих проблем передбачає:

- здійснення обліку (Агентство з управління державним боргом України) та аудиту реального стану заборгованості (Казначейство);
- здійснення обліку та аудиту пільг, їх скорочення (Мінсоцполітики);
- завершення перегляду мораторіїв, що ускладнюють виконання судових рішень (Мін'юст);
- визначення переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічно важливе значення для економіки і безпеки держави, на які неможливо звернути стягнення (Мінстратегпром);

- внесення змін до переліку суб'єктів, визначеного ч. 1 ст. 2 Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень», із зазначенням, що держава гарантує виконання рішення суду про стягнення лише щодо боржника – державного органу (Мін'юст);

- збільшення бюджетних призначень на виконання рішень судів (Мінфін);

- встановлення пропорційної персональної фінансової відповідальності керівника (Мін'юст);

- здійснення відповідних заходів із цифровізації виконавчого провадження (Мін'юст) [2].

Із цих позицій корисним є впровадження моніторингу фінансового законодавства. Мін'юст пропонує впровадити нову політику моніторингу законодавства на діджитал-платформі «Онлайн-моніторинг», яка передбачає повністю цифровий процес підготовки міністерством звіту про виконання нормативно-правових актів. Як указано в документах Мін'юсту, «це репрезентативний та ефективний інструмент для опитування стейкхолдерів, гнучкі налаштування анкет, а також можливість ввести розділ “Пропозиції”, тобто забезпечити права кожного долучитися до написання нормативно-правових актів для подальшого опрацювання фахівцями» [3]. Серед основних переваг платформи – публічність, ефективність і зручність, що особливо важливо під час відстеження виконання фінансового законодавства у воєнні часи, оскільки фінансування оборони, як і відшкодування шкоди постраждалим, є актуальним завданням.

Висновки. Підтримуючи проєкт Мін'юсту щодо запровадження цифрової платформи обговорення доцільності ухвалення нормативно-правових актів та їх виконання, зазначимо, що у сфері фінансового законодавства, враховуючи важливість виконання фінансових зобов'язань держави для забезпечення оборони країни, слід використовувати примусові заходи як адміністративні важелі виконання фінансового законодавства. Бюджетний кодекс України забезпечує фінансування стратегічно важливих напрямів держави, його виконання в зазначеному обсязі і є запорукою законності та справедливості у розподілі та використанні бюджетних коштів.

Список бібліографічних посилань

1. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотримання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні за 2021 рік. Київ, 2022. 424 с.

2. Моніторинг законодавства – 2022: виконання судових рішень // Міністерство юстиції України : офіц. сайт. 07.02.2023. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/monitoring-zakonodavstva-2022-vikonannya-sudovih-rishen>.

3. Моніторинг законодавства – в один клік: презентуємо діджитал-платформу «Онлайн-моніторинг» // Урядовий портал : офіц. сайт. 09.02.2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/monitorynh-zakonodavstva-v-odyn-klik-prezentuiemo-didzhytal-platformu-onlain-monitorynh>.

УДК 351:658

Михайло Юрійович БУРДІН,

доктор юридичних наук, професор,

*проректор Харківського національного університету
внутрішніх справ;*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6748-3321>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Наголошуючи на важливості забезпечення безпеки підприємницької діяльності, В. Ф. Грищенко, І. В. Грищенко та О. А. Самофалова дійшли висновку, що «безпека підприємницької діяльності є базисом, фундаментальною основою забезпечення національної безпеки» [1]. Справедливість цього твердження не викликає сумніву. Національна, економічна та фінансова безпека в контексті розуміння значення забезпечення стабільності підприємницької діяльності не можуть існувати без означеного фактору. Під економічною безпекою зазвичай розуміють комплекс організаційно-економічних заходів, які є підґрунтям забезпечення стійкості суб'єкта господарювання до впливу [2, с. 112]. Отже, підтримка підприємницької діяльності, особливо в умовах воєнного стану, є одним із ключових елементів економічної та фінансової безпеки.

Підприємницька діяльність є однією з найбільш постраждалих унаслідок російської військової агресії сфер суспільного життя. Багато підприємців вимушено перекваліфікували свою сферу дія-

льності, змінили місцезнаходження або взагалі скоротили чи припинили свою діяльність унаслідок суттєвого пошкодження чи знищення засобів виробництва, порушення логістики, втрати ринків збуту та інших негативних наслідків бойових дій. Без державної підтримки підприємницької діяльності не можна уявити умови забезпечення фінансової стабільності. Державний захист підприємців та їх діяльності дає останнім можливість належного наповнення внутрішнього ринку якісними товарами та послугами, забезпечує зайнятість населення, підвищення рівня життя громадян і рівня національної економіки в цілому [3, с. 278]. Означене твердження набуває надзвичайної актуальності за воєнних умов.

О. С. Солосіч і С. О. Тульчинська до основних особливостей забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану відносять: провадження обґрунтованої кадрової політики як у контексті забезпечення фізичної захищеності персоналу, так і щодо оптимізації структури його кількісного та якісного складу, залучення дистанційних форм трудової діяльності; аналіз асортиментної політики підприємницького утворення, її оптимізація на користь найбільш затребуваних з боку споживачів категорій товарів та послуг; організація адаптивної логістики, комплексний аудит існуючої системи забезпечення та постачання, формування резервних планів на випадок виникнення непередбачених обставин; дебюрократизація системи адміністрування підприємством, що включає в себе не лише зміну прийнятих управлінських підходів, але й поступову цифровізацію процесів управління підприємством; забезпечення інтеграції ризик-менеджменту у бізнес-процеси організації; сценарне моделювання організації повноцінного функціонування підприємства на випадок руйнації складових елементів виробничої інфраструктури; аналіз перспектив здійснення релокації підприємства, складання обґрунтованого плану реалізації таких заходів у випадку територіального наближення активних бойових дій до розташування підприємства [4, с. 197]. Зазначені заходи виступають важливим фактором забезпечення стійкості роботи підприємства в умовах війни. Разом із цим слід зазначити, що вони можуть бути розроблені як методичні рекомендації для суб'єктів, зокрема малого підприємництва, що перебувають у найбільш потенційно вразливих регіонах, з метою розповсюдження за підтримки органів місцевого самоврядування чи органів державної влади на місцях. Водночас державна підтримка підприємництва повинна мати більш широкий характер.

Як справедливо наголошке Д. В. Коробцова, в умовах, що склалися в Україні, важливо створити державно-приватний механізм господарювання, який регулює, з одного боку, відносини у державному секторі економіки, діяльність якого націлена на забезпечення обороноздатності країни і фінанси якого знаходяться під повним контролем держави, а з іншого, – сектор приватного підприємництва, що забезпечує потреби населення, оподаткування якого створює стабільне джерело наповнення бюджетів. Отже, нормативно-правове регулювання державно-приватного механізму господарювання забезпечує здатність фінансової системи країни вижити, тобто фінансову безпеку держави. Фінансова безпека України, що знаходиться у стані війни, визначається станом обігу фінансових ресурсів із метою забезпечення фінансування армії, оборонної галузі, здатністю підприємств, регіонів, суб'єктів підприємницької діяльності отримати та направити фінансові ресурси на захист країни, на забезпечення систематичного відтворення матеріального виробництва [5, с. 145].

Висновок. Підсумовуючи викладене, доцільно зазначити, що безпека підприємницької діяльності має стати основою для фінансової стабільності всієї країни, враховуючи найбільш потерпілі від російської військової агресії області. Для її забезпечення доцільно акцентувати увагу на податковому стимулюванні пріоритетних сфер підприємницької діяльності як в оборонній, так і в соціально-значущій (зокрема, сільськогосподарського виробництва) сферах, розвитку малого підприємництва, створенні умов для стабільного розвитку середніх підприємств, зокрема шляхом спрощення порядку їх державної реєстрації та запровадження системи пільгового кредитування, тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Грищенко В. Ф., Грищенко І. В., Самофалова О. А. Безпека підприємницької діяльності як складова національної безпеки держави. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=930>.

2. Москвін Б. Ю. Економічна безпека фінансових інституцій в умовах воєнного стану в Україні. *Економіка і організація управління*. 2022. № 2 (46). С. 110–119. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2022.2.11>.

3. Господарське право України : навч. посіб. / за заг. ред. Н. О. Саліахметової. Харків : Одісей, 2005. 608 с.

4. Солосіч О. С., Тульчинська С. О. Особливості забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах воєнного

стану // Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи : зб. тез доп. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 8 груд. 2022 р.) / Нац. тех. ун-т України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Київ : Політехніка, 2022. С. 197.

5. Коробцова Д. В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 2. С. 141–146. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.27>.

УДК 336.02

Анатолій Миколайович КЛОЧКО,

*доктор юридичних наук, професор,
проректор Харківського національного університету
внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6898-964X>*

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні Україна стоїть перед серйозною загрозою її державному суверенітету і територіальній цілісності. Важливим інструментом на шляху ефективного супротиву ворогу є належне функціонування фінансового сектору держави. А відтак, важливим завданням законодавця є розробити ефективну систему державного регулювання фінансової безпеки в умовах воєнного стану. Українські вчені визначають фінансову безпеку держави як незалежність і стабільність її фінансової системи, передусім бюджетної, її здатність забезпечити державу фінансовими коштами, достатніми для ефективного виконання його внутрішніх і зовнішніх функцій і захисту національних інтересів. Із фінансовою безпекою пов'язують достатність «запасу міцності» фінансової системи країни, необхідної для нейтралізації негативних наслідків, що виникають через непередбачені й надзвичайні ситуації. Це означає, що досить високий рівень фінансової безпеки країни дає можливість державі «оперативно і своєчасно відреагувати на виникнення яких-небудь погроз, по можливості запобігти, нейтралізувати або хоч би звести до мінімуму потенційні соціально-економічні, військові втрати» [1].

Варто зауважити, що безпека внутрішньої фінансової сфери України визначається досконалістю правової, організаційної та інституціональної бази, а також політичною стабільністю, рівнем ризиків ринкової кон'юнктури, масштабами тіньової економіки та рівнем корупції в державі [2, с. 27–28]. Фінансову безпеку будь-якої держави визначають насамперед такі чинники: державне регулювання та досконалість нормативно-правового забезпечення функціонування фінансової сфери; рівень фінансової незалежності від інших держав, міжнародних фінансових організацій, бізнес-структур, іноземних інвесторів; характер державної фінансово-кредитної політики (і внутрішньої, і зовнішньої); суспільно-політичні процеси та політична ситуація в країні; рівень розвитку економіки та динаміка економічного зростання [3, с. 13]. Д. М. Стеченко визначає державне регулювання економікою як вплив держави на відтворювальні процеси в економіці відповідними засобами з метою зорієнтувати суб'єктів господарювання і окремих громадян на досягнення цілей і пріоритетів державної політики суспільного розвитку. При цьому він зазначає, що державне регулювання – це майже всі функції держави, пов'язані з економічною та економіко-соціальною діяльністю і покликані забезпечити умови функціонування ринкової економічної системи. Крім того, вчений вказує, що державне ринково-організаційне регулювання є політикою, що визначає правові обмеження для підприємств усіх сфер економіки, політикою, яка через застосування державою спеціальних заходів впливає на поточні ринкові події [4, с. 7].

Фінансова безпека держави як складова економічної безпеки залежить від її елементів, що мають вплив на забезпечення національної безпеки в цілому. В умовах нарощування збройної агресії з боку росії для розуміння особливостей правового забезпечення фінансової безпеки держави слід враховувати такі реалії суспільного виробництва: структурні зміни матеріального виробництва, руйнування базових галузей економіки; падіння попиту на промислові товари, руйнування економічних зв'язків; втрата ринків збуту, ринків праці, ринків сировини, ресурсної бази; порушення правового механізму оподаткування тощо [5]. Для запобігання руйнування економіки в умовах війни, як зазначає Д. В. Коробцова, доцільно впровадити державне регулювання, що націлене на систематичне забезпечення доходів бюджету за рахунок як власної виробничої бази, зокрема розвитком малого підприємництва, так і збереження

державних підприємств у промисловості та сільському господарстві, на територіях, вільних від бойових дій, на не окупованих територіях [5].

Отже, державне регулювання фінансової безпеки України в умовах воєнного стану має такі характерні особливості:

- здійснюється в умовах існування низки загроз, як фізичних, так і зовнішньоекономічних та політичних;
- низка законодавчих актів ухвалюється хаотично з метою адаптації до викликів сьогодення (однак після закінчення війни законодавець має багато чого зробити для систематизації нормативно-правових актів у цій сфері);
- економічна нестабільність, обумовлена суб'єктивними та об'єктивними чинниками.

Список бібліографічних посилань

1. Бондаренко А. І. Механізми державного регулювання якісного забезпечення ефективності фінансової безпеки економіки. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2017. № 2 (17). С. 29–34.
2. Кравчук Н. Я., Колісник О. Я., Мелих О. Ю. Фінансова безпека : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Вектор, 2010. 277 с.
3. Марченко О. М., Пушак Я. Я., Ревак І. О. Фінансова безпека держави : навч. посіб. Львів, 2020. 356 с.
4. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки : навч. посіб. Київ : МАУП, 2000. 176 с.
5. Коробцова Д. В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 2. С. 141–146.

УДК 336.1;338.245

Оксана Валеріївна БРУСАКОВА,

доктор юридичних наук, доцент,

декан факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8616-0424>

ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ШИРОКОМАСШТАБНОЇ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Законом України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. [1] визначено, що державна політика у сфері національної безпеки та оборони ґрунтується на забезпеченні воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної та екологічної безпеки, кібербезпеки України тощо. Отже, складовою національної безпеки країни є економічна безпека, від стану якої залежать обороноздатність країни, її військовий потенціал і, як наслідок, захист національних інтересів, а також соціальний захист населення.

У свою чергу, основною складовою економічної безпеки є фінансова безпека, яка охоплює всі галузі матеріального виробництва та забезпечує обіг грошей. Існують різноманітні трактування її змісту і структурних складових. Переважно серед складових фінансової безпеки держави виділяють бюджетну безпеку, боргову безпеку, грошово-кредитну (монетарну) безпеку, валютну безпеку, інвестиційну безпеку, банківську безпеку та безпеку небанківського фінансового сектору (фінансову безпеку страхового та фондового ринків) [2, с. 104–105]. Фінансова безпека держави є комплексною, складною, багатофакторною категорією, яка включає в себе такі взаємопов'язані компоненти, як суб'єкт, об'єкт, принципи, напрями, національні інтереси у фінансовій сфері, внутрішні та зовнішні загрози, методи їх усунення тощо.

Одним з особливо гострих питань сьогодення є зростання загроз фінансовій безпеці України, яка вже другий рік живе в умовах війни. Загрози фінансовій безпеці України є «сукупністю наявних і потенційно можливих явищ і чинників, що дестабілізують фінансову сферу, проявами чого є різке падіння ВВП, порушення процесу формування та розподілу централізованих фондів держави, дестабілізація банківської системи, знецінення національної валюти й

дефолт за суверенними боргами; зростання рівня тінізації економіки» [3, с. 34], «наявними та потенційно можливими явищами й чинниками, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам України у фінансовій та економічній сферах» [4, с. 229], «загрозами безперебійності роботи усіх її складових. При цьому проблеми фінансової безпеки стають актуальними у часи фінансових криз як в окремо взятій державі, так і в контексті глобальних змін, коли відбувається «стиснення» фінансових ринків і посилюється конкуренція за обмежені обсяги ресурсів, доступ до яких отримують лише ті країни, платоспроможність яких не викликає сумнівів» [5, с. 67].

Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року, затверджена Указом Президента України від 11 серпня 2021 р. № 347/2021, узагальнила основні внутрішні та зовнішні загрози фінансовій безпеці України [6].

Значний вплив на фінансову безпеку нашої держави здійснила тривала гібридна війна, яка почалася ще у 2014 р., потім долучилася криза, викликана пандемією COVID-19, а сьогодні – це широкомасштабна військова агресія російської федерації, яка докорінно змінила державу та її фінансову систему, змістила основні акценти фінансового планування та не обмежується суто фінансовою політикою, а стосується всіх складових національної безпеки не лише України, а й усього світу.

Війна спричиняє катастрофічні руйнування всієї інфраструктури України: військової, транспортної, енергетичної, промислової, житлової тощо. До того ж негативні наслідки можна спостерігати не лише в Україні, але й за її межами, оскільки російська військова агресія обумовила погіршення прогнозів світового зростання, скорочення торгівлі та в цілому посилила загрози світовій фінансовій стабільності.

В умовах воєнного стану з метою забезпечення фінансової безпеки України економічний та політичний вектори діяльності органів державної влади, фінансових, зокрема банківських, структур має бути спрямовано на створення та реалізацію умов для стабілізації фінансової системи держави, її економічного зростання та одночасно забезпечення її національної безпеки, що є фундаментом для збереження цілісності та національної самоідентичності України.

Основними орієнтирами зміцнення фінансової безпеки України слід визначити: підвищення функціональності та оптимізацію системи оподаткування в Україні; збалансованість бюджетної політики держави (збільшення доходної частини бюджету, оптимізація

бюджетних видатків за пріоритетними напрямками – забезпечення обороноздатності держави та соціального захисту населення); активізацію кредитування; вдосконалення боргової політики держави; поступове зниження темпів інфляції тощо.

Для подолання факторів руйнівного впливу широкомасштабної військової агресії на національну та глобальну економіку вкрай необхідними є зусилля всього світу, що мають бути спрямовані насамперед на припинення воєнних дій на території України, формування фондів відновлення української економіки, вирівнювання критичних факторів національної безпеки за всіма складовими та забезпечення політичної стабільності.

Однак першочерговою умовою подолання загроз і стабілізації не лише фінансової, а й національної безпеки нашої держави в цілому є якнайшвидша перемога України у війні.

Список бібліографічних посилань

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

2. Безпека життєдіяльності та охорони праці : підручник / В. В. Сокурєнко, О. М. Бандурка, С. М. Бортник та ін. ; за заг. ред. В. В. Сокурєнка ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2021. 308 с.

3. Власюк О. С. Актуальні проблеми фінансової безпеки України в умовах посткризової трансформації : монографія. Київ : НІСД, 2014. 432 с.

4. Акімова Л. М. Методологічні підходи щодо оцінювання фінансової безпеки на рівні державних установ. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 1 (54), ч. 2. С. 225–232.

5. Марченко О. М., Пушак Я. Я., Рєвак І. О. Фінансова безпека держави : навч. посіб. Львів, 2020. 356 с.

6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року» : Указ Президента України від 11.08.2021 № 347/2021 // Президент України : офіц. сайт. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3472021-39613>.

СЕКЦІЯ 1.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

УДК 349.2.

Ірина Вячеславівна АНТОЛ,

кандидат юридичних наук,

*доцент кафедри правового забезпечення підприємницької
діяльності та фінансової безпеки факультету № 6*

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2361-3726>

ПОЛІТИЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Фінансова безпека України залежить від багатьох чинників, серед яких законодавець виділяє: виробничу безпеку; демографічну безпеку; енергетичну безпеку; зовнішньоекономічну безпеку; інвестиційно-інноваційну безпеку; макроекономічну безпеку; продовольчу безпеку; соціальну безпеку; фінансову безпеку. Втім, чомусь поза увагою було залишено такий важливий чинник, як політична безпека та стабільність. Стабільність чи нестабільність (як противага стабільності) багато у чому пов'язані із суб'єктивними відчуттями людей, які, своєю чергою, є об'єктом використання агітаційно-пропагандистських та маніпулятивних технологій, елементом у "переконанні" громадськості у наявності чи відсутності окремих загроз життєдіяльності особи у суспільстві, функціонуванню самого суспільства та держави. Подібні висновки, зроблені у межах політичної науки, привели до визнання нею необхідності визначення індикаторів політичної стабільності як об'єктивних показників та вимірів стабільності. Вбачається, що стосовно існування окремої людини та її діяльності у межах суспільства стабільність та нестабільність у своїй взаємодії виступають парадигмою такого існування (діяльності), але нестабільність є тим "винятком", випадковістю, негативним поєднанням соціальних та політичних інтересів, результатом «зовнішнього» впливу тощо, що і є свідченням кризових явищ у політичній безпеці [1].

Політичні небезпеки – це соціальні явища, процеси, дії, які здатні підірвати владу, правовий порядок, викликати хаос, уособиці і

конфлікти, викликати загальну деградацію, втрату національної незалежності, ослабити і зруйнувати державу, позбавити громадян політичних прав і свобод, звести нанівець можливості народу, суспільства, опозиції впливати на владу. Це насамперед конфронтаційні дії одних соціально-політичних суб'єктів проти інших (держав, його структур, соціальних груп, партій, еліт, осіб тощо) в боротьбі за владу (світову і внутрішню). Але це і такі процеси, як зростання злочинності, тероризму, наркоманії тощо. Наркоманія, наприклад, якщо не вдасться подолати її в майбутньому, здатна розвалити суспільство і державу зсередини. Іншими словами, неpolітичні явища, розростаючись, можуть стати політичними [2]. До основних загроз політичній безпеці Української держави, на переконання О.Ю. Кравчук, потрібно зарахувати: брак системного аналізу управлінських рішень; низька ефективність державного контролю за виконанням прийнятих рішень; збереження антидемократичного механізму формування внутрішньої і зовнішньої політики; корупція та протекціонізм у державних структурах; брак інформації у світового співтовариства про дійсний стан та розвиток процесів в Україні; підпорядкування засобів масової інформації правлячій еліті [2]. Втім, в умовах сьогодення перелік таких ризиків значно збільшується.

У сучасній політичній науці робляться спроби виокремити показники (індикатори) політичної безпеки, за допомогою яких визначаються можливі виклики та загрози політичній безпеці держави. Система індикаторів політичної безпеки суспільства є сукупністю найважливіших макрополітичних показників, які характеризують відповідність стану суспільної системи визначеним критеріям політичної безпеки. Функція таких індикаторів полягає в "попередженні" про порогові або небезпечні зміни політичного стану. Відхилення вимірюваних параметрів цих показників від визначеного як оптимальний рівень, що характеризує стан політичної безпеки і визначає національний інтерес у цій галузі, є свідченням загрозових впливів. Перебільшення певного порогового рівня такого відхилення (від'ємного чи додатного – залежно від параметра індикації) може бути свідченням стану політичної небезпеки [3, с. 26].

Висновок. Таким чином, Політична стабільність, безумовно є важливим чинником фінансової безпеки України, а особливо в умовах ведення повномасштабної війни, коли всі політичні сили повинні працювати як єдине ціле з єдиною метою: забезпечити фінансову та економічну стійкість України. Адже вистоявши економічно, наша держава зможе перемогти і на полі бою.

Список бібліографічних посилань

1. Павлютін Ю.М. Політична безпека в системі заходів із забезпечення національної безпеки України. Честь і закон No 4 (75) /2020. С.49-55.
2. Кравчук О. Особливості політичної безпеки України. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку, випуск 23, 2011 С.85-89.
3. Кремень В.Г. Політична безпека України : концептуальні застави та система забезпечення : монографія / В.Г. Кремень, І.Ф. Бінько, С.І. Головащенко. К. : МАУП, 1998. 92 с.

УДК 336.711.65

Наталія Миколаївна ВНУКОВА,

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри митної справи і фінансових послуг
Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця,
Науково-дослідний інститут правового
забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України;
ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-1354-4838>*

ДОТРИМАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

На пленарному засіданні 02-04 березня 2022 року FATF прийняв Публічну заяву щодо ситуації в Україні [1], в якій висловлено глибокий жаль щодо втрати людських життів у зв'язку з трагічними подіями в Україні, пов'язаними із агресією. Між тим у світлі військового вторгнення в Україну, FATF, як глобальний орган, що встановлює міжнародні **стандарти** для боротьби з відмиванням грошей, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, висловлює стурбованість впливом вторгнення на цей процес і створення середовища ризику, отже, повинні бути прийняті заходи до забезпечення цілісності фінансової системи, економіки та безпеки.

На наступному засіданні FATF заявила, що переглядає роль росії в FATF і буде опрацьовувати, які майбутні кроки необхідні для

підтримки основних цінностей цієї організації. У кінці травня 2022 року через збройне вторгнення в Україну FATF усунула росію від впливу на прийняття рішень в організації та аналізує віднесення її до «чорного списку» країн-терористів [2], але на наступному засіданні цього не здійснено.

Враховуючи, що в основі роботи ФАТФ лежать принципи міжнародного співробітництва, діалогу та взаємоповаги між країнами, ця міжнародна організація має вжити заходів до визначення дій країни-агресора щодо фінансового моніторингу.

20-21 жовтня 2022 року відбулось чергове Пленарне засідання FATF з делегатами з понад 200 юрисдикцій [3]. FATF знову висловила глибоке співчуття з приводу безпідставних втрат, страждань і руйнувань, спричинених триваючим російським вторгненням в Україну, але рішень щодо агресора, які б стосувались визначення рівня відповідності міжнародним стандартам, не відбулось.

Міжнародні стандарти ФАФТ, прийняті 2012 року [4], вимагають змін та оновлення. Отже, учасники засідання погодилися з необхідністю мати міцну законодавчу базу для ефективного повернення активів, що такі дії необхідні для забезпечення швидшого та безперервного міжнародного співробітництва та що міжнародні стандарти FATF потребують посилення, щоб країни були краще підготовлені для ефективних дій на кожному етапі процесу повернення активів. Подано оновлену інформацію про поточні проекти, які спрямовані на посилення стандартів FATF щодо повернення активів. FATF також погодилася оприлюднити запропоновані зміни до Стандарту FATF щодо бенефіціарної власності правових утворень (Рекомендація 25) для громадського обговорення.

По результатах діяльності Держфінмоніторингу України [5] відзначено, що у листопаді 2022 року доведено до відома суб'єктів первинного фінансового моніторингу про оновлення рекомендацій стосовно подання інформації про фінансові операції після набрання чинності Закону України № 2736-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту фінансової системи України від дій держави, що здійснює збройну агресію проти України, та адаптації законодавства України до окремих стандартів Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) і вимог Директиви ЄС 2018/843» [6]. Вони стосуються обмежень для представників країни агресора.

Дії Уряду рф за оцінкою FATF суперечать основним принципам цієї міжнародної організації, є грубим порушенням тих зобов'язань,

згідно з якими міністри країн, які виконують міжнародні стандарти FATF, погоджуються їх підтримувати.

Враховуючи, що Україна зверталась 2022 року до цієї організації із вимогою щодо вжиття санкційних заходів до росії, Держфінмоніторинг України одержав відповідь, де відзначено, що члени FATF провели інтенсивні дискусії щодо поточної ситуації в Україні. 2023 року Міністерство фінансів України знову закликає FATF ввести жорсткі санкції до країни агресора.

Отже, зміни в системі фінансового моніторингу в Україні мають бути спрямовані на підвищення безпеки життя [7].

Висновок. У роботі подано актуалізовану інформацію у хронологічному вимірі воєнного року щодо рішень та впливу FATF на зміни у системі фінансового моніторингу в Україні під час воєнного стану. Ризики цього особливого періоду не повинні порушити високу відповідність системи фінансового моніторингу в Україні міжнародним стандартам FATF.

Список бібліографічних посилань

1. FATF Public Statement on the Situation in Ukraine. URL: <https://www.fatfgafi.org/publications/fatfgeneral/documents/ukraine-2022.html>.

2. Матяш Т. FATF усунула росію від впливу на прийняття рішень та розглядає віднесення її до "чорного списку" URL: https://lb.ua/world/2022/05/29/518316_fatf_usunula_rosiyu_vid_vplivu.html.

3. Результати Пленарного засідання FATF, 20-21 жовтня 2022 року https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Statements%20of%20international%20organizations/2022/UKR_Outcomes%20FATF%20Plenary%20October%202022.pdf.

4. The FATF Recommendations URL: <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatfrecommendations.html>.

5. Інформування про результати роботи Держфінмоніторингу за 2022 рік. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/news/Informuvannya-pro-rezultati-roboti-derzhfinmonitoringu-za-2022-rik.html>.

6. Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту фінансової системи України від дій держави, що здійснює збройну агресію проти України, та адаптації законодавства України до окремих стандартів Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) і вимог Директиви ЄС 2018/843: Закон

України від 4 листопада 2022 року № 2736-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2736-20>.

7. Внукова Н. М. Зміни фінансового моніторингу за міжнародними стандартами в особливий період / Н. М. Внукова // Сталий розвиток: виклики та загрози в умовах воєнного стану : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Полтава, 09 черв. 2022 р.: тези допов. – Полтава : Нац. ун-т ім. Ю. Кондратюка, 2022. – С. 245. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27503>.

УДК 336.02

Оксана Григорівна ГОНЧАРЕНКО,

доктор економічних наук, професор,

начальник кафедри економіки та соціальних дисциплін

Академії Державної пенітенціарної служби (м. Чернігів);

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1101-6019>

АКТУАЛЬНІ ВНУТРІШНІ ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ

Питання фінансової безпеки держави на сьогодні є надзвичайно актуальним, оскільки пов'язане з багатьма економічними проблемами України, зокрема зростанням зовнішнього та внутрішнього боргу, рівня інфляції та рівня монетизації, а також обсягів тіньової економіки. А в умовах гібридної війни росії проти України, фінансові відносини в державі, стають ще вразливішими до негативного прояву екзогенних факторів і внутрішніх дисбалансів. Поточні тенденції світових фінансів, що призвели до накопичення боргів, утворення «бульбашок» надутих емітованими грошима, спотворенням ролей спекулятивного капіталу та світової банківської системи, також є масштабним викликом фінансовій безпеці України. На думку З.Варналій, фінансова безпека це такий стан фінансових відносин в державі, за якого утворюються прийнятні умови й необхідні ресурси для розширеного відтворення, економічного зростання і зростання добробуту населення, а також забезпечення стабільності та збереження цілісності і єдності фінансової системи країни, її успішного протистояння внутрішнім і зовнішнім факторам дестабілізації фінансового становища [1, с.9]. Розглянемо основні загрози фінансовій безпеці в бюджетно- фінансовій і грошово-

кредитній сфері, а також реальному секторі економіки. Оцінка загроз *бюджетно-фінансової сфери* дозволяє зробити висновки, по-перше, дефіцит бюджету України 2022 року (3,5% ВВП) співпадає з прогнозом МВФ, і є значно нижчим за прогноз середнього дефіциту країн світу з ринками, що формуються (6,5% ВВП) та дещо вищим за дефіцит вказаних країн з регіону Європи (2,7% ВВП). Слід зазначити, що первинний дефіцит бюджету України є меншим за середньосвітове (4,7%), і середньоєвропейське (1,4%) значення даного показника [2]. По-друге, у 2023 році Україна має сплатити понад 122 млрд. гривень за зовнішнім боргом, а платежі за внутрішнім боргом нараховують 536 млрд гривень. По-третє, уряд планує подальшу фіскальну консолідацію в 2023-2024 роках зі скороченням дефіциту бюджету у 2024 році до 2,7% ВВП [3]. Слід відмітити, що прискорене згортання стимулюючої фіскальної політики може зашкодити посткризовому відновленню економіки і створити ризики звуження податкової бази. Оцінка загроз *грошово-кредитної сфери* дозволяє зробити висновки, що основними ризиками в даній сфері є: зростання цін на продовольство й енергоносії на світових ринках, підвищення відсоткових ставок центральними банками провідних економік світу, що призведе до впливу капіталу і підвищення цін на ресурси, а також погіршення воєнної ситуації, що є основним внутрішнім ризиком. Ухвалені Радою Національного банку України «Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану» сприяють нормалізації функціонування економіки та фінансової системи держави. Споживча інфляція в Україні в 2022 році становила 26,6% і продовжує тенденцію до зростання [4]. Основними чинниками посилення інфляційного тиску є підвищення цін на енергоносії, корекція курсу гривні, наслідки терористичних дій Росії та тимчасова окупація окремих територій. Слід зазначити, що головними аспектами ефективності монетарної політики є підтримка забезпечення цінової стабільності, режим плаваючого обмінного курсу, аналітична обґрунтованість прийнятих управлінських рішень і вдосконалення комунікацій. Оцінка загроз *реального сектору економіки* показує, що через агресію росії українська економіка зазнала найбільших втрат за часів своєї незалежності. І підтвердженням цьому, є скорочення виробництва валового внутрішнього продукту у 2022 році на 32%, за відносно помірної інфляції, яка не перевищила прогнозного показника в 30% за розрахунками Мінекономіки України [5]. Але статистичні дані не відображають головного її здобутку - адаптивності, гнучкості та не крихкості українського бізнесу.

Висновок. Проведене дослідження актуальних загроз фінансової безпеки в бюджетно-фінансовій і грошово-кредитній сферах та реальному секторі економіки дозволяє зробити висновки, що в умовах воєнного стану і гібридної війни росії проти України, фінансова безпека забезпечується завдяки поглибленій співпраці з країнами Європейського Союзу і світу, а також завдяки енергії опору і виживання національної економіки. І маємо надію, що держава не тільки вистояла, але і з'явилась впевненість, щодо подальших тенденцій її зростання.

Список бібліографічних посилань

1. Варналій З., Томашевський Т. Загрози фінансовій безпеці України в умовах гібридної війни. Вісник Київського національного університету імені Т.Шевченка. Серія Економіка. 2019. № 3(204). С.6-13.
2. Макроекономічні показники - динаміка ВВП. Режим доступу: <https://nabu.ua/ua/makroekonomichni-pokazniki.html>.
3. Рівень держборгу на кінець 2022 року. Режим доступу: <https://nabu.ua/ua/makroekonomichni-pokazniki.html>.
4. Про основні засади грошово-кредитної політики... Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pro-osnovni-zasadi-groshovo-kreditnoyi-politiki-na-2022-rik-ta-serednostrokovu-perspektivu>.
5. Доленосне коло української економіки. Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/dolenosne-kolo-ukrajinskoji-ekonomiki.html>.

УДК 349.9

Ірина Валеріївна КИРЄЄВА,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правового забезпечення підприємницької

діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5447-4314>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ВНАСЛІДОК ЗЛОЧИННИХ ДІЙ ДЕРЖАВИ-ТЕРОРИСТА, ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Ураження стану фінансової безпеки під час воєнного стану має різноманітні напрямки, одним з найбільш вагомих є заподіяння значного обсягу екологічної шкоди навколишньому природному середовищу країни. Обсяг публікації не є достатнім для повного перерахування більшості видів ураження природних ресурсів внаслідок злочинних дій держави-терориста, разом із цим звернемо увагу на окремі випадки. Зокрема, розриви мін призводять до забруднення ґрунтів важкими металами: свинцем, стронцієм, титаном, кадмієм, нікелем. Це робить ґрунт небезпечним, а в деяких випадках – непридатним для подальшого сільськогосподарського використання. Також вибухи призводять до виникнення лісових пожеж. Тож знову повертаємося до проблем викидів в атмосферу і продовольчої безпеки. Циклічність наслідків та взаємопов'язаність процесів очевидна [1]. Обстріли об'єктів промисловості та інфраструктури призводять до пожеж, які спричиняють додаткове забруднення повітря, ґрунту та води. Російські війська атакують портову інфраструктуру вздовж узбережжя Чорного та Азовського морів і кораблі на якірних стоянках, що призводить до забруднення вод і поширення отруйних речовин у море. Нафтопродукти негативно впливають на морські біоценози, формуючи плівки на поверхні води, що порушує обмін енергією, теплом, вологою та газами між морем і атмосферою. Крім того, вони напряму впливають на фізико-хімічні та гідрологічні умови, викликають загибель риби, морських птахів і мікроорганізмів. Усі компоненти нафти токсичні для морських організмів. У нафти є ще одна побічна властивість; її вуглеводні здатні розчиняти низку інших забруднюючих речовин та-

ких, як пестициди, важкі метали, які разом із нафтою концентруються в приповерхньому шарі та ще більше отруюють його. Металеві уламки снарядів, що потрапляють у довкілля, також не є безпечними та цілковито інертними. Чавун із домішками сталі є найбільш поширеним матеріалом для виробництва оболонки боєприпасів та містить у своєму складі не тільки стандартні залізо та вуглець, а й сірку та мідь. Ці речовини потрапляють до ґрунту і можуть мігрувати до ґрунтових вод і в результаті потрапляти до харчових ланцюгів, впливаючи і на тварин, і на людей [2].

Лише окремі приклади надзвичайної шкідливості для довкілля бойових дій, що розв'язала на території України держава-терорист, свідчить про порушення фінансової стабільності та посягання на фінансову безпеку країни.

Серед завдань державної політики у сфері фінансової безпеки нормативно закріплено: створення умов для збільшення залучення довгострокового фондування та, відповідно, розширення довгострокового та інвестиційного кредитування; зменшення рівня непрацюючих кредитів та, відповідно, підвищення стійкості банківської системи; мінімізація ризиків інвестора через забезпечення ефективного захисту прав інвесторів на фондовому ринку [3]. Такі завдання не можливо повноцінно вирішити поза межами забезпечення відшкодування екологічної шкоди, заподіяної агресією держави-терориста. Забезпечення фінансової безпеки – це діяльність держави і всього суспільства, спрямована на реалізацію загальної національної ідеї, на захист національних цінностей та національних інтересів через підтримку фінансової стабільності внаслідок збалансованості фінансів, достатньої ліквідності та наявності необхідних фінансових ресурсів [4, с. 240].

Основне екологічне право громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля є природним правом, безпосередньо пов'язане із правом на життя та на здоров'я, має абсолютний характер, то незалежно від чинників, що привели до його порушення, громадяни матимуть право на відшкодування заподіяної шкоди, тобто, не тільки у випадку скоєння екологічного правопорушення, але й у випадку порушення екологічної безпеки довкілля стихійними лихами, техногенними катастрофами, ядерним інцидентом, військовими діями, техногенно-природними явищами [5, с. 23]. Таким чином, відшкодування порушеного агресією держави-терориста права громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля в складі обсягу відшкодування екологічної шкоди можна визнати складовим елементом відновлення фінансової безпеки України.

Екологічну шкоду, заподіяну терористичними діями країни-агресора, важко визначити крізь призму збитків, адже збитки передбачають можливість визначення повного грошового еквіваленту втрат, заподіяних знищенням та пошкодженням природних ресурсів. Звісно, що екологічна шкода, заподіяна державою-терористом, є більш широким поняттям, адже охоплює не лише прямі збитки природним ресурсам та довкіллю в цілому, але й немайнову шкоду власникам та природокористувачам значної кількості території України.

На думку Л.П. Решетник, для того, щоб грошове відбиття заподіяної шкоди було якнайбільш об'єктивним та повним, мають бути такі умови: встановлена грошова оцінка майна, що знищене чи погіршене; там де прояв шкоди розтягнутий в часі – можливість її передбачення, визначення її обсягів та меж поширення; при заподіянні немайнової (моральної) шкоди якнайповніше мають враховуватись суб'єктивні особливості та стан особи, що зазнала такої шкоди [5, с. 26]. Разом із цим виникають проблеми щодо визначення загального обсягу коштів, необхідних для відшкодування заподіяної шкоди як збитків, так й інших складових елементів екологічної шкоди, зокрема: моральної шкоди власникам та користувачам природних ресурсів; відшкодування обсягу не отриманих ними доходів; втрат, заподіяних зменшенням, знищенням об'єктів тваринного та рослинного світу тощо.

Висновок. Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що необхідною умовою забезпечення фінансової безпеки України є чіткі та послідовні дії щодо забезпечення постійного моніторингу, фіксації, грошової оцінки збитків, заподіяних природним ресурсам в кожній частині регіонів країни, які постраждали та продовжують страждати через агресію держави-терориста. Означене є запорукою забезпечення визначення повноти обсягу заподіяної довкіллю шкоди та закладення основи для майбутнього спрямування репараційних виплат.

Список бібліографічних посилань

1. Стрілець Р. Бомба сповільненої дії: чому світ не може ігнорувати екологічні наслідки війни в Україні. Українська правда. Життя. 2022. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:M1tYVVP3JFkJ:https://life.pravda.com.ua/columns/2022/06/22/249216/&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua> (дата звернення: 07.02.2023).
2. Перга Т.Ю. Екологічні наслідки війни Росії проти України. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:l0-2fN0eweUJ:https://ivinas.gov.ua/viina-rf-proty-ukrainy/ekolohichni-nas->

lidky-viiny-rosii-protu-ukrainy.html&cd=9&hl=ru&ct=clnk&gl=ua (дата звернення: 07.02.2023).

3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року». Указ Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021 // Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3472021-39613> (дата звернення 11.02.2023).

4. Ревак І.О. Механізм забезпечення фінансової безпеки України: теоретичний аспект. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. 2009. Випуск 2. С. 238-247.

5. Решетник Л.П. Правові питання компенсації шкоди, заподіяної порушенням екологічних прав громадян [Текст] : монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2013. 156 с.

УДК 347.73

Дар'я Вікторівна КОРОБЦОВА,

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри правового забезпечення підприємницької
діяльності та фінансової безпеки факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2571-8433>*

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Фінансова безпека держави, як складова національної безпеки, є основою економічного розвитку країни, що забезпечує суверенітет та цілісність країни, а також достойний рівень життя громадян. У мирні часи стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України, стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу, кібербезпека, інформаційна безпека тощо, як визначено законодавством, залежить від реальних економічних та фінансових можливостей держави.

Фінансова безпека держави досліджувалась у працях вчених, як категорія юридичної, економічної науки, політології, соціології,

науки державного управління тощо, проте законодавчого визначення та одноставного розуміння сутності не отримала. Всебічне висвітлення термінологічного базису поняття «фінансова безпека держави» міститься у праці А. Полторака [1, с. 32]. Як приклад традиційного підходу до сутності, можливо надати висновок О. Мелих «... під фінансовою безпекою держави слід розуміти надійно захищену фінансову систему країни від внутрішніх та зовнішніх загроз, що перешкоджають ефективному використанню її фінансових ресурсів в інтересах окремої людини і суспільства» [2, с. 271]. Фінансова безпека, як правова категорія визначається, як «...узгодженість та збалансованість фінансової системи, здатність її протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам і забезпечувати в процесі функціонування захист національних фінансових інтересів на всіх рівнях господарювання» [3, с. 222]. Однак, визначення фінансової системи країни, як і видів загроз її існуванню, встановлюються у науковців залежно від мети дослідження вказаного поняття. Вчені приходять до висновку, що до складових фінансової безпеки країни слід віднести: бюджетну безпеку, податкову безпеку, боргову, фінансову безпеку банківської системи, валютну безпеку, грошово-кредитну безпеку, інвестиційну безпеку, фінансову безпеку страхового та фондового ринку [4, с. 230], а також доповнюється безпекою грошового обігу та безпекою фондового ринку [5, с. 156; с. 228], що уточнює зміст поняття, але потребує обґрунтування складу і визначення вказаних видів.

В умовах воєнного стану, що проголошене Указом Президента України від 24.02.2022 р. питання фінансової безпеки держави набувають актуального значення, оскільки оборона країни, армія, функціонування органів оборони та захисту, спирається на достатнє та стабільне фінансове забезпечення, як вітчизняне, так і з залученням міжнародної допомоги. До пріоритетів забезпечення захисту та оборони держави у мирному стані, законодавець відносить «потреби бюджетного фінансування, достатні для досягнення визначених цілей та виконання передбачених завдань, та основні напрями використання фінансових ресурсів» [6].

Висновок. Пошук джерел фінансування та визначення напрямів використання фінансових ресурсів є основою забезпечення захисту і розвитку виробництва в країні у мирні часи і вкрай важливо, у воєнні. Наявні фінансові ресурси, можливість їх акумуляції та стабільного використання на цілі, що забезпечують перемогу над ворогом, усунення загроз державної цілісності Україні та її національних інтересів, захищеність громадян країни, складають елементи

фінансової безпеки держави та потребують правового врегулювання.

Список бібліографічних посилань

1. Полторак А. С. Теоретична концептуалізація фінансової безпеки держави. Фінансовий простір. 2020. № 4 (40). С.28-42. URL: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/issue/view/40> (дата звернення: 01.02.23).

2. Мелих О. Фінансова безпека держави: сутність, критерії оцінки та превентивні заходи зміцнення. Економічний аналіз. 2013. Випуск 12. Ч. 3. с. 266-272. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/11687/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%202013_1.pdf (дата звернення: 01.02.23).

3. Гетманець О. П. Фінансова безпека, як об'єкт правового регулювання. Підприємство, господарство і право. 2020. № 3. С. 218-223. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/8567/38.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 01.02.23).

4. Романів В.В. Дорошенко Н.О. Фінансова безпека України. Економіка, управління та адміністрування. 2019. №4 (90). С. 230-235. URL: <file:///C:/Users/HP/Downloads/193108%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-430261-1-10%20200127.pdf> (дата звернення: 01.02.23).

5. Марченко О. М., Пушак Я. Я., Ревак І. О. Фінансова безпека держави : навч. посібник. Львів, 2020. 356 с. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2964/1/FinansovaBezpeka_30-04_2020.pdf (дата звернення: 01.02.23).

6. Про національну безпеку України. Закон України від 21.07.2018. № 2469-VIII в ред. від 24.11.2021. Відомості Верховної Ради України від 03.08.2018. № 31. стор. 5. ст.241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#top> (дата звернення: 01.02.23).

УДК 342.951;351.82

Юлія Михайлівна КРЕТ,

аспірантка кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ

ФІНАНСОВО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБЛИВИХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Реалізація фінансово-правового захисту військовослужбовців відбувається, як шляхом здійснення заходів з матеріального забезпечення соціальних гарантій захисту їх конституційних прав, як громадян, так і шляхом забезпечення соціальних прав, що надає держава, з врахуванням особливостей їх діяльності та правового статусу, враховуючи особливий характер їх служби – Захист Вітчизни.

Особливого значення набуває діяльність військовослужбовців у період воєнного стану, оскільки захист держави, прав та свобод громадян – це конституційний обов'язок, успіх в реалізації якого, базується на формуванні відповідних умов, серед яких найважливішою є - особистий захист, як фізичний, так і соціальних умов професійної діяльності та побуту військовослужбовців та членів їх сімей.

На відміну від заходів соціального захисту, які мають, переважно, адресний характер, фінансово-правовий захист не обмежується наданням грошової допомоги матеріально не захищеним особам, оскільки військовослужбовці, відповідно до закону, мають грошове, продовольче, речове та інше забезпечення. Фінансово-правовий захист, як напрям діяльності держави, направлений на матеріальне забезпечення всього комплексу заходів з соціальної політики держави. Соціальна політика держави охоплює заходи: по перше, з соціального захисту, що має направлений, адресний зміст; по друге, з соціального забезпечення, що має всеохоплюючу роль у суспільстві і характеризує якість життя; по третє, з утримання закладів соціальної сфери та надання послуг. Всі складові соціальної політики держави утримуються завдяки реалізації відносин з фінансово-правового захисту, оскільки фінансова діяльність держави націлена на формування, розподіл та використання публічних фінансових ресу-

рсів для здійснення завдань та функцій, що поставлені Конституцією України, серед яких – фінансування завдань з соціального захисту.

Гарантовані державою права та свободи громадян України розповсюджуються на військовослужбовців, проте врахування особливостей їх діяльності позначається на потребі встановлення особливих видів соціального забезпечення. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (далі – Закон № 2011-12), визначає: «У зв'язку з особливим характером військової служби, яка пов'язана із захистом Вітчизни, військовослужбовцям надаються визначені законом пільги, гарантії та компенсації» [1].

Отже, система соціального захисту військовослужбовців передбачає, як соціальні гарантії та допомоги, що визначені для всіх громадян України, та її особливі їх види, що пов'язані з специфікою діяльності. Однак, реалізація завдань по соціальному захисту та соціальному забезпеченні військовослужбовців наштовхується на їх фінансування, тобто потребує удосконалення відносин з фінансово-правового захисту.

Законодавство України щодо фінансування соціальних прав військовослужбовців, як і інших особливо вразливих категорій громадян, а саме ветеранів та учасників бойових дій, осіб, які постраждали від Чорнобильської АЕС, інвалідів, внутрішньо перемішених осіб, правоохоронців тощо, не реалізується, в наслідок розбіжностей між визначеними видами соціальних виплат і джерелами їх фінансування. Колізії, неточності та розбіжності у чинному законодавстві щодо фінансування соціальної політики ставлять перешкоди реалізації відносин з фінансово-правового захисту, що потребує удосконалення чинного законодавства.

Державні бюджети 2006-2022 року встановлювали у різних пропорціях вагому суму коштів на соціальний захист та соціальне забезпечення громадян, проте при цьому недофінансування соціальних прав окремих категорій громадян, зокрема і військовослужбовців, ветеранів правоохоронних органів, було значним, і порушувало принципи доступності та пропорційності, про що свідчать скарги та судові позови. Чинний Закон України № 2011-12, встановлює особливі соціальні права військовослужбовців - пільги, гарантії та компенсації, які також потребують фінансування, і пов'язані з виконанням обов'язків, вкрай важливих для діяльності військових, і які не можуть бути скасовані чи призупинені без їх рівноцінної заміни.

Висновок. Проблеми фінансово-правового захисту особливих соціальних прав військовослужбовців пов'язані по-перше, з проблемами дефіциту державного бюджету та недосконалістю системи соціального захисту, яка властива для забезпечення реалізації соціальної функції держави, а по-друге, з розподілом бюджетних коштів, розпорядником яких є Міністерство оборони України, наявний обсяг коштів, якого, є безумовно наслідком, розподілу державних видатків, що склалася у бюджетному процесі без врахування особливих соціальних прав військовослужбовців у період воєнного стану. Удосконалення системи соціального захисту військовослужбовців потребує врахування у бюджетному процесі наявного обсягу видатків, зокрема на фінансування соціальних прав військовослужбовців, поширення прав головного розпорядника бюджетних коштів щодо фінансування особливих соціальних прав, а також реформування системи соціального захисту.

Список бібліографічних посилань

1. Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей. Закон України №№ 2011-ХІІ від 20. 12. 1991 року // Відомості Верховної Ради України від 14.04.1992 № 15, стаття 190 // URL <https://zakon.rada.gov.ua/la>.

УДК [343:351.98](477)

Наталія Василівна МАРТИНЕНКО,

*доктор філософії в галузі публічного управління
та адміністрування, провідний науковий співробітник
Національного наукового центру*

«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3234-0689>

РОЛЬ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

В умовах військової агресії Російської Федерації проти України питання забезпечення економічної безпеки як ніколи набуло першочергового значення та суспільної уваги. Головним аспектом гарантування суспільного та державного добробуту є система економічної безпеки держави.

Академік В. Геєць, один із перших дослідників економічної безпеки держави, розуміє її суть як:

- спроможність національної економіки забезпечити свій незалежний розвиток і утримати стабільність громадянського суспільства та його інститутів, а також достатній оборонний потенціал країни за всіляких несприятливих умов і варіантів розвитку подій;
- здатність української держави до захисту національних економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз [1, с. 5].

Компонентами економічної безпеки держави є: виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, продовольча, макроекономічна, соціальна, фінансова безпека [2]. Без досягнення фінансової безпеки, яка має визначальний вплив на формування економічної безпеки, майже неможливо вирішити жодне із завдань, що стосуються держави, оскільки саме фінанси – «кров» будь-якої економічної системи. Головною загрозою фінансовій безпеці України на сучасному етапі є російсько-українська війна.

24 лютого 2022 року Російська Федерація розпочала повномасштабне вторгнення в Україну – з усіма негативними наслідками та викликами для всіх сфер життя держави. Значно змінилася ситуація в економічній сфері українського суспільства, істотно трансформувалися його окремі складові. Проблема забезпечення економічної безпеки держави сьогодні дорівнює проблемі виживання України. Тому цілком закономірно пов'язувати майбутнє країни з ефективністю системи інструментів протидії економічним загрозам. Загрози ці численні та якісно різноманітні. Однак при всьому своєму різноманітті джерела економічної небезпеки завжди прямо чи опосередковано пов'язані зі злочинністю.

Вважаємо, що саме злочинність стала одним із чинників на користь російським окупантам, тому ефективна протидія цьому явищу, у тому числі й запровадження превентивних заходів, є одним із шляхів до перемоги України. На даний час розслідується понад 16 800 злочинів проти основ національної безпеки [3]. Сьогодні Служба безпеки України разом із колегами по силовому блоку проводить низку масштабних оперативно-слідчих заходів, спрямованих на боротьбу із внутрішнім ворогом. Мова йде про відпрацювання осіб, котрі своїми діями шкодять безпеці держави у різних сферах: зрадників України і агентів російських спецслужб; представників організованої злочинності; посадовців, чиновників і корупціонерів, котрі підривають економіку країни і стабільне функціону-

вання оборонно-промислового комплексу тощо. У рамках відкритих проваджень у різних регіонах України відбуваються десятки обшуків і вручення підозр фігурантам справ [4].

Як відомо, жоден злочин не може бути розкритий без використання спеціальних знань. Однією із форм їх використання є судова експертиза.

Для мінімізації криміналізації країни застосовуються інструменти, що сприяють протидії злочинності. Слід зауважити, що в економічній сфері окреме місце займає судова економічна експертиза, яка є самостійною категорією досліджень експертів, що потребує наявності спеціальних знань у галузі прикладних економічних наук, бухгалтерії, оподаткування, кредитування та інших галузевих знань, зі специфічними складовими предмета, об'єкта, завдань та методів дослідження. Із метою встановлення фактичних даних у конкретному провадженні проводяться також криміналістичні судові експертизи: почеркознавча, трасологічна, дактилоскопічна, зброї та слідів і обставин її використання, лінгвістична експертиза мовлення, технічна експертиза документів, матеріалів, речовин та виробів, відео-, звукозапису та ін. Важливі питання вирішують судово-медичні, судово-психіатричні, судово-психологічні експертизи. В нагоді стають товарознавчі експертизи: машин, обладнання, сировини та споживчих товарів; транспортно-товарознавчі; військового майна, техніки та озброєння. У зв'язку з поширеністю використання Інтернету та соціальних мереж для спілкування, іншого обміну контентом, затребуваною стала комп'ютерно-технічна експертиза.

Висновок. Для розкриття злочинів потрібні наукові знання, уміння, досвід, методологія, термінологія, методика, техніка, а також фахівці-науковці, які вміють використовувати цю інтелектуальну зброю у протидії злочинності. Експертні дослідження відповідних матеріалів передбачають застосування експертних методів, які забезпечують високу точність одержаних результатів. Саме судовий експерт може надати органу досудового розслідування чи суду науковий доказ, тобто фактичні дані, які отримано внаслідок науково-дослідної судово-експертної діяльності.

Список бібліографічних посилань

1. Концепція економічної безпеки України / за ред. В. М. Гесця. НАН України. Інститут економічного прогнозування. К. : Логос, 1999. 56 с.

2. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: затв. наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>.

3. Пресконференція Андрія Костіна про роботу прокуратури за рік повномасштабної агресії РФ. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/preskonferenciya-andriya-kostina-pro-roboti-prokuraturi-za-rik-povnomasstabnoyi-agresiyi-rf>.

4. СБУ завдає глобального удару по внутрішньому ворогу – Василь Малюк. URL: <https://ssu.gov.ua/novyny/sbu-zavdaie-hlobalnoho-udaru-po-vnutrishnomu-vorohu-vasyl-maliuk>.

УДК 343.1:343.9

Анатолій Васильович МОВЧАН,

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності

Львівського державного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6997-6517>

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ І ПІДРОЗДІЛІВ ФІНАНСОВОЇ РОЗВІДКИ У ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЮ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ

За оцінками Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC) щороку відмивається від 2 до 5% світового ВВП, що становить від 715 млрд до 1,87 трильйонів євро щороку. Координація протидії відмиванню злочинних доходів потребує тісної співпраці, зокрема Інтерпол взаємодіє з такими партнерами, як Егмонтська група, що складається з понад 160 підрозділів фінансової розвідки, міжурядова група з розробки фінансових заходів (FATF) і пов'язані з FATF регіональні органи боротьби з відмиванням грошей. Незаконно придбані активи можуть бути заморожені або конфісковані, а винуватці як початкових правопорушень, так і подальшого відмивання грошей притягнуті до відповідальності [1].

Протидія шахрайству, економічним та фінансовим злочинам є також одним із пріоритетів ЄС у боротьбі з тяжкими злочинами та організованою злочинністю в рамках ЕМРАСТ 2022-2025. Зокрема

Бюро Європолу з питань злочинних активів (ЕСАВ) допомагає фінансовим слідчим держав-членів у відстеженні злочинних доходів у всьому світі у випадках, коли активи були приховані за межами їхньої юрисдикції. До складу ЕСАВ входить секретаріат міжвідомчої мережі Camden Asset Recovery Inter-Agency Network (CARIN), до якої входять фахівці з 54 юрисдикцій і 9 міжнародних організацій, які можуть допомогти з розслідуваннями щодо відстеження, заморожування, арешту, управління та конфіскації злочинних доходів або інших активів, що належать підозрюваним. У діяльності з протидії відмиванню грошей та повернення активів правоохоронці використовують веб-ресурси Інформаційного центру про фінансові злочини (FCIC), що також слугує комунікаційною платформою для CARIN, AMON та інших проєктів [1].

Водночас Європейський центр боротьби з фінансовими та економічними злочинами (EFECC) Європолу відіграє вирішальну роль у розкритті різноманітних методів переказу та відмивання доходів, отриманих від торгівлі наркотиками, а саме: таємне перевезення великих сум готівки, використання системи Hawala для переказу грошей та інвестиції в предмети розкоші. Європол з 2020 року надає аналітичну й оперативну підтримку та допомагає налагодити зв'язки з іншими розслідуваннями. Зокрема, один із найбільших у Європі відмивачів грошей був затриманий 12 вересня 2022 р. в Малазі, у результаті міжнародної правоохоронної операції під керівництвом іспанської Цивільної гвардії. Фігуранти переказували гроші за допомогою підпільної банківської системи Hawala, усього за час розслідування цим методом підозрювані відмили понад 200 млн євро. Члени організації в Іспанії створили бренд горілки, який рекламували в нічних клубах і ресторанах Коста-дель-Соль, щоб приховати джерело своїх доходів. Подібним чином вони також заснували компанію у Сполученому Королівстві, щоб приховати адміністраторів компаній, які використовувалися для відмивання незаконних прибутків за допомогою системи Hawala. Один із підозрюваних керував автосалоном і відповідав за надання злочинній організації транспортних засобів, в яких було обладнано приховані відділення для непомітного транспортування великих сум готівки. У ході оперативних заходів Цивільною гвардією Іспанії було конфісковано 200 кілограмів кокаїну та 500 тис. євро готівкою [2].

Незважаючи на те, що повернення активів має бути ключовим елементом підходу до боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму, згідно з оцінками Управління ООН з наркотиків

і злочинності, країни перехоплюють і повертають менше одного відсотка глобальних незаконних фінансових потоків. Викрадені активи часто швидко вивозяться з країн і направляються до місця призначення через кілька регіонів, що ускладнює процес повернення активів і вимагає тривалої міжнародної співпраці.

Злочинні організації часто покладаються на відмивання грошей, щоб приховати походження своїх незаконних коштів, зробити їх легітимними і водночас віддалити кримінальні групи від судового переслідування. Для цього використовуються «грошові мули» - тобто людей, які свідомо або несвідомо допомагають злочинним організаціям відмивати свої незаконні прибутки. Вони здійснюють це шляхом надання власних облікових записів для отримання та переказу шахрайських коштів, тим самим «легітимізуючи» їх.

Відтак правоохоронні органи з 25 країн за підтримки Європолу, Євроюсту, Інтерполу та Європейської банківської федерації (EBF) об'єднали зусилля, щоб позбутися одного з найважливіших джерел відмивання грошей: грошових мулів та їх вербувальників. Під час оперативного етапу, який проводився з вересня по листопад 2022 року, було виявлено 8 755 грошових мулів разом із 222 вербувальниками, 2 469 осіб було заарештовано по всьому світу. У 2022 році за постійної координації EBF близько 1800 банків і фінансових установ підтримали правоохоронні органи в цих заходах, а також служби онлайн-переказу грошей, криптовалютні біржі, компанії Fintech і KYC, транснаціональні корпорації комп'ютерних технологій. Щоб привернути увагу громадськості до цих загроз, Інтерпол запустив кампанію #YourAccountYourCrime з метою підвищення обізнаності про грошових мулів і надання порад щодо безпеки [3].

Висновок. Масштаби незаконних прибутків і швидкість, з якою вони переміщуються через кордони, викликають глибоке занепокоєння у світовій спільноті та міжнародних правоохоронних організацій. Транснаціональні ОЗУ підривають глобальні фінансові системи та завдають величезних збитків як компаніям, так і окремим особам. Правоохоронні органи мають спрямовувати більше зусиль, щоб забезпечити значний оперативний вплив, зокрема: сприяти національній політиці та діям, які надають пріоритет відстеженню, арешту та конфіскації злочинних активів; посилити оперативне співробітництво з підрозділами фінансової розвідки на національному, регіональному та міжнародному рівнях; збільшити ефективний обмін інформацією між органами державної влади та приватним сектором.

Список бібліографічних посилань

1. Money Lundering URL: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/crime-areas/economic-crime/money-laundering>
2. One of Europe's biggest money launderers arrested in Spain URL: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/one-of-europe%E2%80%99s-biggest-money-launderers-arrested-in-spain>
3. 44 arrested in Europe-wide crackdown against high-risk criminal network URL: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/2-469-money-mules-arrested-in-worldwide-crack-down-against-money-laundering>.

УДК 330.322:336.563

Ольга Юріївна НЕСТОР,

кандидат економічних наук,

науковий співробітник відділу регіональної фінансової політики

Державної установи «Інститут регіональних

досліджень ім. М. І. Долишнього НАН України»;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5204-4828>

ОСОБЛИВОСТІ ТА НАСЛІДКИ ВПЛИВУ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ НА ЄВРОПУ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ ПЛАНУ МАРШАЛЛА

Наведемо перелік особливостей та наслідків впливу американської політики на Європу під час реалізації Плану Маршалла для відновлення Європи після Другої світової війни:

1. Масштабні цілі Плану Маршалла негайно привернули до нього увагу, оскільки на той час, у 1947 році, повоєнній Європі, яка перебувала в атмосфері хаосу, руйнувань та знеохочення, потрібна була політика, спрямована “проти голоду, бідності, відчаю та хаосу”. Згодом цю загальну мету трансформували у конкретніші цілі, щодо яких можна було досягти згоди між європейцями.

2. Чітке адміністрування. Хороші наміри могли б не спрацювати без чіткості у адмініструванні. Великі цілі були перетворені в конкретні цілі, а ті у свою чергу, перетворилися на засоби. Діяльність Комітету європейської економічної співпраці (the Committee on European Economic Cooperation (CEECS)), двосторонні угоди між ко-

жною країною та США стали підґрунтям для співпраці, як і національні та міжнародні консультації. Основні потенційні джерела непорозуміння та розбіжностей були виявлені та усунені.

3. Взаєморозуміння та повага. Однією з найважливіших умов ефективності американського впливу стали взаєморозуміння та повага. Від ставлення американських чиновників і фахівців до інших культурних моделей і цінностей та його зміни у процесі реалізації Плану Маршалла залежало дуже багато. Чесність і тактовність також були дуже важливими. Для ілюстрації їх результативності варто навести коментар представника Туреччини, який зазначав, що попри значний кредит довіри до мотивів США, ретельність, виявлена ЕСА у підході до бюджетних питань та використанні виділених коштів, призвела до поглиблення довіри до незацікавленості американської сторони. Коли ж американська сторона чинила тиск на країну-реципієнта без достатнього знання ситуації всередині країни, то це неминуче призводило до негативних наслідків.

4. Політична та економічна надійність. Надійність американської зовнішньої політики та стабільність американської економіки суттєво вплинули на визнання лідерства США в процесі реалізації Плану Маршалла. Попередня ізоляціоністська політика США, потенційна загроза економічної депресії, потенційний імперіалізм американської політики та специфіка виборчої системи США, що перешкоджала послідовності та спадкоємності у провадженні зовнішньої політики змушувала багатьох європейців сумніватися у стійкості американського лідерства аж до моменту завершення реалізації Плану Маршалла у 1952 році. Великим питанням для європейців була спроможність США обрати мудрий політичний курс, очолюючи оборонні зусилля після Корейської війни та стале зацікавлення у продовженні руху до працездатної світової економічної системи, активним та відповідальним учасником якої були б самі США. Поряд із невизначеністю американської зовнішньої політики існували значні побоювання, що дефляція та економічна рецесія у США зруйнують багато здобутків Плану Маршалла.

5. Узгодженість між принципами і діями. Дотримання урядом і народом США проголошених ними ж принципів суттєво вплинуло на готовність європейців прийняти і сприйняти американське лідерство у повоєнному відновленні. Послідовність, з якою уряд США дотримувався принципу непорушності основних прав урядів країн-реципієнтів економічної допомоги, була вирішальним чинником для завоювання довіри.

6. Дискримінація під час здійснення тиску. Труднощі виникали при спробах нав'язати внутрішню політику країнам-реципієнтам допомоги. У кожному конкретному випадку потрібен був ретельний аналіз та прийняття виважених рішень перед вжиттям конкретних заходів. Однією із причин труднощів були відмінності між виконавчою та парламентською владою у США та Європі.

Поставало також питання про міру впливу і втручання США під час реалізації Плану Маршалла. Наприклад, у Греції вплив і втручання американської сторони були необхідними для запобігання політичному та економічному колапсу. Однак, частота втручань призвела до того, що було втрачено ініціативу грецьких урядовців та виникла занадто велика залежність від американців. Проте під час спроб вирішити цю ситуацію шляхом зменшення участі ЕСА виникли ризики уже занадто малої участі американської сторони.

У Туреччині ж, наприклад, була дещо інша ситуація. Ця країна була бідною та боялася вторгнення СРСР, тому прагнула тісних зв'язків із великою та впливовою державою. Наслідком такого ставлення був безпрецедентний допуск американської сторони до внутрішніх справ та всіх аспектів суспільного життя, а також суттєвий вплив і визначні результати у сільськогосподарському та промисловому розвитку й різних аспектах державного управління.

У Великобританії американський вплив був суттєвим у промисловій практиці та щодо ролі Великобританії у лібералізації внутрішньоевропейської торгівлі та платежів. Однак, американський вплив у цій країні загалом був менший, ніж у більшості країн-учасниць [1; 2]. Один із найважливіших уроків Плану Маршалла полягав у тому, що багатосторонні зв'язки уможливлюють досягнення цілей, яких неможливо було б досягти двостороннім шляхом. Ефективність багатосторонності ЕСА як агентства сприяла здійсненню значного впливу на країни, які з певних причин не хотіли б долучатись до заходів, схвалених більшістю. Досягнення згоди за допомогою таких багатосторонніх зв'язків було значно ефективнішим за тиск однієї країни [1].

Висновок. Проаналізовано особливості та наслідки впливу американської політики Європу, зокрема: масштабні цілі Плану Маршалла, чітке адміністрування, взаєморозуміння та повага, політична та економічна надійність, узгодженість між принципами і діями, дискримінація під час здійснення тиску.

Список бібліографічних посилань

1. Bayard P. H. The Marshall Plan and Its Meaning. Cornell University Press. 1955. 424 с.
2. Machado B. F., In Search of a Usable Past: The Marshall Plan and Postwar Reconstruction Today. The George C. Marshall Foundation. 2007. 186 с.

УДК 340.12

Андрій Васильович НОВІЧЕНКО,

доктор філософії,

докторант Харківського національного університету
внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВИ

Значення фінансової складової у системі національної безпеки обумовлено роллю фінансів в економіці будь-якої сучасної держави. З простого механізму обслуговування економічних процесів фінанси перетворилися на основний двигун розвитку економіки, роль якого в умовах глобалізації світових економічних і політичних відносин, що росте, тільки посилюється. Тому економіка України, що розвивається, особливо чутлива до різних протиправних проявів у фінансовій сфері, особливо при впровадженні режиму воєнного стану, який діє і до сьогодні.

Фінансова безпека України не є статичним соціально-економічним феноменом, вона опосередкована діяльністю державних та громадських формувань щодо запобігання, нейтралізації різних загроз у фінансовій сфері, у тому числі протиправного характеру. У зв'язку з цим поняття фінансової безпеки України визначається як стан захищеності фінансової системи держави та врегульованих нормами права фінансових відносин у суспільстві, що дозволяє забезпечити конституційні права, свободи, гідні якість та рівень життя громадян, суверенітет, територіальну цілісність та сталий розвиток України шляхом запобігання та нейтралізації державними органами внутрішніх та зовнішніх загроз у фінансовій сфері.

Адміністративні правопорушення та злочини в галузі фінансів є актуальною загрозою фінансової безпеки країни, що завдають

значної шкоди державі, тому боротьба з ними ведеться силами різних підрозділів, що входять до системи правоохоронних органів, і навіть іншими органами виконавчої. Вирішуючи завдання щодо забезпечення фінансової безпеки України, захисту економіки та інших життєво важливих об'єктів безпеки, працівники поліції не повинні дублювати діяльність інших структур системи забезпечення безпеки країни, а зобов'язані діяти з урахуванням координації та взаємодії. Тому результативна та ефективна діяльність правоохоронних органів щодо здійснення адміністративно-правового контролю за виконанням законодавства у сфері фінансів можлива лише за умови їх тісної взаємодії з органами виконавчої влади, які здійснюють контрольно-наглядові функції у зазначеній сфері.

Правопорушення у сфері фінансів є однією з реальних загроз фінансовій безпеці країни, а також фактором, що посилює небезпеку інших загроз національній безпеці України. Протидія адміністративним правопорушенням у сфері фінансів, поряд із протидією фінансовим злочинам, має стати одним із пріоритетних напрямків правоохоронної діяльності суб'єктів забезпечення фінансової безпеки країни. Правоохоронні органи є ключовим суб'єктом забезпечення фінансової безпеки України.

Закон України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів» [1] визначає суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави: Національну поліцію України, Службу безпеки України, прокуратуру, Бюро економічної безпеки України, органи державного фінансового контролю та Національне антикорупційне бюро України.

Згідно ч. 1 ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію» Національна поліція України (поліція) - це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [2].

Ст. 2 цього ж Закону визначає завдання поліції - надання поліцейських послуг у сферах: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [2].

Положення про Національну поліцію № 877 від 28.10.2015 року доповнює завдання поліції: 1) реалізація державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства

і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку; 2) внесення на розгляд Міністра внутрішніх справ пропозицій щодо забезпечення формування державної політики в зазначених сферах; 3) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги (п.3) [3].

Працівники Національної поліції виконуючи свої функціональні обов'язки взаємодіють з іншими виконавчими органами, територіальними громадами, з суспільством, де здійснюють контроль за виконанням бюджету, виділенням фінансових коштів та виявляють правопорушення в сфері фінансової безпеки тощо.

Проблеми у сфері протидії та нейтралізації загроз фінансовій безпеці можуть бути вирішені лише спільними зусиллями всіх державних контролюючих органів. Внаслідок цього завдання щодо забезпечення фінансової безпеки розмежовуються на завдання, які мають вирішуватись системою спеціальних контролюючих органів виконавчої влади держави у сфері економіки, та завдання, вирішення яких покладається на окремі державні органи, у тому числі і на правоохоронні.

В даний час, особливо враховуючи ситуацію, що склалася сьогодні для України (масштабна збройна агресія Російської Федерації), необхідно повною мірою активізувати всю систему державного фінансового контролю, що включає як спеціальні органи контролю, так і органи, наділені певними функціями фінансового контролю, що відповідає стратегічному завданню підвищення ефективності української державності.

Працівники Національної поліції у своїй контрольній діяльності, наділені повноваженнями брати участь у податкових перевірках, мають бути повноправними агентами фінансового контролю. Тільки в такій якості вони зможуть ефективно протидіяти фінансовим та податковим правопорушенням.

Список бібліографічних посилань

1. Законі України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів». (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 11, ст.50).

2. Закон України «Про Національну поліцію». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379.

3. Постанова Кабінет Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію» № 877 від 28.10.2015 року. URS: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 08.03.2023).

UDC 347.73

Larysa Serhiivna SAZANOVA,

*Senior Lecturer of the Department of Foreign Languages of Faculty No. 4
of Kharkiv National University of Internal Affairs;*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3722-2593>

CHANGES IN FINANCING THE NATIONAL SECURITY AND DEFENSE SECTOR IN WARTIME

In 2023 output of the state budget for the security and defense of Ukraine rose by 1 231,0 billion hryvnias in comparison with the beginning of 2022 when it was 1485.5 billion hryvnias at the end of December 2022. It was said in the report on the financing of articles of the State Budget of Ukraine for that year as to the national security and defense of Ukraine and discussed at the meeting of the National Security Council of Ukraine.

The increase in the output was in the amendments of the Law of Ukraine “On the State Budget of Ukraine for 2022”. In 2022 the bodies of the security and defense sector of Ukraine enlarged the amount by 188.3 billion hryvnias. In 2022 32.5 percent of the gross domestic product will be budgeted to the national security and defense of Ukraine from special funds of the state budget. In the conditions of martial law, the security and defense sector of Ukraine made it possible to finance obtaining material and technical resources, the payment to military men, policemen, provide payment of one-time monetary assistance to the families of fallen servicemen and other social benefits [1].

The draft resolution “Some issues of the implementation of the State Budget of Ukraine in 2023 under martial law” was adopted. It made easier the procedure for the execution of the state budget in financing the national security and defense sector, and to reduce the likelihood of information leakage, which poses a threat to national security under martial law. According to Prime Minister Denys Shmyhal 43 per cent of all expenditures will be directed to the army and security and it is more than UAH 1 trillion. The 2023 budget will be a budget for Ukraine’s victory in the fight against the aggressor [2].

In 2023 the administrators of funds in the security and defense sector are allowed to adjust expenditures in accordance with the needs, to minimize the list of documents for the Treasury to make payments of the Ministry of Defense to prevent leakage of information, and to suspend for the period of martial law the amendments to the passports of budget programs on security and defense expenditures.

Building a strong army is the main task of the Government during the full-scale war and the resources spent in 2022 and budgeted for 2023 demonstrate it. Payments to all military personnel have been significantly increased. More than UAH 250 billion were allocated for the purchase and modernization of weapons and equipment that effectively destroy Russian invaders. There have been developed new mechanisms of security to support Ukraine. The “Ramstein” format unites more than 50 countries of the world. It was launched to meet the defense needs of the Ukrainian army in a full-scale Russian invasion. Minister of Foreign Affairs Dmytro Kuleba stated that Ukraine has high hopes for new decisions on defense support from partners and called the meeting important for announcing new decisions.

The governments of the United States, Germany, Denmark, Great Britain, the Netherlands, Norway, and some other countries concluded long-term contracts to produce weapons for Ukraine over the next two-three years. The current Prime Minister of Ukraine Denys Shmyhal said that Ukraine continued to produce its own weapons. “We have applied for NATO membership. We are introducing the best standards of the Alliance in logistics, planning, and accountability. The Ukrainian army, without exaggeration, is now one of the strongest in Europe and the world. And our army will bring us victory. And we will work to ensure that it is provided in the best possible way” [3].

Conclusion

Зростання фінансування статей Державного бюджету України щодо національної безпеки і оборони держави через повномасштабну агресію російської федерації. Фінансова безпека України визначається станом обігу фінансових ресурсів з метою забезпечення фінансування армії та оборони. Необхідність регулювання нормативно-правової бази з питань забезпечення фінансової безпеки України та систематичного бюджетного фінансування галузей оборони. Створення сприятливих умов для розвитку та відновлення підприємств з метою фінансування основних галузей оборони за спрощеною системою оподаткування в умовах воєнного стану.

References

1. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/en/Diialnist/6014.html>.
2. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/uriad-sprostyv-protseduru-finansvavannia-vydatkiv-na-bezpeku-i-oboronu-u-2023>.
3. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/za-chas-povnomashtbnoi-viiny-na-sektor-bespeky-i-oborony-bilsh-nizh-12-trln-hrn-premier-ministr>.

UDC 33-049.5(477)«36»(043.2)

Kyrylo Eduardovych CHUKALOV,

a First-Year Cadet of Faculty No. 4

Kharkiv National University of Internal Affairs

FINANCIAL SECURITY OF THE STATE IN CONDITIONS OF MARTIAL LAW

Currently, both social and economic life is raging in Ukraine, because these sectors themselves are the most difficult periods of development. Military actions with Russia unfolded throughout the territory of Ukraine, all traditional approaches to state management of financial and economic processes were destroyed. The logistics, production and financial infrastructure created during thirty years of independence was completely deformed. Export-import flows are carried out exclusively through the protection of the sovereignty of the country's borders. Temporarily losing control over the most important sea sales channels, the products find regression and a regime of silence in imports and exports. There are also migration processes that have acquired radically new aspects.

At the same time, it should be noted that the financial architecture that existed until February 24, 2022, withstood most of the shocks caused by the war events. Thus, in the first months of the Russian-Ukrainian war, the population in the territories under partial occupation had the opportunity to pay for goods and services electronically, withdraw cash from ATMs, and receive state assistance in case of job loss. In addition, existing payment systems allowed business entities to make bank payments even in those regions where branches were physically closed. All this became possible thanks to the presence in Ukraine of a developed extensive network of ATMs, self-service terminals, electronic banking and electronic commerce. Digitization of the financial system of Ukraine, which began in 2008 (about 5% of transactions using cards were electronic payments), began its steady development in 2017 (entering the market of a completely virtual bank (neobank)) [6, 130].

In such conditions, there is a need to review approaches to assessing the economic security of the country, taking into account the impact of financial digitalization, as well as assigning it a priority place in the system of relevant indicators, especially the general integral indicator of economic security. It becomes important not only to develop an econometric approach to the comprehensive assessment of state

economic security, taking into account the level of digitalization, but also to determine the level of influence of each component in order to make the most effective management decisions in conditions of catastrophically limited financial resources of the state. It is under such conditions that state executive bodies will be able to maintain a sufficient level of economic security of the state and ensure the relative stability of the financial system [4, 283].

Statement of the problem in a general form and its connection with important scientific or practical tasks. Decree of the President of Ukraine No. 64/2022 "On the introduction of martial law in Ukraine" paragraph 4 para. 2 provides for financing and taking other measures related to the introduction of the legal regime of martial law on the territory of Ukraine within the scope of the authority. The formation of financial security of Ukraine before the war was ensured by an open economy: export of agricultural products, metallurgy and IT services, developed regional interconnections. With the beginning of active hostilities and the introduction of martial law, economic relations underwent severe deformation, the financial flows of corporations located in war-torn zones practically fell out, while their share in GDP reached more than 50%. The publication "Economic Truth" reports that, as of April 11, the total losses of the Ukrainian economy due to the war range from 564 to 600 billion dollars. The country's financial capabilities are significantly weakened, as exports and full-fledged tax revenues from private enterprises and enterprises, which have experienced critical levels of income indicators due to martial law, have stopped. These actions provoked a lack of financing of the defense industry in the secondary economic sector, especially various corporations. The needs of financing the defense and supporting the life of the country have increased many times and are increasing as the infrastructure is destroyed.

Conclusion. The paper suggests considering economic security as part of five components: financial sector security, stock market security, debt and budget security, and digitalization. The greatest attention is paid to the security of the financial sector based on the bank-centric model of the financial system in Ukraine. [1, 137] It was determined that the greatest impact on the integral indicator of economic security is made by debt securities at the level of 37%. The protection of the financial sector at the level of 25% is in second place. Digitization ranks third in terms of impact at 22%, followed by budget security, which affects economic security at 15%. The stock market is in the last place of security, the impact of which is not even 1%. The results of the calculations confirmed the proposed hypothesis that it was digitalization

that made it possible to preserve the reliable functioning of the banking system in the conditions of active hostilities on the territory of Ukraine and to maintain at least some indicators of the standard of living of the population during the most active hostilities. The proposed scientific and methodological approach to assessing the economic security of the state, taking into account the level of digitalization, is definitely not without its shortcomings. For example, it does not allow to obtain an objective, quantitative assessment of each component: the financial security sector, the security of the stock market, debt and budget security, as well as digitalization. In addition, the qualitative interpretation of the obtained quantitative values of the integral indicator for economic security remains insufficiently substantiated. All this is a prospect for future research.

References

1. Sytnyk N. S., Stefankiv B. O. (2018). Finansovi aspekty skladnykh ekonomichnoy bezpeky derzhavy [Financial aspects of the components of the economic security of the state]. *Naukovo-vyrobnychyy zhurnal "Biznes-navihator"*. No. 1–2 (44). P. 136–140.
2. Kravchuk N. YA., Kolisnyk O. YA., Melykh O. YU. (2010). *Finansova bezpeka* [The financial security]. Ternopil'. 277 p. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/584/1/book.pdf>.
3. Kul'pins'kyi S. (2000). Rol' finansovoyi bezpeky Ukrainy v pohlyblenni intehratsiynykh stosunkiv z yevropeys'kymy krayinamy [The role of financial security of Ukraine in deepening integration relations with European countries]. *Finansova konsul'tatsiya*. No. 5. P. 34–38.
4. Marchenko O. M., Pushak YA. YA., Revak I. O. (2020). *Finansova bezpeka derzhavy* [Financial security of the state]. L'viv, 356 p.
5. Yepifanov A. O., Plastun O. L., Dombrov's'kyi V. S. (2009). *Finansova bezpeka pidpryyemstv i bankiv's'kykh ustanov* [Financial security of enterprises and banking institutions]. Sumy, 295 p.
6. Aks'onova T. S. (2021). Aktual'ni zahrozy ta ryzyky finansoviy bezpetsi Ukrainy ta rol' derzhavy u yiyi zabezpechenni [Current threats and risks to the financial security of Ukraine and the role of the state in ensuring it.]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*. No.17. P. 130–138. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.17.130>
7. Vlasuk O. S. (2014). Aktual'ni problemy finansovoyi bezpeky Ukrainy v umovakh postkryzovoyi transformatsiyi [Actual problems of financial security of Ukraine in the conditions of post-crisis transformation]. Kyiv, 432 p.

СЕКЦІЯ 2.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

УДК 346.2

Сергій Сергійович БАНДУРКА,

доктор філософії,

адвокат АО «КРЕДЕНС»

ЗАХИСТ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ – ПІДПРИЄМЦЯ ЯК СКЛADOVA ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах війни велике значення для забезпечення сталого функціонування суспільства є підтримання економічних можливостей самозабезпечення громадян, що сприяє фінансовому благополуччю як окремих регіонів так і держави в цілому, а також відтоку громадян з відносно безпечних місць країни з несприятливих економічних причин. Одним із важливих заходів в цій сфері є забезпечення захисту фізичної особи-підприємця як основи малого підприємства в Україні.

Представляється, що захист діяльності фізичної особи-підприємця має включати різноманітні елементи, такі як безпосередньо адміністративно-правовий-захист діяльності фізичних осіб-підприємців, так і забезпечення державної захищеності як форми підтримки діяльності цих осіб.

На думку В. Полюховича, поняття адміністративно-правового захисту законних прав, свобод та інтересів особи і громадянина являє собою сукупність застосовуваних в адміністративному порядку юридичних засобів, спрямованих на здійснення уповноваженими на те органами (посадовими особами), а також особами та громадянами відповідних процесуальних дій, які спрямовані на припинення незаконного посягання на права, свободу та інтереси громадян; ліквідацію будь-яких перешкод, що виникають при їх здійсненні; визнання або підтвердження, поновлення та примусове виконання прав, невиконаних або неналежним чином виконаних обов'язків з притягненням винної особи до відповідальності [1, с. 42].

Адміністративно-правовий захист фізичної особи-підприємця можна розглядати як комплекс адміністративно-правових засобів, що застосовуються з метою визнання та відновлення порушених його прав, усунення протиправних перешкод в реалізації фізичною особою-підприємцем своїх прав та обов'язків та притягнення винних у таких порушеннях осіб до відповідальності.

Посилення такого захисту у зв'язку з воєнним станом має відбуватися в межах чинного законодавства та відповідати вимогам суспільної безпеки того чи іншого регіону.

Важливою складовою захисту фізичної особи-підприємця в умовах воєнного стану є державна підтримка їх діяльності. Державний захист має включати фінансово-економічну складову механізму правового забезпечення безпеки діяльності фізичних осіб підприємців.

Г.О. Поліщук відносить мале підприємництво до тієї сфери діяльності, яка найбільш оперативно реагує на зміни кон'юнктури ринку, а також надає необхідної гнучкості економіці, що обумовлено такою характерною рисою малих підприємств як здатність своєчасно реагувати на зміни споживчого попиту і за рахунок цього мале підприємництво має можливість створювати необхідну рівновагу на споживчому ринку [2]. Тому актуальним та важливим кроком на шляху розвитку ринкової економіки України має бути державна підтримка малого підприємництва взагалі та фізичних осіб підприємців зокрема.

На думку В.В. Федорченко, державна підтримка малого підприємництва у всіх економічно розвинених державах представляє собою створення державою організаційно-правових і фінансово-економічних умов для розвитку підприємницьких структур, при цьому державні програми фінансової допомоги малому бізнесу повинні враховувати стан бюджетної, кредитно-фінансової системи, соціально-політичний рівень населення для ефективного і своєчасного прямого і непрямого впливу на розвиток підприємництва [3, с. 185]. Одним з шляхів удосконалення адміністративно-правового забезпечення безпеки діяльності фізичної особи-підприємця можна назвати посилення державної фінансової підтримки підприємницької діяльності.

До завдань державної фінансової підтримки діяльності фізичних осіб-підприємців можна віднести: підтримання сталого рівня розвитку економіки держави шляхом дотацій малого підприємництва, збільшення обсягу податкових надходжень при одночасному зменшенні обсягу податкового тягаря фізичних осіб-підприємців,

забезпечення фінансування заходів з відновлення підприємницької діяльності на деокупованих територіях.

Для вирішення таких завдань на сьогодні вкрай важливим є посилення державного захисту діяльності фізичної особи-підприємця, яке може відбуватися у тому числі й через послідовну реалізацію низки організаційних правових та фінансово-економічних заходів.

Висновок. До заходів захисту діяльності фізичної особи-підприємця в умовах воєнного стану пропонуємо віднести: 1) пільгове кредитування фізичних осіб-підприємців, що має включати як воєнних стан так і певних проміжок часу після його відміни з метою відновлення рівня економічного благополуччя країни; 2) податкове стимулювання діяльності фізичних осіб-підприємців за рахунок спрощеної системи оподаткування, податкові канікули для певної категорії підприємців, (зокрема тих, що здійснюють свою діяльність на деокупованих територіях, та на тих територіях, що зазнали найбільш високого рівня відтоку місцевого населення), зменшення податкової ставки, зокрема податку на прибуток тощо; 3) всебічний правовий захист фізичних осіб-підприємців, зокрема державне гарантування виконання судових рішень, які приймаються на користь фізичних осіб-підприємців.

Список бібліографічних посилань

1. Полюхович В. Адміністративно-правовий захист особи у відносинах з органами державної влади. Право України. 2003. № 5. С. 41-46.
2. Поліщук Г.О. Державна підтримка розвитку малого підприємництва: вітчизняний та зарубіжний досвід. Актуальні проблеми державного управління 1(51)/2017. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2017-1/doc/6/03.pdf> (дата звернення 01.03.2023).
3. Федорченко В. В. Удосконалення механізму формування державної політики підтримки розвитку малого підприємництва. Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 7. С. 185–188.

УДК 368.021.28(005.934)

Дар'я Олександрівна ДАВИДЕНКО,

*кандидат економічних наук, старший дослідник,
провідний науковий співробітник відділу аспірантури
та докторантури Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»
Міністерства юстиції України;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9124-9511>*

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З 2019 року діяльність страхових компаній в Україні проводиться в умовах інституційних змін [1]. Основними новаціями стали зміни регулятора на Національний банк України (далі – НБУ) та процедури ліцензування страхової діяльності. В умовах постійного стресу, що є результатом таких перетворень пріоритетним стає питання фінансової безпеки страхової компанії, що має на меті підвищення рівня захищеності фінансових інтересів всіх учасників страхових відносин. Більш того, війна в Україні, що спричинила чимало катастрофічних загроз для її життєдіяльності вплинула на порушення процесів забезпечення якості активів, платоспроможності, фінансової стійкості та прибутковості страховиків. Так, потреба подолання загроз, що виникають через дії несприятливих чинників або економічні зміни кон'юнктури актуалізує питання фінансової безпеки в умовах воєнного стану.

Існує безліч підходів до визначення поняття «фінансова безпека страхової компанії», що орієнтується на її фінансовий стан загалом [2, с. 42], чи виражається як стійкість до загроз [3, с. 7], або являє собою складову забезпечення розвитку страховика [4], тощо. Узагальнюючи глибину цих трактувань важливо розуміти, що за сутнісною характеристикою фінансова безпека страхової компанії – це здатність ідентифікувати внутрішні та зовнішні загрози з метою забезпечення процесу виконання зобов'язань за договорами страхування.

Враховуючи необхідність в забезпеченні належного рівня фінансової безпеки шляхом подолання загроз своїй діяльності, страхові компанії повинні, відповідно до вимог оновленого регулятора, переглянути моніторингові системи убезпечення власних ресурсів, а саме [5]: звернути увагу на ділову репутацію осіб управління, провести оцінювання професійної компетенції працівників, визначити

жорсткіші вимоги до корпоративного управління та системи внутрішнього контролю, в т. ч. за фінансовими показниками, удосконалити системи управління ризиками, посилити вимоги до прийнятності активів та їх оцінки якості, структури та достатності капіталу, тощо.

До 2020 року для реалізації цих завдань страховиками достатньо було здійснювати контроль за такими напрямками: наявність сплаченого статутного капіталу у визначеному законодавством розмірі; створення страхових резервів, а також їх правильне розміщення з урахуванням вимог безпечності, прибутковості; перевищення фактичного запасу платоспроможності страхової компанії над розрахунковим нормативним запасом; дотримання основних нормативів для страхових компаній, визначених регулюючим законодавством.

Такий перелік пріоритетних завдань для страхових компаній є основою побудови їх ефективної фінансової безпеки, а будь-які процедурні зміни провокують виникнення додаткових викликів для системи управління фінансовими ресурсами фінансових установ. Так, з грудня 2020 року НБУ в статусі регулятора доповнив цей список критерієм, що стосується стану корпоративного управління, управління ризиками та внутрішнього контролю. Показниками, що демонструють якість виконуваних вимог для страховиків є наявність заходів впливу, зовнішній аудит, вчасність подання звітності, дотримання вимог щодо захисту прав споживачів фінансових послуг та управління ризиками.

Висновок. Таким чином, розширення обсягу показників оцінки фінансової безпеки страховиків концентруються на виконанні умов щодо визначення ступеня ризику їх діяльності, що є надважливим в умовах воєнного стану в країні. Але, на сьогоднішній день, залишається проблема сутності механізму впровадження оцінки ризику в діяльність страховиків, бо універсального підходу в Україні не має, а процес і досі носить суб'єктивний характер. Крім того, через війну в Україні регулятор не має можливості запровадити єдині методичні підходи [6] забезпечення фінансової безпеки на ринку фінансових послуг, що спричиняє хаотичність оцінки ситуації для кожного окремого суб'єкту. У будь-якому разі, відтерміновані НБУ зміни щодо оцінки ризиків відбудуться, а тому страховикам рекомендовано до них підготуватись. Для цього варто переглянути існуючі підходи до забезпечення фінансової безпеки у напрямі готовності до підвищення вимог до корпоративного управління та управління ризиками страховиків.

Список бібліографічних посилань

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.09.2019 р. № 79-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text> (дата звернення: 07.02.2023).
2. Рубан О. О. Фінансова безпека страхової компанії як інтегральна характеристика фінансового стану. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2011. № 33. С. 33-42.
3. Ачкасова С. А., Клімчук О. В. Теоретичні аспекти визначення сутності фінансової безпеки страхової компанії. *Молодий вчений*. 2016. № 5 (32). С. 4-8.
4. Папка О. С. Теоретичні аспекти фінансової безпеки страхових корпорацій. *Наукові записки [Української академії друкарства]*. 2011. № 3. С. 109-112.
5. Про затвердження Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика: Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 07.06.2018 р. № 850. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18#n7> (дата звернення: 07.02.2023).
6. Біла книга «Майбутнє регулювання ринку страхування». URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bilakniga-maybutnye-regulyuvannya-rinku-strahuvannya> (дата звернення: 08.02.2023).
7. Постанова Правління Національного банку України «Положення про встановлення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від здійснення діяльності учасниками ринку небанківських фінансових послуг, їх суспільну важливість, на підставі яких визначається періодичність проведення планових інспекційних перевірок, та порядок їх застосування» №157 від 11.12.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0157500-20#Text> (дата звернення : 08.02.2023).

УДК 342.9;346.1

Андрій Анатолійович ЛИМАНЮК,

*аспірант Харківського національного університету
внутрішніх справ*

ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Чинне законодавство підкреслює значення фінансової безпеки як складового елементу національної безпеки. Зокрема Законом України «Про національну безпеку України» визначено національну безпеку України як стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [1]. Розгляд змісту Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року дозволяє зробити висновок про те, що фінансова безпека є складовим елементом економічної безпеки, яка проявляється у забезпеченні національних інтересів у сталому розвитку національної економіки, інтеграції України в європейський економічний простір, розвитку рівноправного взаємовигідного економічного співробітництва з іншими державами [2]. В період руйнування значної кількості об'єктів економічного, житлового, соціального значення на значній території країни питання забезпечення її фінансової безпеки є фактором виживання вітчизняного соціуму та відповідно одним з ключових питань національної безпеки в цілому.

За таких умов в правовій літературі заходи із забезпечення фінансової безпеки стали одним із пріоритетних об'єктів наукового обговорення.

На думку Л.Д. Тулуша, С.П. Леонтовича та О.Д. Радченко, до необхідних заходів забезпечення фінансової безпеки в умовах воєнного часу слід віднести перегляд індикаторів фінансової безпеки в частині банківської безпеки, безпеки небанківського фінансового ринку, боргової безпеки, бюджетної безпеки, валютної безпеки, грошово-кредитної безпеки з метою переоцінки граничних та допустимих значень субіндексів, індексів, індикаторів та показників для оцінки в умовах воєнного стану. Також для подолання факторів руйнівного впливу російсько-української війни на національну та глобальну економіку, необхідні цілеспрямовані зусилля всього світу насамперед для припинення воєнних дій, формування фондів

відновлення економіки України, вирівнювання критичних факторів національної безпеки за всіма складовими та забезпечення політичної стабільності [3, с. 337]. Таким чином, мова йде про посилення ефективності державного регулювання.

Б.Ю. Москвін, враховуючи особливості функціонування фінансових інституцій в умовах правового режиму воєнного стану в Україні, пропонує при формуванні та/або удосконаленні системи їх економічної безпеки особливу увагу акцентувати на таких напрямках: забезпечення сталого розвитку фінансових інституцій, який би повною мірою корелював зі стратегічними цілями їх розвитку, а також тенденціям розвитку фінансового ринку; впровадження в практику управління фінансовими інституціями принципів і методів антикризового управління, спрямованого на забезпечення їх стійкості і незалежності шляхом неперервного упередження чи подолання кризових явищ; гармонізація цілей економічної безпеки фінансових інституцій з цілями національної безпеки держави, у т.ч. з урахуванням провідного європейського та міжнародного досвіду; удосконалення інформаційної безпеки за рахунок забезпечення технологічної незалежності, оновлення систем обробки і зберігання даних, забезпечення захисту інформації від несанкціонованого доступу, а також управління репутацією і брендом у кіберпросторі; впровадження принципів соціальної відповідальності фінансових інституцій, яка б враховувала не лише забезпечення економічної ефективності їх основного виду діяльності, а й враховувала такі соціальні аспекти, як збереження і розвиток кадрового потенціалу, підтримка Збройних сил України та територіальної оборони, надання фінансової та гуманітарної допомоги населенню [4, с. 115]. Автор акцентує увагу на достатньо широкоохоплюючих заходах, що дозволяють підтримати сталість роботи фінансових інституцій.

Висновок. На підставі аналізу окреслених підходів до заходів із забезпечення фінансової безпеки в умовах воєнного часу можна віднести такі сфери цілеспрямованих дій уповноважених суб'єктів: правова, що відображають нормативно-правове врегулювання гармонізації бюджетних потреб з можливостями економічної системи країни; інформаційна, як забезпечення пріоритету інформаційної безпеки як основи цифрової трансформації економіки; соціальна – підтримка уражених внаслідок бойових дій верств населення, у тому числі шляхом надання гуманітарної допомоги; організаційна – залучення та забезпечення сталості інвестицій як антикризового засобу підтримання та подальшого розвитку економіки. Та, безза-

перечно, одним із найвагоміших напрямків наразі залишається військовий, що полягає у всебічній підтримці ЗСУ як умови забезпечення існування фінансової системи країни.

Список бібліографічних посилань

1. Про національну безпеку України. Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. Відомості Верховної Ради. 2018. № 31. Ст. 241.

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року». Указ Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021 // Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3472021-39613> (дата звернення 10.02.2023).

3. Тулуш Л. Д., Леонтович С. П., Радченко О. Д. Державне регулювання фінансової безпеки в умовах воєнного стану. С. 331-338 URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-41>.

4. Москвін Б.Ю. Економічна безпека фінансових інституцій в умовах воєнного стану в Україні. Економіка і організація управління. № 2 (46). 2022. С. 110-119.

УДК 343;346

Олександр Юрійович МАКАРЕНКО,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри правоохоронної діяльності та поліцейстики
Донецького державного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3020-0658>;*

Наталія Анатоліївна МАКАРЕНКО,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного та господарського права
Донецького державного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7772-0047>*

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОДАТКОВИХ ПЕРЕВІРОК ПРИ ПОВЕРНЕННІ ПДВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

В Конституції України, зазначена значна кількість прав, якими наділені громадяни України, фізичні та юридичні особи. Але врахо-

вуючи умови, в яких на сьогоднішній день знаходиться Україна, доцільно звернути увагу на статтю 1 Конституції України, яка встановлює, що наша батьківщина є незалежною, демократичною, соціальною та правовою державою [1].

З початком збройної агресії з боку Російської Федерації відносно нашої батьківщини, ми зіштовхнулись із викликами, які до цього не відчували в повній мірі та наслідки яких не усвідомлювали.

Проте окрім об'єктивних проблем військового напрямку, Україна зіштовхнулася з економічними та правовими проблемами. Ні практики ні науковці реально не вірили в можливість реальної та масованої збройної агресії, а фактично війни, замаскованої під назвою країни агресора «сво».

Разом із тим, ми достатньо швидко усвідомили, що для досягнення перемоги, ми маємо здобути успіх як на передовій так і в тилу. Держава має залишитись повноцінною, в межах закріплених конституцією гарантій, тобто соціальною, демократичною та правовою.

Відтак, навіть не дивлячись на знищену логістику для більшості підприємств, короткостроковий колапс з паливом, наявністю коштів в банківській системі, держава мала і має забезпечити збереження і створення робочих місць, сплату податків, забезпечення функціонування системи правоохоронних органів та судів.

Країна є повноцінною якщо функціонує як повноцінний живий організм, функціонування великих платників податків забезпечує роботою не тільки їх співробітників але і стимулює функціонування та розвиток суміжних підприємств і цілих галузей.

Разом із тим, великі кошти, та умовна політична вага на регіони чи окремі міста, стимулює не найкращі людські якості, та інколи, може бути фундаментом для скоєння кримінальних правопорушень, у вигляді не сплати податків.

Доцільно зазначити, що відповідні обмеження в здійсненні податкових перевірок розпочались ще з початком пандемії covid, а з початком збройної агресії, залишились та в певних регіонах стали фізично неможливими а окремі підприємства фізично знищені (наприклад металургійні підприємства міста Маріуполь).

Разом із тим, потужні промислові підприємства (як ті, що діють в місті Запоріжжя, Кривий Ріг) що є великими платниками податків що звертаються за поверненням ПДВ, залишились об'єктами перевірки. Більше того, питання функціонування таких підприємств в подібних умовах, набуло стратегічного державного рівня.

Об'єктивно виникло проблемне питання збереження балансу приватних та державних інтересів, адже в наслідок майже кожної податкової перевірки таких підприємств (як приклад проаналізовані відповідні перевірки підприємств міста Кривого Рогу) виявляються чисельні порушення податкового законодавства, спроби ухилення від сплати податків через заключення фіктивних угод, або застосування більш «білих» схем ухилення, у вигляді виведення частини коштів через фізичних осіб підприємців.

Фактично, багато хто як з правоохоронців так і з адвокатів, якщо не стверджують про необхідність поновлення більш широкої практики податкових перевірок, то визнають їх доцільність та важливість. Адже саме під час здійснення відповідних перевірок, держава виявляє осіб, причетних до ухилення від сплати податків, що в сучасних умовах, є вкрай важливим та болючим.

Проте застарілість механізмів перевірок, їх інертність, наявність правових прогалин, що допомагають несумлінним платникам податків уникати відповідальності, є все ще зовеликою, а це в свою чергу має широкі негативні наслідки.

Процедура перевірки має бути максимально простою, швидкою та прозорою. Частими схем по уникненню відповідальності через здійснення зустрічних перевірок, які підтверджують начебто законність та прозорість сумнівних операцій, має бути викорінена. Ефективність врегулювання питань податкових перевірок, з одного боку дозволить досягти збільшення податків, що надходять до бюджету, з іншого, суттєво зменшити корупційну складову та зробити механізм притягнення до відповідальності осіб, що порушують податкове а відтак і кримінальне законодавство, більш ефективним.

Висновок. Звісно, введення військового стану внаслідок збройної агресії Російської Федерації було вимушеною реакцією з боку держави на відповідні події. Також не викликає жодного сумніву твердження, що остаточно та кардинально наше життя змінилось після 24.02.2022 року. Разом із тим, наявність простого та дієвого, правового механізму регулювання відповідних правовідносин в сфері господарської діяльності потужних підприємств, діяльності правоохоронних органів, судів різних юрисдикцій, податкової політики є вкрай важливим. Нажаль, дотримання балансу інтересів приватного бізнесу та держави, в таких складних умовах є непересічним завданням.

Великі підприємства, є роботодавцями для сотен та тисяч робітників, і фактично підтримують і створюють робочі місця для ще

більшої кількості громадян, через сплату податків і залучення до своєї роботи інші галузі. Але це розуміння своєї значущості і створює фундамент для певних протизаконних дій, які бізнес називає мінімізацією податків а правоохоронці ухиленням.

Саме тому, ми вважаємо, що держава має спростити процедуру повернення ПДВ для підприємств, але разом із тим, надати правоохоронним органам ще більш прості механізми для здійснення перевірок при поверненні зазначеного податку.

На наш погляд, потрібно внести також зміни до низки нормативно правових актів, в тому числі кримінального та кримінального процесуального законодавства, внаслідок яких, особи, які неодноразово були задіяні в схемах по ухиленню від сплати податків, та прямо (у випадку наявності вироків що набрали законної сили) чи опосередковано (якщо особи були співробітниками підприємств задіяних в семах по ухиленню податків і працювали на посадах бухгалтера чи керівника підприємства, або були власниками біль ніж 25 відсотків статутного капіталу підприємства), будуть позбавлені права займати відповідні посади протягом певного строку або зобов'язані будуть проходити додаткову перевірку чи такі перевірки будуть застосовані до їх бізнесу.

В такому випадку, якщо ризик настання негативних наслідків для таких осіб буде реально суттєвим, це може знизити чи повністю викоринити їх злочинну діяльність.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – 1996. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4233>.

УДК 351.74.(100)

Сергій Миколайович ТЕРНИЦЬКИЙ,

кандидат юридичних наук,

завідувач відділення моніторингу

відділу кадрового забезпечення

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7569-9691>

СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ ЯК ФОРМА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ

Фінансова безпека особистості це – стабільний фінансовий стан особистості, який забезпечує умови життя, розвиток людини та здатність захистити власні інтереси. Стійкість фінансів особистості залежить від її грошового, матеріального стану, заощаджень, здатності до інвестування і базується на фінансовій системі країни, зокрема і на системі фінансів соціального захисту.

Основою системи соціального захисту населення є державне соціальне страхування, яке здійснюється на обов'язкових засадах. Але жодна держава, навіть високорозвинута, не в змозі побудувати таку систему соціального страхування, яка б була спроможна повністю задовольнити потреби усіх верств населення. Державне соціальне страхування надає лише певний мінімум соціальних гарантій. Воно орієнтоване на «забезпечення рівня життя не нижче прожиткового мінімуму, встановленого законом» [1, с. 5].

Соціальне страхування, на відміну від звичайного страхування, тісно пов'язане з трудовою діяльністю громадян; воно є комплексним правовим інститутом, який регулюється конституційним, цивільним, трудовим, фінансовим та іншими галузями права. Соціальне страхування також є системою відносин з державного матеріального забезпечення громадян при настанні непрацездатності, старості та в інших, непередбачених в законодавстві, випадках, що здійснюється за рахунок коштів підприємств чи частково також – за рахунок коштів громадян, об'єднаних у різні фонди (Пенсійний, Державний фонд соціального страхування, Фонд обов'язкового медичного страхування тощо) [2, с. 109]

Соціальне страхування включає в себе страхування соціальної допомоги, страхування пенсій, страхування пільг; особисте страхування – страхування життя та страхування від нещасних випадків. Видами соціального страхування є: страхування пенсій за віком, по

інвалідності, на випадок втрати годувальника; страхування конкретних видів допомоги серед різних соціальних верств населення [3, с. 233].

Протягом майже усього періоду свого розвитку інститут соціального страхування поділявся на окремі види соціального страхування. Підставою і критерієм такого поділу завжди були і залишаються соціальні ризики – об'єктивні соціальні обставини, настання яких має наслідком утрату заробітку або інші випадки матеріального обтяження застрахованої особи [4, с. 37]. Це може бути втрата працездатності внаслідок хвороби, старості, нещасного випадку чи ризику втрати роботи і стати безробітним. У літературі соціальним ризиком визнаються захід очікуваної нездатності, неблагополуччя в діяльності; небезпека настання для здоров'я людини негативних наслідків; визначення явищ, настання яких містить можливість матеріальних втрат, можливий збиток чи нездатність тощо. Визначаються показники соціального ризику соціальні та економічні [5, с. 45]. До соціальних відносять такі, як смертність, втрата здоров'я, працездатності, інвалідність; до економічних – вимушені витрати суспільства на компенсацію втрати працездатності, лікування, реабілітація. Соціальні ризики безпосередньо пов'язані із соціальним захистом працівників і всього населення країни. Фінансування соціальних ризиків відбувається за рахунок, як державного бюджету, так і обов'язкових внесків.

Отже, фінансова безпека особистості забезпечується, як за рахунок фінансово-правового забезпечення держави (публічне страхування), так і за рахунок приватних внесків тобто приватним, особистим страхуванням, що залежить від здатності особи забезпечувати сплату цих внесків. Завданням законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування є встановлення гарантій щодо захисту прав та інтересів громадян, які мають право на пенсію, а також на інші види соціального захисту, що включають право на забезпечення їх у разі хвороби, постійної або тимчасової втрати працездатності та інші. Отже, попередження ризиків небезпеки в особистому житті забезпечується як державою, так і кожним окремим громадянином. Слід враховувати, що фінансова безпека держави забезпечується і за рахунок фінансової безпеки особистості, і що попередження та усунення ризиків в особистому житті за умови загальнообов'язкового державного соціального страхування виступає формою фінансової безпеки особистості. Зараз набув чинності Закон України № 2620-ІХ «Про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне

страхування» та Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Документ визначив приєднання Фонду соціального страхування України до Пенсійного фонду України з 1 січня 2023 року. На підставі цього закону можливо зробити висновок, що держава отримала можливість контролювати видатки цього фонду, тобто створені умови для прозорого та ефективного спрямування коштів на потреби населення, оскільки Пенсійний фонд України повністю під контролем держави

Висновок. Фінансова безпека особистості спирається на державне стимулювання та розвиток всіх форм фінансової підтримки населення, зокрема і системи державного соціального страхування. З цих позицій завданням нової установи соціального забезпечення є - проведення державної політики у сферах соціального страхування та надання матеріального забезпечення, страхових виплат та соціальних послуг відповідно.

Список бібліографічних посилань

1. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 23.
2. Солдатенко О. Теоретичні засади соціального та медичного страхування. Підприємство, господарство і право. 2010. № 3. С. 108 – 111.
3. Фінансове право: навч. посіб. для студ. юрид. вузів та фактів / За ред. Л. К. Воронової. К.: ВЕНТУРІ, 1998. 384 с.
4. Гринюк Д. Соціально-економічні та правові передумови існування загальнообов'язкового державного соціального страхування. Право України. 2002. № 11. С. 37–40.

УДК 005:[342+934]

Валерія Дмитрівна ШОРОХ,

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії 3 року навчання

кафедри митної справи і фінансових послуг

Харківського національного економічного

університету імені Семена Кузнеця;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7278-4447>

РОЛЬ РИЗИКО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ У ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ УЧАСНИКІВ РИНКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Фінансова безпека учасників ринку небанківських фінансових послуг (далі – РНФП) передбачає забезпечення належного рівня надання фінансових послуг на ринку, необхідного для соціально-економічного й фінансово стабільного його розвитку та успішне подолання внутрішніх та зовнішніх загроз, боротьба з якими є ключовим аспектом ризико-орієнтованого підходу до діяльності фінансових установ. Питання впровадження ризико-орієнтованого підходу до діяльності учасників РНФП є предметом постійних дискусій між компаніями та регулятором Національним банком України (далі – НБУ) [1]. Останній, вбачає вирішення проблем через реалізацію принципу пропорційності між суб'єктами ринку фінансових послуг з метою досягнення високого рівня задоволеності клієнтів, але відсутність з його боку чітких алгоритмів введення в дію підходу ініціює взаємні протиріччя, що сповільнюють безпосередню реорганізацію управління. У свою чергу, процес застосування ризико-орієнтованого підходу передбачає виявлення та оцінку ризиків, а також вжиття заходів щодо їх унеможливлення [2], що не лише актуалізує тему під час воєнного стану в Україні, а й логічно опікується ступенем захищеності фінансових інтересів учасників РНФП в аспектах забезпечуваності високої ліквідності їх активів, підтримки належного рівня ділової активності та його фінансової стійкості, тощо.

Тобто, за сутнісною характеристикою ризико-орієнтований підхід частково відображає рівень фінансової безпеки фінансової установи на РНФП та фактично виступає базовим заходом для унеможливлення чи недопущення втрат усіх учасників процесу на-

дання фінансової послуги на ринку. Впровадження ризико-орієнтованого підходу до фінансової безпеки учасників РНФП залишається не реалізованим на практиці, хоча передумови для цього на ринку існують. Відповідно до Стратегії фінансового сектору України до 2025 року [3] НБУ готовий змінювати політику в Україні щодо моніторингу питань фінансової безпеки учасників РНФП, що відображається в реалізації пріоритетних цілей, а саме: в запровадженні дієвого механізму виведення з ринку неплатоспроможних фінансових установ, підвищенні рівня корпоративного управління та управління ризиками на ринку фінансових послуг (далі – РФП), посиленні захисту прав споживачів, розвитку цифрової економіки. Окремої уваги заслуговують процеси, що пов'язані із управлінням ризику на РФП, які орієнтуються на впровадження ризико-орієнтованого підходу до нагляду за учасниками РНФП із застосуванням перспективного погляду, професійного судження та раннього виявлення і реагування на потенційні ризики. Фінансова безпека – це більш широке поняття, що включає в себе ризико-орієнтовану складову визначення ризику фінансової установи, а унеможливлення загроз надання фінансових послуг є глобальним питанням розвитку РНФП через потребу стабілізації управління в постійно змінному середовищі.

Основними перевагами впровадження ризико-орієнтованого підходу у будь-який процес, в тому числі в фінансову безпеку учасників РНФП є концентрація на найбільш суттєвій проблемі, що перешкоджають успішній роботі фінансової установи, формування цільових заходів по мінімізації негативного впливу факторів ризику [4].

Висновок. Таким чином, реалізація тієї чи іншої цілі фінансової безпеки прямо чи опосередковано стосується ризико-орієнтованого підходу. Фінансова безпека на РФП має на меті захист фінансових інтересів як регулятора та надавача фінансових послуг, так і клієнта, що може бути удосконалений через застосування ризико-орієнтованого підходу шляхом виявлення ризиків та розробки заходів їх запобігання. Обидва ключових понять мають суміжні цілі, що дозволяють безперешкодно сформувати спільну систему убезпечення усіх суб'єктів на РНФП.

Список бібліографічних посилань

1. Упровадження ризик-орієнтованого нагляду за методологією SREP: підсумки Міжнародного круглого столу. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/uprovadjennya-rizik>

orientovanogo-naglyadu-za-metodologiyeyu-srep--pidsumki-mijnarodnogo-kruglogo-stolu (дата звернення: 07.02.2023).

2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 р. №361-IX. Дата оновлення : 16.08.2020 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T190361.html (дата звернення: 07.02.2023).

3. Про затвердження Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року : рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 27.12.2020 р. № 797. Дата оновлення: 31.03.2021. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686> (дата звернення: 07.02.2023).

4. Ризик-орієнтований підхід до проведення внутрішнього аудиту. URL: https://dl.kname.edu.ua/pluginfile.php/138259/mod_resource/content/1/7.3.pdf (дата звернення: 07.02.2023).

СЕКЦІЯ 3.

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

УДК 332.2.021.8.001.25(477)

Євгенія Андріївна АНАНЬЄВА,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правового забезпечення підприємницької

діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1459-6629>

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ЧАСТИНИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Економічне життя України залежить від безпеки всіх сфер держави. Дисбаланси у фінансовій системі України, пов'язані з високими ризиками та загрозами в податковій системі. Основним ризиком є значне податкове навантаження на суб'єктів господарювання, дефіцит місцевих бюджетів, низькі податкові надходження, проблеми з формуванням податкового боргу тощо. Для вирішення цих проблем необхідно дослідити сутність поняття «податкова безпека» та її основні характеристики. Дослідженням трансформаційних процесів в економіці, пов'язаних з державною податковою політикою, займається значна частина українських та зарубіжних вчених. Вивчення сутності та основних характеристик охоронного податку представляє великий інтерес, оскільки рівень податкової безпеки показує ефективність податкової системи в цілому і допоможе проаналізувати, чи відповідає обсяг надходжень потребам держави, бізнес і суспільство в цілому.

Після певного дослідження сутності «податкової безпеки» можна сказати, що науковці розуміють її як форму безпеки, яка має забезпечити умови взаємодії держави, суб'єктів господарювання та громадян з метою досягнення принципу взаємної відповідальності господарювання. Необхідно всебічно дослідити цей економічний термін, а саме проаналізувати економічну, соціальну та правову природу його існування. Це дозволить охарактеризувати поняття «податкова безпека», її ознаки та принципи функціонування [1, с. 56].

Економічний аспект податкової безпеки означає рівень наповненості бюджетних фінансових ресурсів, на який впливає низка факторів: рівень економічного розвитку, зростання валового внутрішнього продукту, інфляції, податкового навантаження на суб'єкти господарювання, які беруть участь у відтворенні.

Правовий аспект означає контроль податкової системи, створення умов для справедливого оподаткування суспільного відтворення та декларування з точки зору законів. Крім того, зловживання під час розподілу бюджету можна мінімізувати за допомогою регламентованих положень. Однак уникнути зловживань важко через політичну та економічну кризу, а також через те, що в українському законодавстві є певні відмінності та труднощі.

Соціальний аспект – це рівень захисту інтересів усіх суб'єктів – влади, суб'єктів господарювання та громадськості через справедливе оподаткування, податкові преференції та розподіл податків між суб'єктами фінансової системи. Повинні бути встановлені так звані правила та дисципліна «податкової культури», які б забезпечували необхідний рівень податкової безпеки. Таким чином, лише шляхом сталого розвитку економіки, суспільства та раціонального використання бюджетних коштів можна досягти необхідного рівня податкової безпеки, який задовольнить інтереси всіх суб'єктів господарювання. Але це можливо лише за умови дієвої, ефективної та раціональної податкової системи [2, с. 87].

Податкова політика є одним із основних інструментів побудови ефективної та дієвої податкової системи, основним завданням якої є наповнення бюджету достатнім обсягом податків, ефективне їх використання, створення умов для входження у світове фінансове співтовариство [3, с. 161]. Приймати правильні рішення для держави завжди важко; тому необхідно використовувати показники податкової безпеки. Розрахунки показників податкової безпеки слід використовувати для подальшого аналізу, а дані використовувати для прогнозування основних показників податкової системи. Правильно розроблені та своєчасно розраховані показники дають можливість мати на руках фактичні цифри економічного розвитку.

Податкова безпека тісно пов'язана з рівнем податкової культури, який проявляється в дотримання суб'єктами господарювання всіх законних податкових законів та інших нормативно-правових актів, своєчасність і правильність сплати податків, знання законів, власних прав і обов'язків, довіра до держави та в її ефективний перерозподіл усіх зібраних податків і зборів [4, с. 94].

Висновок. Формування ефективної податкової політики шляхом вибору переможної моделі податкових платежів може посилити податкову безпеку. Для забезпечення ефективного економічного розвитку України необхідно дотримуватись вимог податкової безпеки до відповідності вимогам національної безпеки. Уряд України повинен регулярно перевіряти ефективність методів, прийомів та інструментів забезпечення податкової безпеки. Комплексний підхід аналізу загроз податковій безпеці показує, що найбільш небезпечними загрозами є ті, які пов'язані з низьким економічним розвитком, значним соціально-економічним розшаруванням населення, рівнем тіньової економіки та низькою податковою культурою.

Список бібліографічних посилань

1. Іщенко В. Податкова складова фінансової безпеки держави, Вісник економіки транспорту і промисловості, Київ, Україна. (2012).
2. Іванов І. Податкова безпека: сутність та умови безпеки, Економіка розвитку, Київ, Україна. (2016).
3. Луценко, І.С. (2015). Методичний підхід до оцінки рівня податкової безпеки держави. // Науковий вісник Херсонського державного університету. том. 12 (2):. 159-163.
4. Миронова, О.А. (2016). Податкова безпека: розвиток теорії, методології, практики. // Інноваційний розвиток економіки. № 3 (33):. 90-97.

УДК Х401

Вадим Вікторович БЕЗУСИЙ,

доктор юридичних наук, професор,

*професор кафедри трудового та господарського права
факультету № 2*

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6452-5672>

ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Організація фінансової безпеки – складний багатоаспектний процес, до складу якого входять різноманітні елементи, що здатні забезпечити її реалізацію. Для розуміння сутності організації фінансової безпеки доцільно розглянути що саме вкладають у зміст фінансової безпеки.

А. І. Богдаренко, підкреслюючи взаємозв'язок всіх елементів фінансової безпеки, характеризує її як найважливіший елемент економічної безпеки, оскільки сама фінансова безпека знаходиться усередині економічної безпеки, яка генерується розвитком мережевої глобальної економіки як фундаменту життєдіяльності соціального цілого, пов'язаного з інститутом власності [1, с. 109].

О. Д. Ладюк визначає фінансову безпеку як структурну складову національної безпеки та одну з найважливіших складових економічної безпеки. Вона підпорядковує ряд складників: фінансову безпеку домогосподарств (особистості) та фінансову безпеку підприємств (установ, організацій) – на мікрорівні та бюджетну, боргову, грошово-кредитну, валютну, інвестиційну, банківську безпеку та безпеку небанківського фінансового сектору – на макрорівні. Кожна із структурних складових фінансової безпеки характеризується певними особливостями та проблемами забезпечення [2]. Таким чином автор підкреслює різноманітність фінансової безпеки.

На макрорівні, фінансову безпеку розуміють як складову економічної безпеки держави, що характеризується збалансованістю фінансів, достатньою ліквідністю активів; наявністю необхідних грошових, золотовалютних активів; ступенем захищеності фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин між суб'єктами, наявністю імунітету до негативного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів; стійкістю функціонування фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської бюджетної, податкової, інвестиційної систем; збалансованістю механізмів регулювання і саморегулювання та забезпечення ефективного функціонування економіки в цілому. Фінансовою безпекою також вважають стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від зовнішніх та внутрішніх загроз у фінансовій сфері [3, с. 9].

А. М. Вергун та К.В. Стріжко підкреслюють те, що фінансова безпека підприємства – це захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також спроможність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності. Головна мета фінансової безпеки підприємства полягає в гарантуванні його стабільного та максимально ефективного функціонування на даному етапі та високий потенціал розвитку в майбутньому [4]. При цьому слід підкреслити нерозривний зв'язок макро та мікро рівнів фінансової безпеки.

В. В. Мельник інформаційне забезпечення фінансової безпеки підприємств окреслює як процес формування та забезпечення інформаційної складової їх фінансової безпеки, що передбачає виконання сукупності функціональних обов'язків щодо інформаційно-аналітичного обслуговування діяльності підприємства. Інформаційне забезпечення фінансової безпеки реалізується шляхом попереднього формування на підприємстві інформаційної системи як сукупності організаційних і технічних засобів для збереження та обробки інформації та охоплює три рівні: адміністративний, процедурний та технічний [5]. Таким чином, автор наголошує на особливій значущості інформаційного елементу механізму забезпечення фінансової безпеки.

Висновок. Організація фінансової безпеки являє собою складний механізм взаємодії окремих складників організаційних, економічних, правових, інформаційних та інших, які в своїй сукупності спрямовані на досягнення кінцевої мети – забезпечення сталого та ефективного функціонування всіх елементів фінансової системи, починаючи від більш публічних таких, як держава, регіони, і включаючи окремі домогосподарства. Організація фінансової безпеки включає насамперед ті інструменти правового, організаційного та іншого характеру, які мають протидіяти впливу негативних чинників, що мають загрозливий характер для усталеного функціонування макро- та мікро- фінансових систем. На сьогодні основним негативним чинником є триваюча агресія з боку РФ, створення умов для належного функціонування всієї фінансової системи не є можливим без підтримки мікро-фінансового рівня безпеки, основним інструментом для цього представляється тимчасове зниження податкової завантаженості, а також посилення боротьби в сфері економічної злочинності.

Список бібліографічних посилань

1. Бондаренко А.І. Механізми забезпечення фінансової безпеки України. Інвестиції: практика та досвід. № 3. 2018. С. 107-109.
2. Ладюк О.Д. Фінансова безпека: характеристика складників. Ефективна економіка. № 11. 2016. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5280> (дата звернення 23.02.2023).
3. Забезпечення фінансово – економічної безпеки підприємництва: навчальний посібник. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 234 с.
4. Вергун А.М., Стріжко К.В. Сучасні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. Ефективна економіка. № 6. 2015.

URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4142> (дата звернення 23.02.2023).

5. Мельник В.В. Інформаційне забезпечення як складова фінансової безпеки підприємства. Ефективна економіка. № 6. 2021. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/82.pdf (дата звернення 23.02.2023).

УДК 343.98:331.45

Ігор Васильович БОГДАНЮК,

кандидат юридичних наук, старший дослідник,

заслужений юрист України,

заступник директора Національного наукового центру

«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»

Міністерства юстиції України;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4782-9986>

МІСЦЕ ОКРЕМИХ ВИДІВ СУДОВОЇ ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У ВИЗНАЧЕННІ РОЗМІРУ ШКОДИ ТА ЗБИТКІВ ВІД РУЙНУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ УНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ

Питання експертного забезпечення правосуддя з визначення розміру шкоди та збитків від пошкодження та руйнування житлових, нежитлових будівель, а також та інфраструктури внаслідок збройної агресії росії потребують системного вивчення в межах наукових досліджень для оптимізації й підвищення рівня їх ефективності. Найчастіше для вирішення цих питань проводяться такі види судових експертиз: будівельно-технічна (якщо необхідно встановити вид боєприпасів, якими зруйновано об'єкт нерухомості – у комплексі з вибухово-технічною); оціночно-будівельна; дорожньо-технічна; екологічна, економічна, товарознавча. Наголосимо, що за виключенням товарознавчої експертизи інші відносять до класу інженерно-технічних експертиз.

Дослідження будівель і споруд, які зазнали обстрілів чи авіаційних ударів, для подальшого встановлення розміру завданої матеріальної шкоди й відшкодування збитків, потрібно для визначення механізму спричинення пошкоджень та руйнувань будівель.

Це зумовлює необхідність проведення комплексної будівельно-технічної та вибухово-технічної експертизи зруйнованих та пошкоджених будівель та споруд, яка дозволяє визначити, що завдані пошкодження та руйнування досліджуваних об'єктів є результатом влучання бойових припасів чи спрацювання вибухових пристроїв військового призначення. Висновок такої комплексної експертизи щодо завдання житловій будівлі чи споруді пошкоджень внаслідок вибуху бойового припасу військового призначення є головною підставою для відшкодування збитків за рахунок коштів росії, як країни-агресора [1, с. 74-75].

Ця експертиза дозволяє вирішити такі питання: Який розмір матеріальної шкоди, завданої власнику нерухомого майна внаслідок руйнування (пошкодження) (найменування об'єкта нерухомості) за певною адресою у результаті збройної агресії? Яким видом (видами) боєприпасів були спричинені пошкодження нерухомому майну за вказаною адресою? Для їх вирішення до експертної установи подаються такі документи: копія технічного паспорту на житловий будинок (квартиру, нежитлову будівлю, тощо); копія право-встановлюючих документів на об'єкти нерухомості; копія проекту будівництва на об'єкт нерухомості (за наявності); акт обстеження пошкоджень та руйнувань нерухомості [2].

Варто зазначити, що крім визначення розміру шкоди та збитків від пошкодження і руйнування будівель, будівельно-технічна експертиза є провідною у визначенні вартості будівництва (ремонтних робіт); оцінюванні ступеню пошкодження будівельних об'єктів у період масштабних відновлювальних будівельних робіт. Окремо зауважимо, що будівельно-технічну експертизу доцільно призначати й під час розслідування в подальшому можливих розкравдань у процесі проведення відновлювальних будівельних робіт. За таких умов можна отримати відповіді на питання щодо вартості фактично виконаних робіт з будівництва (ремонту, реконструкції) об'єктів, а також відповідності обсягів і вартості фактично виконаних робіт обсягам й вартості, визначеним проектно-кошторисною або первинною звітною документацією з будівництва.

Оціночно-будівельна експертиза вирішує питання, важливі для визначення розмірів компенсації за втрачене житло. В її межах можна визначити вартість (ринкову, залишкову, ліквідаційну, тощо) об'єктів нерухомого майна (будівлі, приміщення, квартири, споруди тощо), а також установити відповідність виконаної оцінки нерухомого майна вимогам нормативно-правових актів з оцінки

майна. Судовий експерт під час проведення судової оціночно-будівельної експертизи або експертного дослідження має виконувати всі вимоги методичних і нормативних документів, які регулюють процес оцінки майна.

Результати досліджень науковців дозволили встановити, що лише протягом чотирьох місяців повномасштабного вторгнення росії в Україну було зруйновано понад 24 тис. км доріг і 305 мостів. Загалом збитки сягнули майже \$104 млрд [3, с. 137]. Дослідження пошкоджених або зруйнованих ділянок доріг здійснюється в межах проведення дорожньо-технічної експертизи, що належить до класу інженерно-технічних експертиз. Дорожньо-технічна експертиза дозволяє вирішити як питання із визначення суто розміру матеріальної шкоди (у галузі дорожньо-технічних досліджень), так і питання з визначення виду боєприпасів, якими були спричиненні пошкодження (у галузі вибухово-технічних досліджень). За таких умов судова експертиза є комплексною. Експертна практика висвітлює низку проблем, що виникають під час вирішення завдання із встановлення вартості відновлювальних ремонтних робіт пошкоджених доріг. Складність проведення такого дослідження пов'язана із тим, що в процесі експлуатації автомобільна дорога піддається руйнівним навантаженням внаслідок руху транспортних засобів, які викликають її пошкодження. Тому експерту необхідно розмежувати пошкодження, які виникли в процесі проведення бойових дій, та ті, що утворилися в процесі експлуатації, що у свою чергу дасть змогу визначити об'єм пошкодження автомобільної дороги та визначити вартість відновлювального ремонту.

Акцентуємо також на тому, що результатом неконтрольованої агресії росії стало пошкодження стратегічних об'єктів інфраструктури України, у тому числі атомних електростанцій, що може призвести до глобальної екологічної катастрофи. Такі дії ворога мають бути задокументовані відповідним чином з метою притягнення в подальшому до відповідальності винних осіб та встановлення розмірів шкоди та збитків. Саме тому виникає необхідність у проведенні інженерно-екологічної експертизи, що є видом інженерно-технічних експертиз, завданням якої є визначення обставин та причин, що пов'язані з настанням надзвичайної екологічної ситуації.

Крім згаданих вище, для визначення розміру шкоди та збитків від пошкодження і руйнування житлових, нежитлових будівель та інфраструктури внаслідок агресії росії можуть призначатися й інші види інженерно-технічних експертиз, що визначається умовами кожного конкретного випадку.

Висновок. Таким чином, призначення різних видів інженерно-технічних експертиз для визначення розміру шкоди й збитків від пошкодження та руйнування житлових, нежитлових будівель та інфраструктури внаслідок збройної агресії росії є вкрай важливим для реалізації механізмів, спрямованих на відшкодування (компенсацію) понесених втрат, у тому числі за рахунок країни-агресора. Необхідність встановлення, поряд із обсягами понесених збитків, також і причинно-наслідкового зв'язку між втратами та агресивними військовими діями росії визначає пріоритетність проведення у таких випадках комплексних експертиз із залученням судових експертів різних спеціальностей.

Список бібліографічних посилань

1. Коломійцев О.В., Нікітюк В.Г., Герман О.М. Особливості криміналістичних досліджень пошкоджень житлових будівель та об'єктів інфраструктури при розслідуванні воєнних злочинів. *Проблематика документального оформлення, визначення шкоди та відшкодування збитків, завданих Україні та її громадянам внаслідок збройної агресії Російської Федерації*: тези наук.-практ. конф. (м. Харків, 22 червня 2022 р.). Харків: НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2022. С. 72–76.

2. Визначення розміру шкоди та збитків, завданих фізичним та юридичним особам внаслідок збройної агресії російської федерації. Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса». URL: <https://www.hniise.gov.ua/14927-vstanovlennya-rozmru-zbitkv-sprichinenix-rosiskoyu-agresyu.html> (дата звернення 04.02.2023)

3. Ольхов В.С., Хоробрих П.М., Пасашков О.О. Проблемні питання при визначенні вартості пошкоджень автомобільних доріг, які утворилися внаслідок збройної агресії РФ. *Проблематика документального оформлення, визначення шкоди та відшкодування збитків, завданих Україні та її громадянам внаслідок збройної агресії Російської Федерації*: тези наук.-практ. конф. (м. Харків, 22 червня 2022 р.). Харків: НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2022. С. 136–138.

УДК 351.82(477)

Сергій Іванович БУГЕРА,

*доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
начальник відділу дослідження проблем протидії корупції
та загрозам економічній безпеці Міжвідомчого науково-
дослідного центру з проблем боротьби з організованою
злочинністю при РНБО України;*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3414-0058>

ДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА ПЕРІОД ДО 2025 РОКУ

Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року [1] визначає шляхи досягнення цілей і реалізації пріоритетів національних інтересів у сфері забезпечення економічної безпеки. Національним інтересам України відповідає сталий розвиток національної економіки, інтеграція України в європейський економічний простір, розвиток рівноправного взаємовигідного економічного співробітництва з іншими державами. Забезпечення національних економічних інтересів вимагає формування і реалізації стратегічного курсу у сфері забезпечення економічної безпеки, спрямованого як на стале нарощення конкурентоспроможності економіки України, так і на поступове зміцнення економічної стійкості та відповідно невразливості національної економіки до зовнішніх і внутрішніх загроз. При цьому однією з основних загроз у сфері фінансової безпеки, є зокрема, поширення явища легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [2] доходи, одержані злочинним шляхом, – будь-які активи, одержані прямо чи опосередковано внаслідок вчинення злочину, зокрема валютні цінності, рухоме та нерухоме майно, майнові та немайнові права, незалежно від їх вартості. Фінансування розповсюдження зброї масового знищення – надання, збір чи використання будь-яких активів для розповсюдження зброї масового знищення, за вчинення яких передбачені міжнародні санкції. Фінансування тероризму – надання чи збір будь-яких активів прямо чи опосередковано з метою їх використання або з усвідомленням можливості того, що їх буде використано повністю або частково: для будь-яких цілей окремим терористом чи терористичною

групою (організацією); для організації, підготовки або вчинення терористичного акту, втягнення у вчинення терористичного акту, публічних закликів до вчинення терористичного акту, створення терористичної групи (організації), сприяння вчиненню терористичного акту, проходження навчання тероризму, виїзду з України та в'їзду в Україну з терористичною метою, провадження будь-якої іншої терористичної діяльності, а також спроби вчинення таких дій.

Необхідно зазначити, що Державною службою фінансового моніторингу України, як підрозділом фінансової розвідки України, в умовах воєнного часу, вживаються посилені заходи практичного та організаційного характеру щодо протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. За 2022 рік Держфінмоніторингом до правоохоронних органів направлено 934 матеріали (з них 550 узагальнених матеріалів та 384 додаткових узагальнених матеріали). У вказаних матеріалах сума фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією коштів, та із вчиненням кримінального правопорушення, становить 75,7 млрд гривень. За 2022 рік загальна сума зупинених Держфінмоніторингом фінансових операцій та заблокованих коштів становить у еквіваленті 7,7 млрд гривень [3].

Отже, відмивання злочинних доходів, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення на сьогодні є одними з найбільших загроз як в Україні, так і в інших державах. Легалізовані злочинні кошти є для злочинних організацій та осіб, які вчиняють злочини, ресурсами для вчинення нових злочинів та ухилення від відповідальності за їх вчинення [4].

Висновок. Для підвищення рівня протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення доцільним є розроблення та прийняття Плану заходів з реалізації Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року з відображенням шляхів забезпечення фінансової безпеки, і зокрема, щодо удосконалення національної системи фінансового моніторингу.

Список бібліографічних посилань

1. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року: затверджено Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#n2>.
2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон

України від 6 грудня 2019 року № 361-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 25. Ст.171. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n833>.

3. Інформування про результати роботи Держфінмоніторингу за 2022 рік. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/news/Informuvannya-pro-rezultati-roboti-derzhfinmonitoringu-za-2022-rik.html>.

4. Основні напрями розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення в Україні на період до 2023 року: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 травня 2021 р. № 435-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-2021-%D1%80#Text>.

УДК 341.384

Андрій Васильович ВОЙЦІХОВСЬКИЙ,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри конституційного і

міжнародного права факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5629-8852>;

Анастасія Олексіївна КОВАЛЬОВА,

курсантка групи Ф4-401

Харківського національного університету внутрішніх справ

ВОЄННІ РЕПАРАЦІЇ ЯК СПОСІБ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Досліджуючи відповідальність за вчинення збройної агресії проти України, поряд з індивідуальною відповідальністю російських військовослужбовців за вчинення ними незліченної кількості воєнних злочинів виникає питання про матеріальну відповідальність самої Росії як держави-агресора, а саме встановлення механізму компенсаційних грошових виплат, необхідних для повоєнної відбудови України, а також компенсації українцям, які стали жертвами війни.

До компенсаційних платежів відносять військові репарації, які здійснюються після завершення війни однією стороною на користь іншої для покриття завданих під час війни втрат і збитків.

З правової точки зору, зобов'язання держав здійснювати відшкодування за порушення міжнародного права є основним принципом міжнародного права. Проте, у міжнародній практиці на сьогодні не існує послідовної та однозначної міжнародної практики виплати репарацій, що свідчило про наявність узгодженого механізму здійснення подібних платежів.

Історично держава-переможниця накладала військові репарації на свого переможеного супротивника, що становило частину мирного договору або повоєнного врегулювання. Такими репараціями могли бути одноразові виплати або виплати протягом певного часу.

Одним із варіантів виплати Росією військових репарацій для України вбачається укладанням мирної угоди. Хоча цей варіант є малоімовірним, оскільки в сучасних реаліях припинити російсько-українську війну шляхом переговорів не можливо. Імовірність і варіанти такого відшкодування залежатимуть від характеру цих переговорів, переговорних позицій обох сторін та низки інших факторів, які можуть виникнути під час таких переговорів.

Інший спосіб відшкодування вбачається у створенні багатосторонньої комісії за зразком Компенсаційної комісії ООН, створеної Радою Безпеки ООН для визначення та виплати репарацій після вторгнення Іраку в Кувейт у 1990 р. та війни в Перській затоці на початку 1991 р.

Компенсаційна комісія, створена Радою Безпеки ООН відповідно до розділу VII Статуту ООН [1], мала б широкі повноваження, але ймовірно застосування права вето Російською Федерацією як постійного члена Ради Безпеки ООН робить її неефективною у нинішніх умовах. Звичайно, таку Комісію можна було б створити за допомогою інших правових засобів, чи то в рамках компетенції Генеральної Асамблеї ООН, чи багатосторонньої угоди. Однак, за відсутності погоджувальної позиції Росії з цього питання, такий міжнародний механізм зіштовхнеться з проблемами накопичення фінансових ресурсів та здійснення необхідних платежів.

Врешті-решт, виплата військових репарацій може бути предметом розгляду під час міжнародних або національних судових процесів, чи то у формі міждержавної справи в Міжнародному суді ООН, чи спеціальної комісії, створеної відповідними сторонами, чи кримінальної справи в Міжнародному кримінальному суді або національному суді, чи індивідуального позову про відшкодування збитків

у національному суді. Крім того, створений у майбутньому спеціальний міжнародний трибунал щодо злочину агресії Росії міг би включати й спеціальний механізм відшкодування.

Ще однією можливістю запровадження воєнних репарацій для України є введення репараційного податку для Росії на експорт нафти і газу. Такі вилучення повинні акумулюватися в спеціальному компенсаційному фонді ООН, як у випадку відшкодування збитків Іраком Кувейту.

На підтримку створення міжнародного механізму відшкодування збитків, втрат чи пошкоджень, які мали місце з початку військової агресії Російської Федерації проти України 14 листопада 2022 р. Генеральною Асамблеєю ООН була прийнята Резолюція A/ES-11/L.6 «Сприяння здійсненню правового захисту та забезпечення відшкодування збитків у зв'язку з агресією проти України». [2] Цим міжнародним документом рекомендовано створення державами-членами у співпраці з Україною міжнародного Реєстру збитків, який би служив фіксацією, в документальній формі, доказів та претензійної інформації щодо збитків, втрат або пошкоджень для всіх зацікавлених фізичних і юридичних осіб, завданих міжнародно-протиправними діями Росії в Україні чи проти України.

Після введення антиросійських санкцій і замороження активів російських олігархів, центрального банку і Фонду національного добробуту Росії почали з'являтися ініціативи щодо використання заморожених російських активів для здійснення воєнних репарацій на користь України. Проте оформлення відповідних ініціатив у юридичній площині перебуває лише на початковій стадії.

Висновок. Хоча в міжнародному праві принцип відшкодування завданих збитків існує давно, то відповідальність держав є найбільш проблемним питанням. Відсутність узгодженого механізму притягнення держав до матеріальної відповідальності за порушення принципів і норм міжнародного права призводить до безкарності за подібні діяння. Саме цими труднощами й зумовлена актуальність питання виплати воєнних репарацій Росією для України в якості відшкодування втрат і збитків під час війни.

Список бібліографічних посилань

1. Статут Організації Об'єднаних Націй : міжнародний договір від 26.06.1945 / ООН. URL: <https://www.un.org/ru/about-us/un-charter/full-text>.

2. Сприяння здійсненню правового захисту та забезпечення відшкодування збитків у зв'язку з агресією проти України : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН A/ES-11/L.6 від 14.11.2022 / ООН.

URL: https://documentsddsny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N22/679/17/PDF/N2267917.pdf?OpenElement&_gl=1*1kbk5gd*_ga*MTc5NjU1NDgwMC4xNjc1MTU2MTI0*_ga_TK9BQL5X7Z*MTY3NTE1NjM5OS4xLjEuMTY3NTE1NjQ1MC4wLjAuMA.

УДК 336.02

Ольга Петрівна ГЕТМАНЕЦЬ,

доктор юридичних наук, професор,

завідувач кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4826-5799>

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ФІНАНСОВОГО СТАНУ КРАЇНИ

В умовах воєнного стану фінансова система країни підкорюється погіршенню економічної ситуації, що впливає на фінансову стійкість підприємств, фірм, домогосподарств, на виконання фінансових зобов'язань банками та іншими суб'єктами фінансового обігу, кредитний ринок, ціни, а також на матеріальне становище громадян, їх купівельну спроможність, заощадження, власність, тобто на їх економічну безпеку. Система економічної безпеки існує у взаємозв'язку всіх складових елементів і відображається в економічній безпеці кожної людини і, як наслідок, в безпеці існування держави й у світовому просторі.

Особливим класом систем, як вважають філософи, є соціальні системи [1], в яких органічно поєднанні матеріальні та ідеальні елементи. З цих позицій слід підходити до розгляду економічної безпеки людини в системі економічної безпеки держави, де матеріальні показники життєдіяльності людини свідчать про стан її існування, здатність до захисту її життєдіяльності, виступають структурною частиною системи економічної безпеки і характеризуються власною підсистемою елементів, як матеріальних, так і ідеальних, що впливають на людину, враховуючи правові засади регулювання цього системного утворення. Не варто вважати економічну безпеку країни чи держави або, як вказано в офіційних документах, економічну безпеку України, ієрархічним утворенням, оскільки вказана система має соціальне значення і всі структурні

частини її рівнозначні, взаємозалежні та взаємодіючі. Економічна безпека країни – це свого роду забезпечення в країні в довгостроковій перспективі таких систем показників, як:

1) економічна незалежність (фінансова, сировинно-ресурсна, інноваційна, виробнича тощо);

2) економічна стабільність (рівень розвитку, що гарантує відчуття безпеки сьогодні та в майбутньому);

3) економічний розвиток (інноваційно-інвестиційна активність, реструктуризація, фінансове оздоровлення).

Отже, в економічній безпеці людини слід урахувати наявність загроз для існування країни, для середовища життєдіяльності, а також можливості їх подолання.

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України від 29 жовтня 2013 р. № 1277, які мають інформаційний, рекомендаційний, роз'яснювальний характер та не є обов'язковими, пропонується розрахунок інтегральних індексів у розрізі зазначених субіндексів (складових економічної безпеки)[2], що здійснюється на основі оцінювання понад 130-ти окремих індикаторів, які ґрунтуються як на статистичних даних, так і на даних, отриманих шляхом опитування, проте оцінки економічної захищеності людини не надається/

У науковій літературі пропонується різноманітна кількість інтегральних показників, що характеризують «якість життя» [3]. Показники, що відображають абстрактні економічні категорії, наприклад «якість життя», базуються на статистичних даних, проте синтетичний індикатор, що відображає економічну безпеку життя населення, визначити важко.

До показників, що найбільш точно характеризують економічну безпеку людини як особистості, і які забезпечують протидію викликам та загрозам у сучасному життєвому середовищі, слід віднести: **прожитковий мінімум, мінімальну заробітну плату, середню заробітну плату, кількість та якість споживчого кошику, індекс інфляції або індекс споживчих цін тощо**. Сам ці показники характеризують соціально-економічні можливості людини в життєвому середовищі, описують її стан та можливості протистояти небезпекам у суспільстві. На вказані показники спираються показники економічної безпеки людини і їх обов'язково потрібно враховувати при визначенні загроз економічній безпеці країни, проте важливо для забезпечення економічної безпеки людини в сучасному життєвому середовищі посилаватися на показник, що забезпечує реалізацію соціальних стандартів, як

диференційовано за окремими категоріями громадян, так і в цілому як інтегральний показник економічної безпеки людини.

Стратегією національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», затвердженою Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020, визначено основні актуальні загрози національній безпеці України в економічній сфері. Згідно з чинним законодавством класифікація загроз економічній безпеці дається тільки в межах національної безпеки і не враховує в цілому всі складові економічної безпеки людини, а саме: - низький рівень добробуту, що породжує зневіру і невпевненість у майбутньому, провокує насильство, що гальмує розвиток та консервує відсталість;

- непослідовність та незавершеність реформ і корупція, що перешкоджають виведенню української економіки з депресивного стану, унеможливають її стале і динамічне зростання, підвищують уразливість до загроз та підживлюють кримінальне середовище;

- недостатній захист права власності, повільний розвиток ринкових відносин у ключових сферах, серед іншого у сфері користування землею і надрами та інші. Потрібно додати і сучасну загрозу – війна, що вплинула на всі показники небезпеки. Отже, указані загрози впливають на економічні відносини системно, що потребує комплексного підходу до вирішення питань забезпечення економічної безпеки в країні.

Аналіз загроз і викликів у найважливіших сферах економіки – сферах ресурсного, виробничого та науково-технічного потенціалу, зовнішньоекономічної діяльності й у соціальній сфері – свідчить про те, що порівняно із зовнішніми економічними загрозами – війною, небезпеку для України становлять загрози внутрішні, серед яких стан фінансової системи.

Висновок. В системі життєдіяльності людини в умовах військового стану в Україні, а також у часи післявоєнного розвитку, для захисту людини та її функціонування у безпечному середовищі потребують окреслення нові економічні загрози, шляхи їх подолання та попередження, а також оновлення існуючих показників соціально-економічного стану людини, введення нових стандартів, орієнтованих на якість життя, як цільових орієнтирів економічної безпеки, з урахуванням особливостей правового регулювання та організаційного забезпечення.

Список бібліографічних посилань

1. Філософський енциклопедичний словник: енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013. № 1277. URL: https://ips.ligazakon.net/document/me131588?an=22&ed=201310_29.. Дата звернення 29.01.2023.
3. O. Reznik, A. Kovalchuk, O. Getmanets et al. Financial Security of the State. *Journal of Security and Sustainability Issues*. 2020. Vol. 9. №. 3. P. 843–852.
4. Про Стратегію національної безпеки України: рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14.09.2020 р.: Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 30.01. 2023).

УДК 811.111'25

Олег Миколайович ГОНЧАРУК,

доцент кафедри іноземних мов факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1787-5244>;

Нікіта Олександрович ХМУРІНСЬКИЙ,

курсант групи 21-202 факультет № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ

ВПЛИВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ НА СВІТОВУ ТОРГІВЛЮ ТА ІНВЕСТИЦІЇ

Умови фінансової стабільності в Європейському союзі погіршилися, оскільки російське вторгнення в Україну призвело до підвищення цін на енергоносії та сировину, збільшивши при цьому ризики для інфляції.

Реакція ринку на російське вторгнення в Україну була в основному впорядкованою. Проте ціни на товари та енергію залишаються високими та нестабільними, що спричинило певну напругу на ринках вихідних інструментів для цих продуктів. Незважаючи на

нещодавні коригування, деякі активи залишаються під загрозою подальшої корекції, якщо перспективи зростання стануть ще гіршими та інфляція виявиться значно вищою, ніж очікувалося.

Уразливість може зрости через невизначений шлях російсько-української війни та зміну очікувань нормалізації політики в розвинутих економіках. Інші потенційні глобальні події, такі як повернення пандемії коронавірусу (COVID-19), слабкі сторони ключових ринкових економік, що розвиваються, або більш різке уповільнення економічної активності в Китаї, також можуть вплинути на ризики зростання інфляції.

Нефінансові корпорації Європейського союзу стикаються з проблемами, пов'язаними зі зростанням цін на виробничі ресурси та погіршенням економічних перспектив. Це може збільшити корпоративні дефолти, особливо для компаній і секторів, які ще не повністю оговталися від пандемії. Крім того, фірми з великою заборгованістю та компанії з нижчими кредитними рейтингами можуть мати проблеми з жорсткішими умовами фінансування.

Ціни на житло в Євросоюзі продовжують зростати, а підвищення ставки іпотечного кредитування прискорюється, хоча широкое розширення іпотечних кредитів із фіксованою ставкою має захистити багатьох позичальників від більших відсотків у найближчому майбутньому.

Перспективи прибутковості європейських банків знову погіршилися після значного відновлення в 2021 році. Потенційний вплив підвищення цін на енергоносії, вищої інфляції та нижчого зростання може спричинити матеріалізацію ризиків щодо якості активів. У той же час лише кілька банків мають значний безпосередній вплив на Росію та Україну, а нещодавній аналіз вразливості, проведений Європейським центробанком, показує, що банківська система Євросоюзу повинна залишатися стійкою навіть за дуже несприятливих економічних сценаріїв.

Значні потоки надійшли від інвестиційних фондів, які керують портфелями корпоративних облігацій, до фондів, які керують ризиками суверенних облігацій, а також від інвестиційних фондів зростання до вартості. Поки що ці зміни не були системно руйнівними, але сектор залишається вразливим через його низьку ліквідність та високий ризик облігацій, випущених слабкими корпораціями. Деякі фонди також стикаються з додатковими ризиками через надмірне кредитне плече в деривативах або через інвестиції в криптоактиви. Стійкість фінансової системи виграє від більш ефективної системи буферного капіталу.

Висновок.

1. Вторгнення Росії в Україну шокувало світову політику та ринки. Хоча існує невизначеність щодо того, як розвиватиметься війна. Відомо, що її наслідки будуть довготривалими та далекосяжними для суспільств у всьому світі.

2. Як Росія, так і Україна є важливими для світових ринків ресурсів, зокрема енергоносіїв, продуктів харчування та добрив. Економічні санкції, торгові обмеження та політичні інтервенції, запроваджені національними та регіональними урядами у відповідь на вторгнення, призвели до швидкого «стрибка» цін на ці товари. Цю тенденцію ще більше посилив збій в ланцюгах поставок і побоювання потенційного дефіциту поставок.

3. До початку конфлікту попит на ринках енергоносіїв, продуктів харчування та добрив уже випереджав пропозиції та підвищував ціни. Після пандемії COVID-19 виникла глобальна криза вартості життя, яка характеризується зростанням рівня енергетичної та харчової бідності. Ці умови значно погіршить війна в Україні.

4. Високі ціни на енергоносії та продовольство створюють безпосередню загрозу безпеці людей, особливо серед малозабезпечених і вразливих верств населення в усіх економіках, на тлі постпандемічної інфляції та обмежених фінансових можливостей. Ці загрози також можуть викликати каскадні ризики, які можуть у поєднанні з існуючими соціально-економічними та політичними стресами спровокувати заворушення та навіть подальші конфлікти в інших частинах світу. Потенціал випадкових шоків цін або пропозиції, в тому числі внаслідок зміни клімату, ще більше посилює ризик.

5. Російсько-українська криза ставить перед міжнародним співтовариством нові виклики, але каскадні ризики, які вона посилює – збій в ланцюзі поставок, нестабільність ринку, незахищеність ресурсів, переміщення людей і значні геополітичні зміни – вже є частиною нової реальності.

6. Уряди мають інвестувати зараз, щоб створити довгострокову стійкість суспільств і економік проти глобальних потрясінь такого масштабу, які спостерігалися протягом останніх двох років, спочатку пандемії COVID-19, а тепер війни Росії в Україні. Вони повинні вжити заходів, які пом'якшують як поточні наслідки ситуації в Україні, так і довгострокові ризики зриву ринку та геополітичних потрясінь. Це може включати визначення пріоритетів скорочення попиту на ресурси та зміни системи для підвищення стійкості та пом'якшення нестабільності ринку.

УДК 343.98(477)

Ольга Сергіївна ДОНЦОВА,

завідувач сектору товарознавчих досліджень
Національного наукового центру «Інститут
судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4828-5450>;

Валентин Миколайович ФЕСЮНІН,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач лабораторії Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7458-370X>;

Денис Іванович ФОКІН,

завідувач лабораторії Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2058-6032>

АЛГОРИТМ ПРОВЕДЕННЯ ТОВАРОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПОСЛУГ У СПРАВАХ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

В ході проведення товарознавчих досліджень певного виду послуг у справах про захист прав споживачів для визначення їх ринкової вартості, експертами товарознавцями досліджується процес продукування послуг. Науковцями доведено, що на склад маркетингу впливають особливості процесу виробництва кожного виду послуг окремо. Товарознавцями сприймається процес послуг, як цілеспрямована дія або група дій, що забезпечують результат. Сам процес та його здійснення залежать від вихідних даних, що впливають на результат продукування цінності [1], а результатом може бути: уречевлений продукт або готова продукція; інтелектуальний продукт; продукт переробки; послуга як специфічний продукт, цінність і вартість якого визначає попит споживача.

У процесі визначення ринкової вартості певних видів послуг експертам-товарознавцям необхідно враховувати особливості збутової діяльності щодо досліджуваного об'єкту – певного виду послуг. У маркетингу послуг замість традиційного терміну «розподіл» використовується термін «поширення» – розповсюдження, до якого відносяться фактор розподілу послуг і фактор місця розташування підприємства з надання досліджуваних послуг. Фактор місця

розташування сервісного підприємства відіграє провідну роль у поширенні послуг за умови, якщо розширення збуту послуг можливо здійснити тільки відкриттям нових підприємств [2].

Зазначимо, що фактор розподілу в системі збуту послуг також впливає на вартість кінцевого продукту. Система розподілу послуги – методи продажу та типи каналів розподілу – визначається підприємством виходячи зі збутової політики та стратегії політики розподілу для ринку кожного виду послуг. Системи за методами надання послуг поділяються на три основних: потокову, самообслуговування й індивідуальну.

Алгоритм оцінювання послуг визначається фактичними обставинами конкретної оціночної ситуації. Дослідження споживчих властивостей послуг доцільно проводити за двома напрямками: комплексні товарознавчі та певні види інших досліджень; товарознавчі дослідження (в межах компетенції експертів-товарознавців).

Алгоритм проведення комплексних судових експертиз у справах про захист прав споживачів із дослідженнями у товарознавчій та інших галузях знань (наприклад, будівельно-технічних, комп'ютерно-технічних досліджень, економічних, тощо) складається із таких послідовних етапів:

Етап 1. Підготовчий, що проводиться спільно експертами-товарознавцями та фахівцями інших експертних спеціальностей. На цьому етапі вивчаються матеріали справи; вирішуються питання, поставлені перед експертами; проводиться збирання, аналізування та узагальнення вихідних даних з матеріалів справи та інших наданих для дослідження документів і матеріалів.

Етап 2. Фахівці інших експертних спеціальностей проводять дослідження зі встановлення показників якості певних видів послуг у межах своїх спеціальних пізнань [3, 5].

Етап 3. Товарознавче дослідження базується, як на розгляді попередніх експертних досліджень інших галузей знань із визначення параметрів якості з надання певного виду послуг з урахуванням представлених вихідних даних стосовно об'єктів товарознавчого дослідження, так і доступної інформації з різних джерел про споживчі властивості певних видів послуг на дату оцінювання. У товарознавчому дослідженні експертом певних видів послуг у справах про захист прав споживачів технологія оцінювання зорієнтована на поділ цього процесу на кілька послідовних стадій, а саме: товарна ідентифікація, встановлення ступеню якості та визначення ринкової вартості об'єкту дослідження.[4]

Етап 4. Формулювання висновків. На підставі проведених досліджень експертами-товарознавцями та експертами інших спеціальностей надається висновок про встановлені параметри якості та визначену вартість певного виду послуг. Якщо експертами інших галузей знань встановлено неякісне надання послуг або інші невідповідності з безпеки потужностей тощо, то експертами-товарознавцями може надаватись вірогідний висновок з обмеженнями або висновок про неможливість визначення ринкової вартості такої послуги. При цьому, потрібно зазначити, що види послуг, які мають державну тарифікацію, до об'єктів товарознавчої експертизи не відносяться.

За відсутності сформованого ринку певного виду послуг або відсутності вихідних даних стосовно повних характеристик процесу надання певних видів послуг, які підлягають дослідженню, експертами-товарознавцями надається висновок про неможливість визначення їх ринкової вартості.

Висновок. Таким чином, наведений вище алгоритм дослідження певних видів послуг з метою визначення їх ринкової вартості, допоможе експертам-товарознавцям розробити схему та хід дослідження у логічній послідовності, чітко, аргументовано та обгрунтовано сформулювати висновок експерта з цього проблемного питання у справах про захист прав споживачів.

Список бібліографічних посилань

1. Процес продукування послуг. НМП. МАРКЕТИНГ ПОСЛУГ 2011. Вуз: Криворізький економічний інститут КНЕУ ім. В. Гетьмана. URL <https://studfile.net/preview/9692467/page:7> (дата звернення 16.02.2023)

2. Збут (продаж) продукції послуг НМП. МАРКЕТИНГ ПОСЛУГ 2011. Вуз: Криворізький економічний інститут КНЕУ ім. В. Гетьмана. URL <https://studfile.net/preview/9692467/page:11> (дата звернення 16.02.2023)

3. Донцова О. С. Судова товарознавча експертиза. Основи судової експертизи: навчальний посібник для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта/авт.-уклад.: Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. Харків. Право, 2016. С. 246–301.

4. Сабадаш І. В., Губарева В. М. Проблемні питання з оцінки вартості послуг при проведенні товарознавчих експертиз. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики* : зб. наук. пр. Вип. 19. Харків. Право, 2019. С. 417–426.

5. Донцова О. С., Петрова І. А. Особливості формування професійних компетентностей судового експерта-товарознавця. *Актуальні проблеми теорії і практики експертизи товарів* : матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (3–4 квітня 2020 року). Полтава : ПУЕТ, 2020. 400 с. URL: <https://mail.ukr.net/desktop#readmsg/15584269170814496163/f0> (дата звернення 16.02.2023).

УДК 336.1

Олексій Юрійович ДРОЗД,

доктор юридичних наук, професор,

заслужений діяч науки і техніки України,

керівник Департаменту організації забезпечення діяльності

Бюро економічної безпеки України;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4514-6594>

ПОВНОВАЖЕННЯ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

28 січня 2021 року було ухвалено Закон України «Про Бюро економічної безпеки України», відповідно до якого Бюро економічної безпеки України (далі – БЕБ України) – центральний орган виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави, він виконує правоохоронну, аналітичну, економічну, інформаційну та інші функції [1]. Роль цього Бюро в організації фінансової безпеки важко переоцінити. Фундаментом його діяльності є надані повноваження, які реалізують ці функції.

У правовій літературі повноваження публічних органів влади розкривають крізь призму зв'язку прав та обов'язків. Зокрема, Я. І. Ленгер повноваження органу місцевого самоврядування визначає як нерозривну єдність їх прав та обов'язків, що закріплені в Конституції, законах України, статуті та є необхідними для вирішення відповідних питань місцевого значення, перелік яких визначається нормативними документами [2, с. 73]. Доцільно погодитися з висловленою думкою про нерозривну єдність прав та обов'язків суб'єктів, наділених владною компетенцією, як основний елемент їх адміністративно-правового статусу. При цьому слід зазначити, що права та

обов'язки БЕБ України співвідносяться з його повноваженнями як частина та ціле.

До повноважень БЕБ України віднесено: здійснення оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування у межах передбаченої законом підслідності; здійснення інформаційно-пошукової та аналітично-інформаційної роботи з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Бюро економічної безпеки України; здійснення інформаційної взаємодії з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, органами судової влади, іншими державними органами, підприємствами, установами та організаціями, компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями; здійснення розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання за вчинення кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності; збір, обробку та аналіз інформації щодо кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності; залучення в межах компетенції у передбачений законодавством спосіб, у тому числі на договірних засадах, кваліфікованих спеціалістів та експертів, у тому числі іноземців; здійснення міжнародного співробітництва з компетентними органами іноземних держав на підставі законів та міжнародних договорів України; забезпечення роботи з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників Бюро економічної безпеки України тощо [1].

Можна сказати, що повноваження БЕБ України – це складна багатогранна правова категорія, структуру якої утворює неподільна єдність прав та обов'язків органу у сфері публічного управління. Кожне право одночасно є обов'язком і, навпаки, обов'язок можна розглядати одночасно як право, а разом вони утворюють єдину категорію – повноваження БЕБ України. Саме права та обов'язки розкривають місце та роль БЕБ України в системі державних правоохоронних органів, а також характер його взаємовідносин з усіма іншими елементами такої системи. Вони визначають межі можливої та необхідної поведінки працівників БЕБ України, встановлюють її конкретний вид і міру, а також фіксують зразки, стандарти їх поведінки, які держава бере під свій захист, вважаючи їх обов'язковими, необхідними та доцільними для ефективного виконання покладених на БЕБ завдань і функцій у сфері протидії злочинності. Зважа-

ючи на викладене, права та обов'язки можна визначити як основний, вихідний елемент адміністративно-правового статусу БЕБ України, його серцевину, центр.

Отже, повноваження БЕБ України як базовий елемент його адміністративно-правового статусу можна визначити як закріплену в законодавчих та підзаконних нормативно-правових актах та забезпечену заходами державного примусу неподільну єдність прав та обов'язків, що мають публічний, державно-владний характер, встановлюють межі можливої та необхідної службової поведінки працівників, її конкретний вид і міру, знаходять свою практичну реалізацію у вчиненні адміністративних дій та виданні правових актів, обов'язкових для виконання всіма громадянами та посадовими особами, яким вони адресовані, а також окреслюють межі підзвітності, підконтрольності та сферу відповідальності БЕБ України, визначають засоби та способи виконання покладених на нього завдань і функцій у сфері протидії злочинності та характеризують його роль і призначення як одного зі спеціалізованих правоохоронних органів держави.

Список бібліографічних посилань

1. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20>.

2. Ленгер Я. І. Повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування: колізійні питання делегування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2016. Вип. 37, т. 1. С. 72–74.

УДК 332.2.021.8.001.25(477)

Віктор Петрович ДУБНИЦЬКИЙ,

судовий експерт групи трасологічного обліку

відділу криміналістичних видів досліджень

*Полтавського науково-дослідного експертно-криміналістичного
центру Міністерства внутрішніх справ України*

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Однією із найважливіших складових економічної безпеки є її фінансова безпека, тому що без забезпечення фінансової безпеки практично неможливо вирішити жодне із завдань, які стоять перед державою, вона стає все важливішою, а питання її забезпечення стають дедалі істотними.

Фінансова безпека як складова частина економічної безпеки досліджується фахівцями, переважно економістами, в працях яких вказується на потребу перегляду нормативної бази щодо фінансової безпеки і приведення її до міжнародних вимог не лише формально, а «у ногу с часом» [1, с. 183], визначаються складники фінансової безпеки [2, с. 8], а також подається аналіз вивчення сутності фінансової безпеки, яка розуміється «як самостійний об'єкт управління, як певний фінансовий стан підприємства, як стан захищеності фінансових інтересів підприємства» [3, с. 63].

Фінансова безпека забезпечується шляхом проведення виваженої фінансової політики відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій і програм у політичній, економічній, соціальній, інформаційній і, власне, фінансовій сферах. Концепція фінансової безпеки має містити пріоритетні цілі і завдання забезпечення безпеки, шляхи та методи їх досягнення, які б адекватно відображали роль фінансів у соціально-економічному розвитку держави. Її зміст покликаний координувати загальнодержавні дії у сфері забезпечення безпеки на рівні окремих громадян, господарюючих суб'єктів, галузей, секторів економіки, а також на національному, національному та міжнародному рівнях. У встановленні правових засад забезпечення фінансової безпеки першорядне значення має Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015.

Даною Стратегією визначено, що основний зміст економічних та правових реформ полягає в створенні умов для подолання бідності і надмірного майнового розшарування в суспільстві, наближення соціальних стандартів до рівня держав Центральної і Східної Європи – членів ЄС, досягнення економічних критеріїв, необхідних для набуття Україною членства в ЄС. А також визначаються наступні економіко-правові шляхи забезпечення фінансової безпеки:

- деолігархізація, демонополізація і дерегуляція економіки, захист економічної конкуренції, спрощення й оптимізація системи оподаткування, формування сприятливого бізнес-клімату та умов для прискореного інноваційного розвитку;

- ефективне застосування механізму спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), унеможливлення контролю стратегічних галузей капіталом держави-агресора;

- створення найкращих у Центральній і Східній Європі умов для інвесторів, залучення іноземних інвестицій у ключові галузі економіки;

- забезпечення готовності економіки до збройної агресії проти України;

- розвиток оборонно-промислового комплексу як потужного високотехнологічного сектору економіки у інноваційній модернізації;

- юридичний захист в міжнародних інституціях майнових інтересів фізичних і юридичних осіб України, порушених Росією;

- підвищення стійкості національної економіки до негативних зовнішніх впливів, диверсифікації зовнішніх ринків, торговельних та фінансових потоків;

- забезпечення цілісності та захисту інфраструктури в умовах кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці, та особливого періоду;

- ефективне використання бюджетних коштів, міжнародної економічної допомоги та контроль за станом державного боргу;

- стабілізація банківської системи, забезпечення прозорості грошовокредитної політики та довіри до вітчизняних фінансових інститутів;

- системна протидія організованих економічній злочинності та "тінізації" економіки, спроможностей податкових, митних та правоохоронних органів, виявлення активів організованих злочинних угруповань та їх конфіскації [4].

Висновок. Питання забезпечення фінансової безпеки держави набуло особливої актуальності для України, та стало предметом пильної уваги вчених та правознавців. Варто відзначити, що ситуація в зазначеній сфері постійно змінюється, так як інституційні перетворення спрямовані на вдосконалення соціально-економічних інститутів, що забезпечують реалізацію цивільних прав, підвищення ефективності системи державного управління та адміністративно-правового регулювання, розвиток людського капіталу та громадянського суспільства, стійке функціонування і розвиток національної економіки, подолання технологічного та промислового відставання. На теперішній час загальним стало розуміння того, що вирішити стратегічні завдання розвитку нашої держави можливо лише при комплексній модернізації економіки, державного управління, соціальної політики і правоохоронної системи.

Список бібліографічних посилань

1. Патарідзе-Вишинська М. В. Генезис нормативно-правового забезпечення фінансової безпеки. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2016. Вип. 1 (34) С. 169–189.
2. Ладюк О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників. Ефективна економіка. 2016. № 11 С. 2–8.
3. Лиса О. В. Фінансова безпека суб'єктів господарювання в сучасних умовах. Економічний аналіз. 2016. Том 26. № 1. С. 58–64.
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України": Указ Президента України від 26.05.2015 № 287/2015. Урядовий кур'єр, 2015. № 95.

УДК 332.2.021.8.001.25(477)

Артем Олександрович ЄФРЕМОВ,

кандидат юридичних наук,

голова Головного управління ДПС у Харківській області;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7972-0323>

ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СИСТЕМОУТВОРЮЮЧОГО ЕЛЕМЕНТА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

В умовах геополітичної нестабільності, посилення процесів глобалізації та загострення конкуренції між країнами за рівнем

економічного розвитку питання забезпечення економічної безпеки держави набувають пріоритетного значення. Важливою складовою економічної безпеки є фінансова безпека, яка забезпечує ефективне функціонування фінансової системи та захищена від загроз зовнішнього та внутрішнього характеру. Основою фінансової системи є державний бюджет, достатність якого дозволяє державі здійснювати свої функції в рамках видаткових повноважень і пріоритетів соціально-економічного розвитку. У зв'язку з цим фінансова підтримка держави, регіонів і суспільства в цілому залежить від ефективної та дієвої податкової політики, яка сприяє як мобілізації податкових надходжень, так і підвищенню активності всіх учасників податкових відносин у поточному періоді та в майбутнє. У цих умовах особлива увага приділяється формуванню податкової безпеки держави, забезпеченню сталості всіх її елементів, здатних оперативно реагувати на різноманітні зміни зовнішнього середовища.

Формування податкової безпеки є пріоритетним завданням держави і потребує розробки стратегії її забезпечення. Законодавчо не закріплено основні елементи забезпечення податкової безпеки, не висвітлено показники її стану. У зв'язку з цим актуалізується потреба в теоретико-методологічних дослідженнях формування елементів податкової безпеки.

Дослідження сутності податкової безпеки у працях зарубіжних вчених дозволили виокремити два різних напрямки: одні вчені [1, с. 496] розглядають податкову безпеку як інтегровану систему економічної безпеки, інші [2, с. 381] як форма фінансової безпеки. На нашу думку, віднесення податкової безпеки безпосередньо до економічної безпеки є суперечливим питанням, оскільки податки є частиною фінансів, а тому податкову безпеку доцільніше розглядати як елемент фінансової безпеки.

Важливим аспектом у дослідженнях науковців є розробка стратегії підвищення податкової безпеки в цифровій економіці [3, с. 224]. В основному дослідження науковців пов'язані з аналізом загроз та ризиків податкової безпеки [4, с. 1793], однак єдиної їх класифікації не існує, а основні загрози пов'язані зі збільшенням недоборів доходів, зменшення податкових надходжень, зростання заборгованості тощо. Комплексних досліджень щодо показників оцінки податкової безпеки немає.

Податкова безпека визначається як системоутворюючий елемент фінансової безпеки, пов'язаний із забезпеченням ефектив-

ного функціонування елементів податкового механізму та інструментів податкового адміністрування, що забезпечують захист від внутрішніх і зовнішніх загроз з метою досягнення пріоритетів сталого розвитку держави. Запропоноване визначення податкової безпеки дозволяє виділити її основні структурні складові.

Основою забезпечення податкової безпеки є ефективна організація податкового адміністрування. Для оцінки якості адміністрування податків у світовій практиці ми використовуємо рейтинги, складені за країнами. Так, згідно з рейтингом World Bank Group і PwC [5], Рейтинг країни показує найсприятливіші умови в рамках адміністрування платежів.

Інструменти забезпечення податкової безпеки та здійснення податкового адміністрування виділяються в рамках реалізованих функцій і включають інструменти фінансового забезпечення діяльності держави в рамках виконання видаткових повноважень, інструменти регулювання економічних і соціальних процесів та інструменти контролю. Ефективне використання цих інструментів можливе лише за умови балансу інтересів держави та платників податків. Будь-який конфлікт інтересів може призвести до різноманітних загроз податковій безпеці.

Висновок. Сучасні виклики глобальної економіки та необхідність розвитку процесів цифровізації вимагають формування ефективної системи податкової безпеки держави, здатної оперативно реагувати на внутрішні та зовнішні загрози, забезпечуючи реалізацію пріоритетних фіскальних політик та запроваджуючи сучасні механізми взаємодії з платниками податків. Запропоновані елементи податкової безпеки, засновані на ефективності функцій податкового адміністрування, стануть основою для детального аналізу необхідності розробки конкретних індикаторів податкової безпеки, які дають змогу проводити ретроспективну, поточну та перспективну оцінку.

Список бібліографічних посилань

1. Kosova, T., Slobodyanyuk, N., Steblianko, I., & Doroshkevych, V. (2019). Tax security of national economic systems in globalization conditions. *Journal of Security and Sustainability Issues*, 3(8), 493-505. [https://doi.org/10.9770/jssi.2019.8.3\(16\)](https://doi.org/10.9770/jssi.2019.8.3(16)).
2. Imendorf, D. W., & Reifschneider, D. (2002). Short run effects of fiscal policy with forward-looking financial markets. *National Tax Journal*, 55(3), 357-386.
3. Fedotova, G. V., Ilyasov, R. H., Gontar, A. A., & Ksenda, V. M. (2019). The Strategy of Provision of Tax Security of the State in the Conditions of

Information Economy. In I. Gashenko, Y. Zima & A. Davidyan (Eds.), Optimization of the Taxation System: Preconditions, Tendencies and Perspectives. Studies in Systems, Decision and Control, 182, (pp. 217-228). https://doi.org/10.1007/978-3-030-01514-5_25.

4. Shtiller, M. V., Nazarova, V. L., Selezneva, I. V, Kogut, O. Yu, Bekenova, L. M., Jondelbayeva, A. S., & Korvyakov, V. A. (2016). Tax Risks in the Company's Accounting System: Essence, Identification and Control. International Journal of Economics and Financial Issues, 6(4), 1791-1797.

5. Paying Taxes 2020. (2019) World Bank Group and PwC. <https://www.doingbusiness.org/en/reports/thematic-reports/paying-taxes-2020>.

УДК 347.1

Валентина Григорівна ЖОРНОКУЙ,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7706-8538>

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ ЗА НОВИМ ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО АКЦІОНЕРНІ ТОВАРИСТВА»

Економічний та соціальний розвиток українського суспільства і його подальший вступ до європейського співтовариства вимагає приведення законодавства України до нормативних вимог ЄС. У 2008 році в Україні прийнято Закон «Про акціонерні товариства», але стрімкий розвиток відповідної організаційно-правової форми юридичної особи, її внутрішніх (корпоративних) відносин та відносин, об'єктом яких є цінні папери, зумовило концептуальний його перегляд. Результат такого доопрацювання ми отримали у 2023 році.

1 січня 2023 року набрав чинності новий Закон України «Про акціонерні товариства». Тепер, коли після кропіткої праці законодавця акт прийнято, справа за учасниками ринку – акціонерні товариства мають уважно ознайомитися та бути готовими до впровадження відповідних змін та доповнень щодо свого функціонування.

Крім того, Закон України «Про акціонерні товариства» вносить зміни до низки нормативно-правових актів, зокрема, Цивільного, Господарського, Кримінального процесуального кодексів, законів «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», «Про депозитарну систему України».

Прийняття нового Закону України «Про акціонерні товариства» нарешті передбачає можливість створення в АТ повноцінної ради директорів (Розділ VIII Закону). Такий орган зможе не просто виконувати функції колегіального виконавчого органу, а об'єднати функції контролю, покладені на наглядову раду, та управління, що належить до компетенції виконавчого органу, залежно від того яка структура управління товариством буде обрана. Отже новим є і поняття ради директорів, яка є колегіальним виконавчим органом, що в межах компетенції здійснює управління товариством (ст. 63 Закону України «Про акціонерні товариства»). Члени ради директорів, якими можуть бути виконавчі і невиконавчі директори, обираються загальними зборами акціонерів на строк, встановлений статутом акціонерного товариства, але не більше ніж три роки. З виконавчим директором укладається трудовий договір (контракт), а з невиконавчим – цивільно-правовий договір або трудовий договір (контракт).

Структура управління акціонерним товариством відтепер може бути однорівневою або дворівневою.

За більш звичної для українського бізнесу дворівневої структури органами управління акціонерним товариством є загальні збори, наглядова рада, що здійснює функції контролю за роботою виконавчого органу та інших керівників акціонерного товариства, і виконавчий орган (колегіальний або одноосібний), що здійснює безпосереднє управління поточною (операційною) діяльністю акціонерного товариства.

Серед інших змін найбільше уваги привертає рішення законодавців слідувати вимогам сучасних обставин – запровадження можливості проводити загальні збори не лише очно (ст. 52 Закону України «Про акціонерні товариства»), але й дистанційно (ст. 58 цього ж Закону). З набранням законом чинності АТ матиме три шляхи для голосування з питань порядку денного:

1) очне голосування – передбачають спільну присутність акціонерів (їх представників);

2) електронне голосування – не передбачають спільної присутності на зборах акціонерів (їх представників) та проводяться виключно шляхом електронного заочного голосування акціонерів з використанням авторизованої електронної системи;

3) опитування – дистанційні загальні збори, що не передбачають спільної присутності на них акціонерів (їх представників) та проводяться шляхом дистанційного заповнення бюлетенів акціонерами та надсилання їх до товариства через депозитарну систему України.

Але потрібно зауважити, що основні нововведення щодо загальних зборів (а саме ті, що стосуються проведення електронних загальних зборів та функціонування авторизованої електронної системи) вступають в дію через рік після набрання чинності самим Законом – з 1 січня 2024 року.

Також у новому Законі передбачено можливість скороченої процедури скликання позачергових загальних зборів акціонерів (ч. 1 ст. 45 Закону України «Про акціонерні товариства»). Так, якщо цього вимагають інтереси АТ, особа, яка скликає загальні збори, може встановити, що повідомлення про проведення позачергових загальних зборів здійснюватиметься не пізніше ніж за 15 днів до дати їх проведення. До зборів, що проводяться за скороченою процедурою також не будуть застосовуватися вимоги закону щодо внесення пропозицій до проекту порядку денного.

Варто звернути увагу на те, що значно меншим став мінімальний розмір статутного капіталу акціонерного товариства – наразі він становить 200 розмірів мінімальної заробітної плати (нагадаємо, що раніше було 1250 розмірів мінімальної заробітної плати).

В законі виключено обов'язок щодо створення ревізійної комісії, або впровадження посади ревізора в акціонерному товаристві. Це ще один позитивний елемент на шляху до зменшення адміністративного навантаження на товариства. Натомість фінансово-господарська діяльність АТ за результатами фінансового року все ще підлягає перевірці суб'єктом аудиторської діяльності (аудитором). Крім того, аудит фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності акціонерного товариства тепер може проводитися на вимогу акціонерів, які є власниками 5 (п'ять) і більше відсотків голосуючих акцій (замість 10).

Запроваджується поняття та механізм класичного корпоративного договору (ст. 29 Закону України «Про акціонерні товариства»), за яким акціонери товариства зобов'язуються реалізовувати свої права та повноваження певним чином або утримуватися від їх

реалізації, він також може передбачати умови або порядок визначення умов, на яких акціонер має право або зобов'язаний купити або продати акції товариства, а також визначати випадки, коли таке право або обов'язок виникає. На відміну від звичного для української практики поняття «договору між акціонерами», тепер додатковими сторонами корпоративного договору також можуть бути саме акціонерне товариство та треті особи. Хоч корпоративний договір і є ефективним інструментом взаємодії, управління та вирішення конфліктів всередині товариства для акціонерних товариств, але чинне законодавство (вказана норма) є над-то суперечливим, оскільки якщо корпоративний договір укладається щодо порядку здійснення корпоративних прав, які належать акціонеру, то виникає питання: як його сторонами (додатковими?!) можуть бути саме акціонерне товариство та треті особи.

Запроваджено солідарну субсидіарну відповідальність для посадових осіб АТ за невжиття заходів щодо фінансової стабілізації (ст. 16, 117, 118, 125, 127 Закону України «Про акціонерні товариства»).

Зокрема, якщо АТ до закінчення трирічного строку з дня зниження вартості чистих активів більш як на 50 % за даними останньої річної фінансової звітності порівняно з показником попереднього року визнано банкрутом, за зобов'язаннями товариства солідарно несуть субсидіарну відповідальність:

- всі члени наглядової ради або ради директорів, які не здійснили дії з підготовки та проведення загальних зборів щодо вжиття заходів для покращення фінансового стану товариства, про зменшення статутного капіталу або про ліквідацію, а також про розгляд звіту виконавчого органу за наслідками зменшення власного капіталу товариства та затвердження заходів за результатами звіту;
- члени виконавчого органу, які не повідомили наглядову раду або раду директорів про зниження вартості чистих активів товариства.

На підставі викладеного вважаємо, що новий Закон України «Про акціонерні товариства» спрямований на вдосконалення та подальшу гармонізацію законодавства про акціонерні товариства шляхом: запровадження механізму проведення загальних зборів із застосуванням електронного голосування; приведення ряду його норм у відповідність до законодавства ЄС; надання можливості запровадження в акціонерних товариствах однорівневої структури управління товариством; врегулювання питання відповідальності посадових осіб акціонерного товариства.

Відповідно до нового Закону акціонерні товариства повинні проаналізувати переваги й недоліки структур управління та обрати одну з них. Ті юридичні особи, що за чинним законодавством не мають наглядової ради, усе ж мусять або створити її, або працювати за однорівневою структурою та формувати раду директорів. Утім, товариство має право у будь-який момент прийняти рішення про перехід від однорівневої на дворівневу структуру управління або навпаки, що не буде вважатися реорганізацією або перетворенням акціонерного товариства.

УДК 343.98

Ольга Вячеславівна ІВАНОВА,

головний судовий експерт відділу економічних досліджень

Харківського науково-дослідного

експертно-криміналістичного центру МВС України

ЗМІНИ У ТРУДОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ОСОБЛИВОСТІ ІСТОТНИХ УМОВ УКЛАДЕННЯ, РОЗІРВАННЯ ТА ЗМІНИ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

Під час воєнного стану в Україні відбулися певні зміни організації трудових відносин працівників усіх підприємств, установ, організацій в Україні незалежно від форми власності, виду діяльності і галузевої належності, представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні, а також осіб, які працюють за трудовим договором, укладеним з фізичними особами. Особливості цих змін визначені в Законі України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 року № 2136-IX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2352-IX від 01.07.2022 введеного відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Зокрема, особливості які розглядаються в цьому нормативно-правовому документі є істотні умови укладання, розірвання та зміни до трудового договору.

Так, наприклад, при укладенні трудового договору в період дії воєнного стану умова про випробування працівника під час прийняття на роботу може встановлюватися для будь-якої категорії працівників.

У період дії воєнного стану або на період заміщення тимчасово відсутнього працівника з метою оперативного залучення до виконання роботи нових працівників, а також усунення кадрового дефіциту та браку робочої сили, у тому числі внаслідок фактичної відсутності працівників, які евакуювалися в іншу місцевість, перебувають у відпустці, простої, тимчасово втратили працездатність або місцезнаходження яких тимчасово невідоме, роботодавець можуть укладати з новими працівниками строкові трудові договори.

Також, у період дії воєнного стану роботодавець має право перевести працівника на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором, без його згоди (крім переведення на роботу в іншу місцевість, на території якої тривають активні бойові дії), якщо така робота не протипоказана працівникові за станом здоров'я, лише для відвернення або ліквідації наслідків бойових дій, а також інших обставин, що ставлять або можуть становити загрозу життю чи нормальним життєвим умовам людей, з оплатою праці за виконану роботу не нижче середньої заробітної плати за попередньою роботою.

При цьому, повідомлення працівника про зміну істотних умов праці та зміну умов оплати праці, передбачених частиною третьою статті 32 та статтею 103 Кодексу законів про працю України, у період дії воєнного стану здійснюється не пізніш як до запровадження таких умов.

Крім того, в Законі України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 року № 2136-IX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2352-IX від 01.07.2022 визначені також особливості розірвання трудового договору з ініціативи працівника та з ініціативи роботодавця, які полягають в тому, що працівник може розірвати трудовий договір за власною ініціативою у строк, зазначений у його заяві (крім випадків примусового залучення до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану, залучення до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури) у зв'язку з веденням бойових дій у районах, в яких розташоване підприємство, установа, організація, та існування загрози для його життя і здоров'я.

В свою чергу звільнення працівника з ініціативи роботодавця у період дії воєнного стану допускається у період його тимчасової

непрацездатності, а також у період перебування працівника у відпустці (крім відпустки у зв'язку вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку) із зазначенням дати звільнення, яка є першим робочим днем, наступним за днем закінчення тимчасової непрацездатності, зазначеним у документі про тимчасову непрацездатність, або першим робочим днем після закінчення відпустки. При цьому, у період дії воєнного стану норми статті 43 Кодексу законів про працю України не застосовуються, крім випадків звільнення працівників підприємств, установ або організацій, обраних до профспілкових органів. Крім того, на період воєнного стану дія окремих положень колективного договору може бути зупинена за ініціативою роботодавця.

На період дії воєнного стану було запроваджено абсолютно новий правовий механізм: призупинення дії трудового договору.

В Законі України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 року № 2136-IX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2352-IX від 01.07.2022 викладені вимоги щодо призупинення дії трудового договору, що є тимчасовим припиненням роботодавцем забезпечення працівника роботою і тимчасовим припиненням працівником виконання роботи за укладеним трудовим договором у зв'язку із збройною агресією проти України, що виключає можливість обох сторін трудових відносин виконувати обов'язки, передбачені трудовим договором та полягають в наступному:

Призупинення дії трудового договору може здійснюватися за ініціативи однієї із сторін на строк не більше ніж період дії воєнного стану. У разі прийняття рішення про скасування призупинення дії трудового договору до припинення або скасування воєнного стану роботодавець повинен за 10 календарних днів до відновлення дії трудового договору повідомити працівника про необхідність стати до роботи. Призупинення дії трудового договору не тягне за собою припинення трудових відносин. Призупинення дії трудового договору не може бути прихованим покаранням і не застосовується до керівників та заступників керівників державних органів, а також посадових осіб місцевого самоврядування, які обіймають виборні посади.

Призупинення дії трудового договору оформлюється наказом (розпорядженням) роботодавця, в якому, зокрема, зазначається інформація про причини призупинення, у тому числі про неможливість обох сторін виконувати свої обов'язки та спосіб обміну інфор-

мацією, строк призупинення дії трудового договору, кількість, категорії і прізвища, ім'я, по батькові (за наявності), реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті) відповідних працівників, умови відновлення дії трудового договору. Наказ (розпорядження) про призупинення дії трудового договору, укладеного з посадовими особами державних органів та органів місцевого самоврядування, роботодавець подає для погодження до військової адміністрації, яка здійснює свої повноваження на відповідній території (військові адміністрації населених пунктів та районні військові адміністрації, а за їх відсутності - обласні).

У разі незгоди працівника (працівників) із наказом (розпорядженням) роботодавця про призупинення дії трудового договору працівником або профспілкою за дорученням працівника (працівників) відповідний наказ (розпорядження) може бути оскаржений до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, або його територіального органу, який, вивчивши зміст наказу (розпорядження) та підстави для його видання, за погодженням з військовою адміністрацією може внести роботодавцеві припис про скасування відповідного наказу (розпорядження) або про усунення порушення законодавства про працю іншим шляхом, що є обов'язковим до виконання роботодавцем протягом 14 календарних днів з дня отримання такого припису. Приписи у разі оскарження наказу (розпорядження) про призупинення дії трудового договору, укладеного з посадовими особами, зазначеними в абзаці другого частини другої цієї статті, можуть бути внесені роботодавцеві за погодженням з військовою адміністрацією. Припис центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, або його територіального органу може бути оскаржений роботодавцем протягом 10 календарних днів у судовому порядку. Відшкодування заробітної плати, гарантійних та компенсаційних виплат працівникам за час призупинення дії трудового договору у повному обсязі покладається на державу, що здійснює збройну агресію проти України.

Висновок. Запровадження воєнного стану, активні бойові дії змінюють звичний порядок речей. Процедури, які були логічними

та працювали у звичайних умовах, наразі не можуть бути дотримані у повній мірі або взагалі. Тому, Законом України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 року № 2136-IX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2352-IX від 01.07.2022 відбулися системні зміни до трудового законодавства України, які вплинули на вимоги щодо укладення трудового договору в умовах воєнного стану, переведення та зміни істотних умов праці в умовах воєнного часу, розірвання трудового договору з ініціативи, як працівника так і роботодавця, а також певних умов можливості призупинення дії трудового договору.

Список бібліографічних посилань

1. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 року № 2136-IX
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин» від 01.07.2022 № 2352-IX.
3. Кодекс законів про працю України затвердженого Законом № 322-VIII від 10.12.71 із змінами та доповненнями.

УДК 351.75(477)

Олександр Михайлович ІЛЬНИЦЬКИЙ,

кандидат юридичних наук,

головний науковий консультант з питань

національної безпеки та правопорядку

Дослідницької служби Верховної Ради України,

докторант відділу організації освітньо-наукової підготовки

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2241-6384>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ В УМОВАХ ВІЙНИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Роль і значення громадських об'єднань у вирішенні питань регіонального і державного значення в умовах війни Російської Федерації проти України значно зросла. На них покладається чимало обов'язків та відповідальності, в той же час, на думку автора дослідження, права - не достатньо врегульовані. Громадські формування

виконують значну частину роботи, що належить до повноважень державних органів та структур, тоді як правами у конкретній галузі не наділені, юридично порушуючи деякі рамки своєї діяльності, проте фактично, надаючи колосальну підтримку цивільним громадянам та військовим. Особливо це стосується життєзабезпечення громадян у регіонах, які перебувають в зоні ведення бойових дій, або наближених до них. Тому питання фінансової безпеки громадських об'єднань, гарантії їх діяльності має бути належним чином врегульованим.

Економічні права громадських організацій полягають у тому, що вони можуть:

- реалізовувати свою мету (цілі) шляхом укладення між собою на добровільних засадах угод про співробітництво та/або взаємодопомогу (ч. 1 ст. 6 Закону України «Про громадські об'єднання» [1]);

- самостійно здійснювати управління своєю діяльністю відповідно до цілей, визначати напрями діяльності без втручання органів державної влади, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування в діяльність громадських організацій, крім випадків, визначених законом (ч. 3 ст. 3 Закону України «Про громадські об'єднання» [1]);

Гострою є проблема обмеженості фінансових ресурсів громадських об'єднань. Законом України «Про громадські об'єднання» [1] встановлено, що громадські організації зі статусом юридичної особи мають право на фінансову підтримку за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів і зобов'язані подавати та оприлюднювати звіти про використання цих коштів. Втім, констатує факт, що в багатьох випадках державне фінансування громадських організацій в Україні залишається формальним й непрозорим, не врегульовано процедури надання державних грантів, відсутнє довгострокове державне фінансування, невирішеним на державному рівні залишається питання щодо створення Національного Фонду розвитку громадянського суспільства тощо. Ці складові суттєво впливають на стан фінансової безпеки громадських об'єднань, їх розвиток та умови діяльності.

Слід відмітити важливу роль громадського контролю за діяльністю державних органів, в тому числі з метою забезпечення фінансової безпеки та прозорості прийняття управлінських рішень. Громадський контроль не дає права громадським об'єднанням втручатися безпосередньо у діяльність органів державної влади, проте нормативно-правовими актами передбачається порядок здійснення такого контролю. В деяких випадках громадський контроль є

більш ефективним, ніж контроль з боку органів держави (наприклад, законодавчо правом здійснювати громадський контроль у певних сферах наділені профспілки).

Запорукою фінансової безпеки громадських об'єднань є їх реєстрація. Доречним буде звернути увагу на реєстрацію громадських організацій в умовах воєнного стану. З цього приводу Ф. Тараненко [2] зазначає, що наразі велика кількість людей займається волонтерством, але робить це без реєстрації громадської організації. Через це волонтери стикаються з певними проблемами: брак власних ресурсів на реалізацію глобальних проєктів; відсутність можливості залучення крупних меценатів, оскільки, з великою долею ймовірності, вони не будуть скидати кошти на картку волонтера, яким би відповідальним той не був; нестача людського ресурсу. Реєстрація громадської організації дозволяє усунути ці перешкоди, оскільки, по-перше, громадська організація може мати власний рахунок в банку, що вже є не аби якою перевагою, оскільки для потенційних благодійників є зрозумілим кому саме вони переказують кошти. По-друге, в рамках громадської організації можна залучити меценатів, зокрема, світові благодійні фонди, які більш приязно ставляться до зареєстрованих структур та можуть упевнитися в тому, що такі кошти дійсно будуть реалізовані відповідно до задач, які громадська організація перед собою ставить. По-третє, в рамках громадської організації існує можливість згуртувати величезну кількість однодумців, поєднати логістичні бази та інші контакти, що допомагає розширювати можливості волонтерства, та крім того, розподіляти людський ресурс відповідно до потреб, які можуть мінятися чи не кожен день. Вочевидь, наведені переваги дозволяють зробити висновок про необхідність реєстрації в установленому законом порядку громадської організації.

З вищевказаного можна зробити висновок, що фінансова безпека громадських об'єднань залежить від належного законодавчого забезпечення їх діяльності та виконання таких норм на практиці, як самими учасниками громадських об'єднань, так і державними органами та організаціями. Нормативно-правові акти, які закріплюють статус громадських об'єднань мають бути якнайближче пристосованими до реального стану розвитку і діяльності громадських об'єднань, соціально-економічного, освітнього, культурного розвитку в державі. В умовах війни Російської Федерації проти України маємо швидко та ефективно пристосувати законодавство до реалій сьогодення, аби громадські об'єднання мали достатньо

прав та гарантій діяльності, розуміли свої обов'язки і дотримувались обмежень.

Список бібліографічних посилань

1. Про громадські об'єднання: закон України від 22 березня 2012 року № 4572-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>.

2. Тараненко Ф. Як працюють громадські об'єднання в умовах воєнного стану/ Ф. Тараненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/03/28/7335234/>.

УДК 352

Денис Андрійович КАТЕЩЕНОК,

курсант Військово-юридичного інституту

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0120-1683>;

Олександр Іванович ШКУРОПАЦЬКИЙ,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри Військово-юридичного інституту

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4679-7292>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Економічна система України протягом усієї своєї історії перебувала у кризовому стані, про що свідчать багаточисельні статистичні данні. У відкритих джерелах викладені конкретні цифри з яких можна зробити висновок: за усі роки незалежності України не було жодного року, в якому б державний бюджет не стикався з поняттям «дефіцит». На тлі абсолютно нераціональної політики у економічній сфері держави, Російська Федерація вторгаючись на територію суверенної держави – України внесла свій деструктивний вклад у розвал фінансово – економічної безпеки України.

Розглядаючи фінансову безпеку, слід з'ясувати більш ширше поняття «економічна безпека». Цей термін вперше був застосований Ф. Рузвельтом в програмах виходу з Великої депресії 1933—

1937 рр. Але треба зазначити, що приблизно в той же період ця категорія була складовою програм соціально – економічних перетворень демократичної партії США [1]. Дефініцією поняття економічна безпека є комплекс дієвих заходів офіційних державних органів, які забезпечують стійкість до зовнішніх та внутрішніх загроз, характеризують здатність національної економіки до розширеного самовідтворення та задоволення потреб громадян, суспільства і держави на певному визначеному рівні та часовому проміжку.

На відміну від економічної безпеки, фінансова безпека є більш вузьким та конкретним поняттям. У праці «Фінансова безпека підприємств України» автори дають таку дефініцію поняття: Фінансова безпека – це результат діяльності держави і всього суспільства у сфері фінансових відносин, спрямований на захист національних фінансових інтересів, на попередження і ліквідацію загроз розвитку і зміцнення добробуту громадян і домашніх господарств, фінансового стану підприємств, організацій, установ, галузей, регіонів, держави [2].

Особливості географічного місцезнаходження регіонів та насиченість їх корисними копалинами обумовлюють різний рівень їх розвитку. До липня 2022 року діяв такий інструмент регулювання як режим Спеціальної або вільної економічної зони. Концепція полягала у тому, що у залежності від екологічних, геодезичних та інших особливостей певної території, Верховна Рада України за поданням Кабінету Міністрів України могла запровадити окремі умови для конкретного макрорегіону або мікрорегіону задля підвищення рівню інвестиційного клімату. Одним з інструментів було саме пільгове оподаткування для окремих категорій вигодоотримувачів. Було передбачено створення таких типів Спеціальних Економічних Зон: вільні митні зони і порти, експортні, транзитні зони, митні склади, технологічні парки, технополіси, комплексні виробничі зони, туристсько – рекреаційні, страхові, банківські тощо.

Однак згідно Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» від 09.07.2022 усі законодавчі акти відносно Спеціальних Економічних Зон втратили чинність. Натомість Кабінету Міністрів України була поставлена задача розробити та подати до Верховної Ради України законопроекти щодо реалізації викладених у чинному Законі норм щодо регіонального розвитку. Цим Законом внесені зміни до нормативних актів відносно регіональної політики держави. Основна ідея полягає у тому що кожен регіон власноруч вирішує яким чином

буде розвиватися та чи інша територіальна одиниця, територіальні громади подають власний план розвитку територій або план розвитку та відновлення територій, якщо вони постраждали від війни в Україні.

На зміну Спеціальним Економічним Зонам були запроваджені функціональні типи територій, які поділені на 4 типи: території відновлення; регіональні полюси зростання; території з особливими умовами для розвитку; території сталого розвитку.

Територіями відновлення є мікрорегіони, територіальні громади, на території яких відбувалися бойові дії та/або які були тимчасово окуповані, та/або території яких зазнали руйнувань об'єктів критичної інфраструктури, соціальної інфраструктури, об'єктів житлового фонду внаслідок ведення бойових дій, а також які характеризуються різким погіршенням рівня соціально-економічного розвитку та значним переміщенням населення до інших регіонів та/або інших держав.

Територіями з особливими умовами для розвитку є макрорегіони, мікрорегіони, територіальні громади, рівень соціально-економічного розвитку яких є низьким або на яких існують природні, демографічні, міжнародні, безпекові чи інші об'єктивні обмеження щодо використання потенціалу території для розвитку.

Територіями сталого розвитку є самодостатні мікрорегіони, територіальні громади з наявним соціально-економічним потенціалом територій та спроможні до збалансованого розвитку в економічній, соціальній та екологічній сферах.

Перелік функціональних типів територій, а також вимоги щодо показників для віднесення територій до різних функціональних типів визначаються Кабінетом Міністрів України [3].

Аналізуючи післявоєнну відбудову країни, слід мати на увазі можливість повторного вторгнення з боку Російської Федерації. Східно – південні та деякі північні регіони очевидно будуть потребувати саме їх докорінного відновлення, відбудовування не тільки зруйнованих об'єктів критичної інфраструктури, а також підприємств середньої та важкої промисловості. Такі регіони очевидно будуть віднесені до територій відновлення. Західні ж, на відміну від усіх інших, постраждали найменше, тому, з урахуванням майбутніх загроз, доречно буде зробити окрему зону пільгового оподаткування у найбезпечніших регіонах, та розташувати там підприємства, які не залежать від сировинної складової. Щодо східно – південних регіонів, доречно буде їх віднести до територій з особливими умовами для розвитку та розташувати лише підприємства горно –

видобувної промисловості та виробничі комбінати з переробки та обробки таких ресурсів. Це обумовлено тим, що вартість доставки сировини у більш безпечні західні регіони буде занадто високою, що не покриватиме ризиків знищення таких комбінатів при можливій повторній ескалації конфлікту.

У регіонах Чорноморського та Азовського узбережжя, слід зробити акцент саме на розвитку логістичних морських маршрутів, а саме розвитку портів. Наразі діють досить великі торгові порти в Одесі, Бердянську та інших містах, що покривають нагальні потреби. Також не слід забувати про природні особливості Кримського регіону, та запровадити режим туристсько – рекреаційної зони, або зони зі спрощеним режимом відвідування для іноземців. Такий крок може підвищити зацікавленість туристів та приток іноземного капіталу. Саме ці регіони можна віднести до регіональних полюсів зростання.

Висновок. Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок: наявна нормативна база недостатньо врегульовує саме конкретні аспекти діяльності макрорегіонів та мікрорегіонів. Кабінет Міністрів України повинен на законодавчому рівні розробити перелік усіх територій за зазначеною у статті 11⁻² Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» класифікацією. Спеціальні комісії, утворені з членами Комітету Верховної Ради з питань регіональної політики та містобудування повинні зробити оцінку таких територій та розробити індивідуальні податкові умови. Наступним кроком треба подати законопроекти, які б включали в себе кордони макрорегіонів або мікрорегіонів, та регулювали б наступні питання з урахуванням особливостей конкретних територій: умови оподаткування; спрощених шляхів фінансування зовнішніми, внутрішніми або державними інвесторами; умови набору працівників, їх умови праці та інші трудові відносини; валютно – фінансові умови; державні гарантії для інвесторів; режим в'їзду та виїзду на територію регіону; спеціальні митні умови.

Отже, фінансова безпека у широкому розумінні є невід'ємною частиною економічної безпеки, та напряму залежить від прийнятих на загальнодержавному рівні законодавчих актів. Безпекова складова держави складається не тільки з фінансово – економічної безпеки, слід також не хтувати зовнішніми загрозами фактичних бойових дій.

Список бібліографічних посилань

1. Третяк В. В. Економічна безпека: сутність та умови формування / В. В. Третяк, Т. М. Гордієнко // Економіка та держава / В. В. Третяк, Т. М. Гордієнко. – м. Луганськ, 2010. – С. 6 – 8.
2. Химич І.Г., Винник Т.М., Константюк Н.І., Тимошик Н.С., Юрик Н.Є. Фінансова безпека підприємств України. Modern Economics. 2021. № 25(2021). С. 79-93. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V25\(2021\)-24](https://doi.org/10.31521/modecon.V25(2021)-24).
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій»: (офіц. текст: за станом на 14 жовтня 2022 р.) / Верховна Рада України. — К. : Парламентське вид-во, 2022. — 59 с.

УДК 336.1;338.245

Єгор Вадимович КИРИЧЕНКО,

студент групи ФБСдб-22-1м факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Згідно з п. 2. ч. 3 ст. 3 Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року до фундаментальних національних інтересів належить сталий розвиток економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення [1]. Цим же Законом визначаються загальні засади державної політики у сфері національної безпеки та оборони.

Складовою національної безпеки України є фінансово-економічна безпека. Впливаючи на економіку країни за допомогою фінансових механізмів, важелів та стимулів, фінансовий сектор держави забезпечує тим самим становлення особливої фінансової влади. Стабільність і захищеність цього сектора доцільно визначити як чинник, який забезпечить фінансову та, як наслідок, національну безпеку держави. Забезпечення фінансової безпеки держави безпосередньо пов'язане зі збільшенням ефективності фінансової сфери, що сприяє інноваційному соціально-економічному розвитку країни, і є сукупністю комплексу заходів: проведення ефективної грошової політики, реформування банківської системи та

фінансових ринків [2, с. 2].

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених Міністерством економічного розвитку і торгівлі України [3], до складових елементів структури економічної безпеки віднесено виробничу, демографічну, енергетичну, зовнішньоекономічну, інвестиційно-інноваційну, макроекономічну, продовольчу, соціальну та фінансову безпеку. Фінансова безпека, у свою чергу, містить такі складові: банківська безпека; безпека небанківського фінансового ринку; боргова безпека; бюджетна безпека; валютна безпека; грошово-кредитна безпека.

Питання щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки держави вже давно набули особливої актуальності для України та стали предметом пильної уваги вчених-правознавців. Слід зазначити, що ситуація в цій сфері постійно змінюється, оскільки інституційні перетворення спрямовані на вдосконалення соціально-економічних інститутів, що забезпечують реалізацію цивільних прав, підвищення ефективності системи державного управління та адміністративно-правового регулювання, розвиток людського капіталу та громадянського суспільства, стійке функціонування і розвиток національної економіки, подолання технологічного та промислового відставання. Загальним стало розуміння того, що вирішити стратегічні завдання розвитку нашої держави можливо лише при комплексній модернізації економіки, державного управління, соціальної політики і правоохоронної системи [4, с. 57-58].

Можна виокремити значну кількість загроз фінансово-економічній безпеці держави, а саме: недосконалість бюджетної політики та нецільове використання коштів бюджету; переважно фіскальний характер системи оподаткування; значні розміри державного й гарантованого державою боргу, проблеми з його обслуговуванням; різкі зміни рівня цін і курсу національної валюти; невисокий рівень капіталізації банківської системи, невеликі обсяги довгострокового банківського кредитування та завищений рівень відсоткових ставок за кредитами, що також пов'язано зі створенням протидії загрозам – ризикам неповернення кредитів; неспроможність банків до акумулювання коштів і довгострокового кредитування; криміналізація та масштабний відтік капіталу в тіньовий сектор і за кордон тощо. Також загрозу для економічної безпеки України становлять обмеженість доступу до міжнародних фінансових ринків; суттєва залежність від експортно-імпоротної діяльності;

погіршення стану зовнішньої торгівлі, зростання дефіциту платіжного балансу, зокрема рахунку поточних операцій; значна залежність від зовнішніх кредиторів; вплив світових фінансових криз на фінансову систему держави; нестабільність і недосконалість правового регулювання у фінансовій сфері; нерівномірний розподіл податкового навантаження на суб'єктів господарювання, що зумовлює ухилення від сплати податків і відтік капіталу за кордон; відтік капіталу за кордон унаслідок погіршення інвестиційного клімату; низький рівень бюджетної дисципліни й незбалансованість бюджетної системи; збільшення обсягу державного боргу; недостатній рівень золотовалютних резервів; значний рівень доларизації економіки; істотні коливання обмінного курсу національної валюти, не зумовлені дією макроекономічних факторів; недостатній розвиток фондового ринку, зокрема в частині застосування механізмів обліку та переходу прав власності на цінні папери, а також забезпечення захисту прав інвесторів на фондовому ринку; недостатній рівень капіталізації фінансової системи [5, с. 9].

Особливо гостро питання забезпечення фінансово-економічної безпеки держави та подолання вже існуючих і виникаючих загроз постають в умовах війни та визначаються фундаментальним завданням державного управління. В умовах воєнного стану кратно зростають обсяги видатків, що зумовлює виникнення дефіциту фінансових ресурсів і, відповідно, виникає потреба в додатковому фінансовому регулюванні соціально-економічних процесів з боку держави. Саме тому, від своєчасності та ефективності заходів щодо мінімізації загроз фінансово-економічній безпеці на загальнодержавному рівні залежить стійкість, стабільність національної економічної системи та реалізація національних економічних інтересів.

Список бібліографічних посилань

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
2. Будник Л., Ронська О., Лісецька Л. Фінансова безпека держави в умовах воєнного стану *Галицький економічний вісник*. 2022. № 4. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/40404/2/ГЕВ_2022v77n4_Budnyk_L-Financial_security_of_the_138-147.pdf.
3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>.

4. Фінансово-економічна безпека: теоретико-правові аспекти : навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К. Р. (кер.), Юнін О. С., Круглова О. О. та ін.] – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019. 195 с.

5. Фінансові розслідування у сфері протидії легалізації злочинних доходів в Україні [Текст] : метод. рек. / [С. С. Чернявський, О. Є. Користін, В. А. Некрасов та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 164 с.

УДК 336.01

Юлія Миколаївна КИРИЧЕНКО,

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9125-218X>;

Віктор Олегович ПЕТРОВ,

студент групи ФБСдб-22-1м факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Економічна безпека, як складова національної безпеки держави, є складною багаторівневою системою, що формується з низки підсистем, які відрізняються як за своєю структурою, так і за змістом. Важливою ж складовою економічної безпеки є фінансова безпека, яка стосується не лише держави, але й окремих територіальних громад, національних галузей, суб'єктів господарювання, окремих осіб тощо.

Система забезпечення стабільності фінансової безпеки держави має базуватися на таких принципах, які відображають її суттєві аспекти, зокрема: законності, обґрунтованості, керованості, дієвості механізму правового регулювання, комплексності, неподільності, ефективності, незалежності, конкурентоспроможності тощо.

Суб'єктами, які забезпечують фінансову безпеку держави, є, перш за все, органи державної влади, проте досить велику роль в цьому процесі відіграють і органи місцевого самоврядування.

Питання щодо стабілізації фінансової безпеки як України в цілому, так і окремих територіальних громад є одним із особливо гострих на сьогоднішній день, адже вже більше року в Україні триває повномасштабна війна, яка змінила як життя усіх українців, так і вплинула на діяльність державних і самоврядних інституцій.

В перші часи після вторгнення ворога Президентом України було видано Указ «Про введення воєнного стану в Україні» [1], відповідно до якого обласні та Київська міська державні адміністрації, а також органи місцевого самоврядування мали утворити ради оборони та забезпечити сприяння військовому командуванню у запровадженні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану. Окремо було регламентовано створення військово-цивільних адміністрацій на територіях активних бойових дій.

Та незважаючи на запровадження воєнного стану в Україні, згідно з ч. 2 ст. 9 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2], органи місцевого самоврядування і сьогодні продовжують здійснювати повноваження, надані їм Конституцією України, цим та іншими законами України.

На долю органів місцевого самоврядування випали додаткові функції, що пов'язані з великим напливом внутрішньо переміщених осіб. Саме на органи місцевого самоврядування покладено організацію реєстрації статусу внутрішньо переміщених осіб, видачу відповідних довідок, а також забезпечення розміщення людей, що були вимушені покинути свої оселі.

Прийняті зміни до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» передбачають не лише врегулювання здійснення повноважень органами місцевого самоврядування в умовах воєнного стану, а й спрощення процедури прийняття кадрових рішень щодо посад в органах місцевого самоврядування, посад керівників суб'єктів комунального сектору економіки тощо.

Відповідно до ч. 4 ст. 9 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» у період дії воєнного стану сільський, селищний, міський голова територіальної громади, на території якої не ведуться бойові дії та не прийнято рішення про утворення військової адміністрації населеного пункту (населених пунктів), виключно для здійснення заходів правового режиму воєнного стану може прийняти рішення, з обов'язковим інформуванням начальника відповідної обласної військової адміністрації протягом 24 годин, щодо: 1) звільнення земельних ділянок комунальної власності від незаконно розміщених тимчасових споруд, у тому числі тих, що були встановлені, але не введені в експлуатацію у встановленому

законодавством порядку; 2) обстеження будівель і споруд, пошкоджених внаслідок бойових дій; 3) демонтажу будівель і споруд, які за результатами обстеження, визначеного пунктом 2 цієї частини, визнані аварійно небезпечними і такими, що становлять загрозу життю людей (крім об'єктів оборонного і спеціального призначення, об'єктів культурної спадщини та об'єктів, на які поширюється дія Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку»). Згідно з ч. 5 ст. 9 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» у період дії воєнного стану сільський, селищний, міський голова територіальної громади, на території якої не ведуться бойові дії та не прийнято рішення про утворення військової адміністрації населеного пункту (населених пунктів), виключно для здійснення заходів правового режиму воєнного стану може прийняти рішення щодо: 1) передачі коштів з відповідного місцевого бюджету на потреби Збройних Сил України та/або для забезпечення заходів правового режиму воєнного стану; 2) створення установ з надання безоплатної первинної правової допомоги, призначення на посади і звільнення з посад керівників таких установ, залучення фізичних чи юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги; 3) боротьби зі стихійним лихом, епідеміями, епізоотіями; 4) поводження з небезпечними відходами.

Сьогодні продовжується активна робота над удосконаленням нормативно-правової бази, яка регулює роботу місцевого самоврядування. Зокрема, 13 квітня 2022 зареєстровано законопроект № 7283 «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування», який дозволить розширити правові можливості залучення мешканців і громадських організацій до вироблення рішень на рівні місцевого самоврядування.

Найскладнішим і водночас першочерговим завданням для фахівців органів державної влади та місцевого самоврядування сьогодні має стати досягнення балансу між необхідністю достатнього фінансування оборонного сектору, підтримки внутрішньо переміщених осіб, які були вимушені покинути свої домівки через широкомасштабну військову агресію, ліквідації наслідків ворожих ударів по цивільній та критичній інфраструктурі, з одного боку, й підтримкою фінансової безпеки держави та територіальних громад – з іншого. Адже саме фінансова безпека є важливою складовою сис-

теми національної безпеки, яка формує захист національних інтересів, забезпечує сталий соціально-економічний розвиток держави та територіальних громад, формує механізм протидії та подолання внутрішніх і зовнішніх загроз, а також сприяє підвищенню рівня життя населення.

Список бібліографічних посилань

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022. *База даних «Законодавство України»*. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. *База даних «Законодавство України»*. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

УДК 347.73

Кристина Володимирівна КИСИЛЬОВА,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри фундаментальних та

юридичних дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6872-5209>

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ефективність системи оподаткування виявляється в обсягах податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів за мінімально можливих витрат на їх стягнення, а підвищення їх ефективності передбачає мінімізацію втрат податкових надходжень до бюджету і пом'якшення протиріч у податкових відносинах, нарощуванні можливостей розширення податкової бази. [1]

Після повномасштабного вторгнення РФ, наша країна постала перед складним випробуванням. Потрібно було захищати не тільки територіальну цілісність України, а й рятувати економіку держави. Внаслідок військових дій, податкові надходження значно скоротилися, а оборонний сектор вимагав збільшення фінансування. Крім того, зросла кількість людей які потребували державної підтримки (внутрішньо переміщені особи, безробітні тощо.). Від держави необхідна була швидка реакція шляхом внесення змін до податкового

законодавства. Актуальність даної теми зумовлюється змінами до податкового законодавства, що потребують детального наукового аналізу.

Податки є необхідною умовою існування держави, а обо-в'язок щодо їх сплати закріплений у ст. 67 Конституції України [2]. Реалізація даного принципу залежить від стану їх правового регулювання, від чіткого розподілу прав та обов'язків суб'єктів податкових правовідносин. [3] Всі ці вимоги можливі лише в умовах мирного часу. За для цього держава має адаптувати податкові правила до воєнних умов, для сприяння виживанню бізнесу.

Президент України 04.03.2022 року підписав Закон № 2115-IX про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни та Закон № 2118-IX від 03.03.2022р про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану. [3] Законом України №2120-IX від 15.03.2022р. на період воєнного стану зупинено перебіг податкових строків, зокрема строків давності, передбачених ст. 102 ПК України. Пеня за ст. 129 ПК України не нараховується, а нарахована - підлягає списанню.

Запроваджено мораторій на проведення податкових перевірок протягом дії воєнного стану. Законом 2142-IX від 24.03.2022 р. у пп. 69.2 п.69 пп. 10 розділу XX ПК України передбачено, що на час воєнного стану податкові перевірки не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються.

Законом 2142-IX від 24.03.2022р. передбачено, що у випадку відсутності можливості у платника податків виконати податкові обов'язки (будь-які) через бойові дії чи введення військового стану, такий платник податків має їх виконати протягом 6 місяців після припинення або скасування воєнного стану. А фізичні особи, що безпосередньо приймають участь у відсічі збройної агресії - протягом 1 місяця з дня появи такої можливості. Законопроектом № 7360 від 12.05.2022р. ці строки змінили, 6-місячний для бізнесу скорочено до двох місяців, а для платників податків - фізичних осіб збільшено до 60 днів.

Законодавець передбачив перелік пільг для бізнесу що надає кошти, товари, послуги для потреб оборони держави. Усі операції з добровільної передачі чи примусового відчуження майна на користь Збройних Сил України, інших воєнізованих формувань чи державних органів не вважаються операціями з реалізації для цілей оподаткування (зокрема щодо підакцизних товарів).

До дати припинення або скасування воєнного стану не накладаються жодні фінансові санкції за порушення, пов'язані із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій (далі - РРО). Формально обов'язок мати РРО для бізнесу залишається (для платників єдиного податку), однак за відповідні порушення, допущені під час дії воєнного стану, штрафи не будуть застосовуватись.

З 1 квітня 2022 року і до завершення дії воєнного стану підприємці першої та другої груп можуть не сплачувати єдиний податок і не заповнювати декларацію платника єдиного податку.

Звільнено платників від сплати екологічного податку за 2022 рік, якщо об'єкт оподаткування зареєстрований на територіях, де ведуться чи велися бойові дії або які тимчасово окуповані. З 1 березня 2022 року скасували плату за землю. Дія цієї норми закінчиться 31 грудня року, наступного за роком, у якому скасують воєнний стан.

Для створення сприятливих умов щодо надання благодійної допомоги під час війни законодавець передбачив податкові пільги для організацій, які надають благодійну допомогу. Зокрема, пальне, передане ЗСУ або ТРО, а також як гуманітарна допомога не оподатковується ПДВ. Не оподатковується податком на доходи фізосіб та військовим збором цільова благодійна допомога.

Враховуючи наведене можна зробити висновок, що своєчасні кроки вжиті державою слушно позначились на економіці та дало змогу вижити бізнесу, проте повертатися до звичайної системи оподаткування підприємств варто вже зараз, не чекаючи завершення дії воєнного стану.

Список бібліографічних посилань

1. Інтернет ресурс: Конституція України//Відомості Верховної Ради <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Лоханова Н. Податкове навантаження в Україні як чинник впливу на стан економічної стійкості підприємств / Н. Лоханова // Економіст. – 2012. –№ 4. – С. 46-49.
3. Фінінсове право України навчальний посібник. / Л.К. Воронова, М.П. Кучерявенко, Н.Ю. Пришва та ін. – К.: Правова Єдність 2009 р. – с.79 .
4. Інтернет ресурс: Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17>.

УДК 343.13

Василь Васильович КОЗІЙ,

кандидат юридичних наук,

експерт аналітичного відділу підготовки прокурорів

Тренінгового центру прокурорів України,

докторант кафедри оперативно-розшукової діяльності

Львівського державного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8221-6678>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ЗАВОЛОДІННЯ КРИПТОВАЛЮТОЮ

Наразі в Україні та світі криптовалюти набули значного поширення і використовуються пересічними громадянами як засіб збереження заощаджень, а також обміну та платежу. Найвідомішими криптовалютами є біткоїн (BTC), ефіріум (ETH), лайткоїн (LTC) та багато інших.

Сфера криптовалют фактично являє собою цілу індустрію, яка складається в тому числі із онлайн централізованих та децентралізованих бірж, обмінників, підприємств із виготовлення майнінгової продукції, IT-підприємств та команд програмістів з розробки та обслуговування блокчейнів криптовалют і т. ін.

Щодня у світі на онлайн біржах та на децентралізованих обмінниках відбуваються торги на десятки а то й сотні мільярдів доларів США. Так, відповідно до даних інформаційного ресурсу CoinmarketCap, станом на 30.01.2023 обсяг торгів криптовалютами становив понад 54 мільярди доларів США за добу. А загальна капіталізація ринку – трильйон доларів США [1].

Незважаючи на бурхливий розвиток технології блокчейну, тобто розподіленого реєстру, на якій і базується переважна більшість криптовалют, в Україні упродовж багатьох років обіг криптовалют законодавчого вирішення не знаходив. Лише 17.02.2022 ухвалено Закон України «Про віртуальні активи», ухвалення якого сприймається в суспільстві як значна подія, яка дала старт легалізації криптовалют в Україні.

Згідно з п. 1 указанного Закону віртуальний актив – це нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі. Існування та оборотоздатність віртуального активу забезпечується системою

забезпечення обороту віртуальних активів. Віртуальний актив може посвідчувати майнові права, зокрема права вимоги на інші об'єкти цивільних прав [2].

Водночас відповідно до п. 1 Розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення», цей Закон набирає чинності з дня набрання чинності законом України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування операцій з віртуальними активами, але не раніше дня опублікування цього Закону. Станом на початок лютого 2023 року відповідні зміни до Податкового кодексу України не внесено і відповідно Закон чинності не набрав. Тому наразі в Україні правовий статус віртуальних активів де-юре не визначено. Також можна лише здогадуватися, що під цифровими активами законодавець мав на увазі саме криптовалюти, адже у тексті закону жодної згадки про це просто немає, і відповідно, можна лише здогадуватися, які цифрові активи законодавець відносить до криптовалют, а які ні.

Проте за своєю сутністю та правовою природою криптовалюта не є віртуальним активом, вона є електронним активом на основі блокчейну – децентралізованого публічного реєстру усіх проведених транзакцій мережі.

Незважаючи на недосконалість прийнятого Закону та на те, що він наразі не набрав чинності, власників криптовалют приваблюють конфіденційність криптовалют, швидкість платежів та порівняно з банківськими низькі комісії за проведення транзакцій.

Але володіючи криптовалютою, будь-якому власнику останньої потрібно врахувати, що його фінансова безпека та ризики втрати криптовалюти внаслідок протиправного заволодіння злочинцями покладаються повністю на нього. Адже правоохоронні органи в Україні наразі фактично не наділені повноваженнями щодо притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які незаконно заволоділи криптовалютою, наприклад, викрали її із електронного гаманця шляхом його дистанційного злому за допомогою шкідливого програмного забезпечення.

Адже відповідно до вимог ч. 2 ст. 4 Кримінального кодексу України, кримінальна протиправність і караність, а також інші кримінально-правові наслідки діяння визначаються законом про кримінальну відповідальність, що діяв на час вчинення цього діяння [3].

При вирішенні питання щодо криміналізації незаконного заволодіння криптовалютою в Україні визначальним має бути недопущення аналогії у кримінальному праві та дотримання принципу правової визначеності. Досліджуючи питання правової визначеності, С. Головатий слушно відзначає, що правова система, норми якої є безсумнівними (певними), дає змогу людині володіти знаннями стосовно сфери свободи, в якій вона може діяти, як незалежна істота, не боячись при цьому непередбачуваних, безпідставних вторгнень влади [4, с. 758].

Отже на законодавчому рівні має бути передбачено чітку кримінально-правову заборону незаконного заволодіння криптовалютою, а не незрозуміло якими саме віртуальними активами, про які йдеться у Законі України «Про віртуальні активи».

Висновок. Існує нагальна необхідність у внесенні змін до наразі нечинного Закону України «Про віртуальні активи» і визначення у ньому в тому числі поняття криптовалюти, її видів та особливостей її правового регулювання, а також має місце така сама нагальна необхідність у встановленні кримінальної відповідальності за незаконне заволодіння криптовалютою в Україні та доповнення КК України відповідною статтею.

Список бібліографічних посилань

1. CoinmarketCap: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://coinmarketcap.com>.
2. Про віртуальні активи: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2074-IX. офіц. текст: / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>.
3. Кримінальний Кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. офіц. текст: / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
4. Головатий С. Верховенство права. Книга друга / С. Головатий. – К. :Фенікс, 2006. – С. 1276.

УДК 347.73

Дар'я Вікторівна КОРОБЦОВА,

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри правового забезпечення підприємницької
діяльності та фінансової безпеки факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2571-8433>;*

Віталій Олексійович САЗАНОВ,

*студент групи ФБСдб-22-1 факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Національні інтереси України пов'язані з важливим питанням – перемогою у війні, що веде країна-агресор, проте вирішення цього питання, як і завдань з відновлення економіки в мирні часи, поєднано з вирішенням проблем стабільного та стійкого розвитку фінансової системи держави. На початку XXI ст. глобалізація фінансової сфери, що проявляється у розвитку ринку євровалют, системі транснаціональних банків, формуванні розгалуженої мережі офшорів і глобальних комп'ютерних мереж, які забезпечують миттєві переміщення капіталів, створює можливість руйнування навіть стійких економічних систем, зумовлюючи адекватні політичні зміни. Передчуття негативних наслідків глобалізації обумовило розроблення в багатьох країнах світу концепцій національної безпеки, базовими елементами яких стали економічна та фінансова безпека.

Проблеми фінансової безпеки, як складової економічної безпеки, сумлінно досліджуються науковцями, оскільки реалії розвитку національної економіки свідчать про трансформацію фінансової системи і виникнення з розвитком приватної власності та ринкової економіки таких явищ, як корупція, незаконний обіг фінансових ресурсів та фінансування тероризму, нові економічні злочини та правопорушення тощо. З цих позицій дослідження поняття «фінансова безпека», його сутності та значення для забезпечення національної безпеки, як у воєнні часи, так і мирні, набуває вкрай актуального значення.

Законодавчого визначення поняття «фінансова безпека» не існує, проте науковцями ретельно розглядались сутність та місце фінансової безпеки у системі національної безпеки, а також як складова, що становить підсистему економічної безпеки. Можна погодитися із тим, що «фінансова безпека є складною економічною категорією, яка характеризується розмаїттям трактувань щодо її економічного змісту та структурних складових» [1, с. 2].

Типовим є визначення фінансової безпеки з позицій різностороннього підходу, а саме: «фінансова безпека – це захищеність фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин; певний рівень незалежності, стабільності і стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів, що складають загрозу фінансової безпеки; здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та стале економічне зростання» [2, с. 46]. Детальний розгляд сутності визначень фінансової безпеки та аналіз її складових міститься у праці О. Гетманець, яка доходить висновку про те, що «фінансова безпека – це узгодженість та збалансованість фінансової системи, здатність її протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам і забезпечувати в процесі функціонування захист національних фінансових інтересів на всіх рівнях господарювання» [3, с. 67].

З'ясування наявних підходів до визначення поняття «фінансова безпека» свідчить про доцільність її розгляду з різних аспектів. Отже, фінансова безпека розглядається:

- з позиції функціонального підходу, коли фінансова безпека – це стан та забезпечення фінансовими ресурсами домогосподарств, підприємств, організацій та населення, особи, галузей економіки, держави, достатніми для задоволення їх потреб і виконання правових зобов'язань;

- з позиції інституціонального підходу, коли фінансова безпека – це завдання уповноважених суб'єктів із забезпечення організації стійкого розвитку фінансової системи, задоволення фінансових інтересів суб'єктів фінансових відносин. Інституціональна складова визначається системою державних органів влади, які уповноважені забезпечувати фінансову безпеку. Інституціональна складова включає і заходи та методи забезпечення фінансової безпеки, тобто використовує особливі інструменти забезпечення фінансової безпеки;

- з точки зору статички, коли фінансова безпека – це стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної,

податкової, інвестиційної, митно-тарифної та фондової системи, які характеризуються збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю попередити зовнішню фінансову експансію та забезпечити ефективне функціонування національної економіки, складових її системи та економічне зростання;

– у контексті нормативно-правового регламентування, коли фінансова безпека повинна будуватися таким чином, щоб функціонування фінансової системи спиралася на правові норми, які визначають: по-перше, умови використання фінансових потоків за цільовим призначенням, їх контроль та відповідальність за порушення законодавства; по-друге, попереджають та карають за чинні фінансові правопорушення та злочини. Отже, фінансова безпека – це захищеність фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин;

– з позицій економічного розвитку та здатності до саморегулювання та відновлення національного господарства, коли фінансова безпека – це рівень незалежності, стабільності та стійкості фінансової системи країни в умовах впливу негативних зовнішніх та внутрішніх чинників, дестабілізуючих факторів, які становлять загрозу фінансовій безпеці.

Висновок. При розгляді підходів до визначення категорії фінансова безпека важливим є те, що автори розширюють перелік сутнісних характеристик категорії фінансова безпека до фінансової гнучкості, фінансової рівноваги та фінансової стійкості країни.

Список бібліографічних посилань

1. Гетманець О. П. Фінансова безпека, як об'єкт правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 222.

2. Ладюк О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. С. 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5280> (дата звернення: 02.02.23).

3. Міронов В., Петько В. Фінансова безпека, як складова економічної безпеки України. *Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД* : матеріали XVIII міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. 29–30.12.2013.р. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/> (дата звернення: 02.02.23).

УДК 347.73

Дар'я Вікторівна КОРОБЦОВА,

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри правового забезпечення підприємницької
діяльності та фінансової безпеки факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2571-8433>;*

Дарія Сергіївна СИНИЦЯ,

*студентка групи ФБСдср-22-1 факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану надзвичайно важливим є забезпечення оперативного, належного та безперервного виконання місцевих бюджетів. З метою забезпечення ефективного функціонування бюджетної сфери та життєво необхідних потреб жителів територіальних громад у період дії воєнного стану Офіс Президента України, Уряд, Верховна Рада України, РНБО та інші центральні органи виконавчої влади приймають низку швидких, ефективних та оперативних рішень.

Бюджетний процес в Україні за часи війни пройшов ряд суттєвих змін, що є наслідком переформування доходів та видатків Державного бюджету України на 2022 рік. Правове регулювання Державного бюджету здійснюється на підставі рішень уряду. Враховуючи введений воєнний стан в Україні, Державна казначейська служба за погодженням з Міністром фінансів здійснює перерозподіл та фінансове забезпечення видатків на національну безпеку і оборону, заходи з регулювання фінансів на період правового режиму воєнного стану, а також платежі за видатками головних розпорядників бюджетних коштів, в межах затверджених для них Законом України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» бюджетних призначень з подальшим внесенням змін до розпису Державного бюджету України на 2022 рік в установленому порядку [1].

Прийняті за поточні місяці війни Закони України, Укази Президента України та Постанови Кабінету Міністрів України свідчать про наступні зміни у бюджетному процесі:

- переформування бюджетних коштів на фінансування оборони та галузей її підтримки, що призвело до спрощеної процедури

виконання бюджетних зобов'язань, оскільки Уряд надав повноваження по внесенню змін до місцевих бюджетів, перерозподілу бюджетних коштів і надання кредитів з бюджету за бюджетними програмами, а також з перерахування коштів з місцевих бюджетів Державному бюджету на потреби оборони, на збільшення видатків за рахунок зменшення інших видатків з метою боротьби російськими загарбниками, на підставі рішення виконавчих комітетів місцевих рад, місцевими державними адміністраціями, військово-цивільними адміністраціями, військовими адміністраціями, розпорядниками бюджетних коштів за поданням місцевих фінансових органів без ухвалення відповідного рішення представницьким органом влади;

- передача коштів між бюджетами здійснюється без укладання договорів;

- норма ст. 55 Бюджетного кодексу України (Захищенні видатки) в умовах воєнного стану не застосовується;

- реверсні дотації до Державного бюджету з місцевих бюджетів, тимчасово окупованих територій не здійснюються;

- фінансово-контрольні заходи щодо виконання місцевих бюджетів призупинені і поступово відновлюють роботу в обмеженому режимі;

- дозволено за рішенням місцевої державної адміністрації, військової адміністрації, виконавчого органу місцевої ради, розпоряднику бюджетних коштів використовувати кошти резервного фонду бюджету у розмірі 1% від обсягу загального фонду відповідного бюджету (внесення змін до Бюджетного кодексу України), (Тимчасовий порядок виділення та використання коштів з резервного фонду бюджету в умовах воєнного стану затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 01 березня 2022 р. № 175) та інші [2].

Висновок. Вказані зміни у бюджетному процесі свідчать про поширення повноважень органам влади на місцях щодо бюджетного регулювання та спрощення процедури бюджетного контролю.

Список бібліографічних посилань

1. Деякі питання казначейського обслуговування Розпорядження Кабінету міністрів України від 25.02.2022 р. № 182-р URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-kaznachejskogo-obslugovuvannya-182-250222> (дата звернення: 04.02.23).

2. Коробцова Д.В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 2. С. 141-146. URL: <http://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/07/29.pdf> (дата звернення: 04.02.23).

УДК 343.98

Олег Вікторович КУРДЕС,

*здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії,
науковий співробітник Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2736-4616>*

ТРЕНІНГОВА СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ЕКСПЕРТІВ-ЕКОНОМІСТІВ

Професійна підготовка експертів має важливу роль у забезпеченні правоохоронної системи України, яка є кандидатом на вступ до Європейського Союзу, якісними висновками експертів. Боротьба із фінансовими злочинами є однією з пріоритетних вимог на шляху до повноправного членства України у Європейському Союзі. Від рівня професійної підготовки експерта залежить об'єктивність проведеного дослідження, що безпосередньо впливає на хід кримінального провадження та подальший розгляд справи в суді.

На сьогодні існує нагальна потреба у вдосконаленні нормативно-правового забезпечення навчального процесу експертів-економістів системи Міністерства юстиції України. Так, підготовка та підвищення кваліфікації цих експертів регулюється Розділом III Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів (далі — Положення про ЦЕКК) [1]. На наш погляд, зазначене Положення про ЦЕКК є доволі обмеженим та не регулює всіх напрямків підготовки експертів, тому потребує доопрацювання. Особливо це стосується стажування фахівців, які мають намір отримати (підтвердити) кваліфікації судового експерта або продовжити строк дії свідоцтва про присвоєння кваліфікації судового експерта.

Відповідно до пункту 6 статті 18 Закону України «Про освіту» [2] стажування — це набуття особою практичного досвіду у певній професійній діяльності або галузі знань. Поряд з цим, у чинному Положенні про ЦЕКК відсутнє тлумачення поняття стажування фахівців (експертів), як практичного виду професійного навчання. До того ж, в ньому, також, відсутні різновиди стажування та нормативно встановлений порядок їх проведення.

На думку Мох О. А., Радченко О. І. та Сергіної С. В. тренінг — це організаційна та інтерактивна форма навчання, яка ґрунтується на

досвіді та знаннях слухачів, направлена на оновлення та поповнення їх професійних знань, навичок та вмінь, а також на розвиток компетентності професійної поведінки [3, с. 80].

Сучасні підходи до професійної освіти, включаючи післядипломну, характеризуються впровадженням нових технологій на всіх рівнях професійного навчання, серед яких важливе місце займають тренінги.

Тренінг як особлива форма групової взаємодії має бути нормативно врегульований, мати видову різноманітність з наявністю методики проведення. Кожна така методика має містити: алгоритм проведення, зміст тренінгової програми, численні вправи, ділові ігри, список рекомендованої спеціальної та методичної літератури. Пропонуються напрямки розробки тренінгових технологій підготовки експертів-економістів:

- вирішення проблемних питань;
- збір, опрацювання та систематизація інформації;
- відпрацювання умінь та навичок проведення економічних експертних досліджень;
- тренінг особистісного зростання, спрямований на зміни на рівні відносин та установок.

Крім того, тренінг може бути комплексним та включати в себе елементи вищеперерахованих тренінгів, що повинно привести до змін у когнітивній та ціннісній сферах особистості експерта. Застосування елементів різних напрямів тренінгової підготовки обумовлено вирішенням конкретних завдань, що ставляться на тому чи іншому етапі професійного навчання. Також під час розробки тренінгових програм необхідно врахувати методику застосування технологій з розробки навичок ділового спілкування як всередині колективу, так і з посадовими та процесуальними особами під час проведення судово-експертної діяльності.

Застосування тренінгових технологій у професійній підготовці експертів-економістів повинно мати інтегративний характер та розглядатися як складний динамічний процес формування професіоналів, здатних забезпечити правоохоронну систему держави якісними та об'єктивними висновками експертів.

Висновок. Отже, з метою вдосконалення нормативно-правового забезпечення професійної підготовки експертів-економістів пропонується:

1. розробити та затвердити окремий нормативно-правовий акт з питання професійної підготовки судових експертів Міністерства юстиції України, передбачивши в ньому детальний механізм проведення тренінгової системи підготовки;
2. забезпечити впровадження в професійну підготовку експертів сучасних програмних технологій тренінгової системи та подальший її нормативно-правовий розвиток.

Список бібліографічних посилань

1. Про затвердження Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів : наказ Мін'юсту України від 03.03.2015 р. № 301/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15#Text> (дата звернення: 16.02.2023).
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII (зі змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2017. № 38-39, ст.380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 16.02.2023).
3. Мох Ю. А., Радченко О. І., Сергіна С. В. Тренінг як інтерактивний метод навчання. Соціально-гуманітарний вісник : зб. наук. пр. Харків : СГ НТМ «Новий курс», 2019. Вип. 25. С. 80—81.

УДК 349.22

Андрій Дмитрович МАКАРОВ,

студент групи ПЗзн 21-3 факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Артем Юрійович ПОДОРОЖНІЙ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри правового забезпечення підприємницької

діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6649-8978>

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сьогодні Україна зіштовхнулась з одним із найстрашніших соціально-політичних явищ, - війною, яка тягне за собою великі людські втрати, що, безумовно, є великою трагедією для українського

народу. Не можна також забувати, що війна – це великі витрати, що в свою чергу негативно впливає на економічну безпеку країни. Економічна безпека країни, з однієї сторони, є важливою складовою системи національної безпеки, що формує захист національних інтересів, з іншої – є безпосередньою умовою дотримання і реалізації національних інтересів щодо забезпечення фінансування, формування доходів та витрат тощо [1].

Сама економічна безпека має досить складну внутрішню структуру. Можна виділити три її найважливіші елементи: 1) економічну незалежність, яка в умовах сучасного світового господарства аж ніяк не носить абсолютного характеру. Міжнародний поділ праці зумовлює взаємозалежність національних економік. За цих умов економічна незалежність означає можливість контролю держави за національними ресурсами, досягнення такого рівня ефективності виробництвом і якістю продукції, який забезпечує її конкурентоспроможність і дозволяє на рівні брати участь у світовій торгівлі, обміні науково-технічними досягненнями; 2) стабільність і стійкість національної економіки, що передбачають захист власності у всіх її формах, створення надійних умов і гарантій для підприємницької активності, боротьба з кримінальними структурами в економіці, недопущення серйозної диференціації у розподілі доходів, що загрожують викликати соціальні потрясіння; 3) здатність до саморозвитку і прогресу, що особливо важливо у сучасному динамічному світі. Створення сприятливого клімату для інвестицій та інновацій, постійна модернізація виробництва, підвищення професійного, освітнього і загальнокультурного рівня працівників є необхідними і обов'язковими умовами стабільності і самозбереження національної економіки [2].

Більшість дослідників економічної безпеки дійшли висновку, що основними структурними елементами економічної безпеки, які необхідно застосувати при аналізі економічної безпеки України, є такі: сировинноресурсна безпека; енергетична безпека; фінансова безпека; соціальна безпека; інноваційно-технологічна безпека; продовольча безпека; зовнішньоекономічна безпека [3]. Втім, складовими економічної безпеки згідно до «Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України», затверджених Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України 29.10.2013 N 1277, є наступні: 1) виробнича безпека; 2) демографічна безпека; 3) енергетична безпека; 4) зовнішньоекономічна безпека; 5) інвестиційно-інноваційна безпека; 6) макроекономічна

безпека; 7) продовольча безпека; 8) соціальна безпека; 9) фінансова безпека.

Висновок. Таким чином, економічна безпека – це надважлива складова, від якої напряму залежить стан та подальші перспективи розвитку будь-якої країни. Що ж стосується безпосередньо української держави, то від економічної безпеки напряму залежить територіальна цілісність та незалежність України. А тому, в умовах сьогодення важливим напрямом економічної безпеки є підтримка воєнного сектору нашої держави, запровадження різноманітних державних програм з метою стимулювання бізнесу до активної діяльності в умовах воєнного стану.

Тож, ключовими проблемами забезпечення економічної безпеки держави в сучасних умовах є наступні:

- повномасштабна війна, яка породжує низку ризиків фізичного та економічного характеру, які дестимують суб'єктів господарювання на здійснення активної діяльності;
- інвестиційна криза;
- демографічна криза, адже за статистичними даними з України виїхало понад 4 млн громадян, з них майже 2 мільйони працездатні особи працездатного віку;
- банківська криза, що обумовлена страхом громадян отримувати кредити, робити депозити, тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Сак Т. В. Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції / Т. В. Сак // Інноваційна економіка. 2013. № 6. С. 336-340.
2. Стеценко С. П. Економічна безпека: сутність і структура / С. П. Стеценко // Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 24. С. 104-106.
3. Економічна безпека: навч. посіб. / З. С. Варналій [та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. З. С. Варналія / З. С. Варналій . К. : Знання, 2009. 647 с.

УДК 339.92

Марина Миколаївна МАР'ЯН,

*головний судовий експерт сектору дактилоскопічних досліджень
Черкаського науково-дослідного експертно-криміналістичного
центру МВС України*

ШЛЯХИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У СВІТОВИЙ ПРОСТІР

Нинішня ситуація характеризується глобальною трансформацією усіх країн світу до нового якісного стану, нового типу цивілізації третього тисячоліття. Розв'язання цих нагальних завдань здійснюється на різних рівнях та у різноманітних сферах суспільства. Світові проблеми обговорюються вивчаються й вирішуються певною мірою в Організації Об'єднаних Націй та її підрозділах, регіональні питання - у межах сучасних інтеграційних об'єднань, економіка окремих країн - державними та іншими установами, науково-дослідними інституціями. За такого великого розмаїття неабиякого значення набувають наукове узагальнення, синтез існуючих теорій і концепцій та їх адаптація до потреб і реалій економіки України.

Жодна з держав світу в сучасних умовах не може існувати відокремлено від інших країн та бути ізольованою від тих процесів, які відбуваються в регіоні або частині світу, де вона знаходиться. Країни, їх національні господарства взаємодіють між собою у виробничій, економічній, політичній, військовій, культурній, гуманітарній, екологічній та інших сферах.

Для реалізації цих відносин між країнами встановлюються дипломатичні стосунки, укладаються угоди, договори, що регулюють різні напрямки співробітництва. Країни прагнуть брати участь у міжнародних глобальних організаціях (Організації Об'єднаних Націй - ООН, Міжнародному валютному фонді - МВФ, Світовій організації торгівлі - СОТ та ін.), створюють міждержавні регіональні організації - економічні (наприклад, Європейський Союз - ЄС), військово-політичні (Організація Північноатлантичного договору - НАТО) тощо [1].

Численні міжнародні зв'язки об'єднують країни світу в тісну систему - світове співтовариство, а їхні національні економіки - у світове господарство.

Об'єктивна необхідність вимагає поступового, але неухильного включення економіки України до системи міжнародного по-

ділу праці (МПП), світових інтеграційних процесів, треба враховувати усі вихідні, визначальні умови, що складаються у світовій економічній системі.

По-перше, вона дедалі більше стає глобальною цілісністю, в якій посилюється взаємозалежність національних економік на основі поглиблення транснаціоналізації виробництва та обігу, всього господарського життя.

По-друге, зростає інтенсивність регіональних інтеграційних процесів, що веде, з одного боку, до виникнення великих економічних просторів та вилучення відповідного ефекту за рахунок зростання масштабів виробництва, а з іншого - до сегментації світового ринку, до секторизації єдиного світового господарства внаслідок створення відносно замкнутих торгово-економічних блоків та інтеграційних угруповань.

По-третє, глобальна економіка як міжнародна господарська система характеризується циклічністю розвитку, яка впливає на динаміку, темпи та пропорції економічного поступу окремих країн як її елементів та ланок.

По-четверте, домінуючими факторами світового та національного економічного розвитку стають інтелектуально-інформаційні складові, які отримують могутній поштовх внаслідок науково-технологічної революції.

По-п'яте, поступово змінюється економічна основа сучасної цивілізації. Індустріальна модель розвитку визначається пріоритетом знань, людського капіталу, формування «економіки розуму», «економіки думки» [1].

Одним з найважливіших етапів в інтеграції України у світовий простір є входження України до Європейського Союзу, що має бути невід'ємною частиною нашої держави, адже ми можемо цього досягти. Бо як показала практика ми вже є повноправним членом Ради Європи - впливової міжнародної регіональної інституції. Історична для нашої держави подія відбулася 9 листопада 1995 р., коли Комітет Міністрів Ради Європи юридично затвердив рішення Парламентської Ассамблеї РЄ про вступ України до цієї авторитетної міжнародної організації. Ця подія стала актом юридичного визнання авторитету України, її права на входження в усі європейські структури, що створює на континенті нову політичну ситуацію, дає Україні шанс на поглиблення демократичних перетворень.

Інтеграція у західноєвропейські структури та розвиток співробітництва з Європейським Союзом є не самоцілью, а засобом до-

сягнення, в першу чергу, конкретних економічних цілей. Обсяг торгівлі між Україною та ЄС у 7 разів перевищує обсяг торгівлі України з США. Українські товаровиробники, у першу чергу з найбільш конкурентноздатних сфер української економіки: металургійної і текстильної промисловості, сільського господарства, певних сфер науковомістких та енергетичних технологій, мають отримати більше можливостей для експорту своїх товарів у Західну Європу. Підготовка нової угоди з ЄС по текстилю, угоди щодо науково-технічного співробітництва, зменшення митних, нетарифних та інших обмежень у взаємній торгівлі сприяння скорішому набуттю чинності Угоди про Партнерство та Співробітництво та практичній реалізації Тимчасової Угоди про торгівлю між Україною та ЄС - цим та багатьом іншим невідкладним завданням буде присвячена головна увага Постійного представництва України при ЄС [2].

Україна не є самотньою у своїх намаганнях вирішувати нагальні завдання економічних відносин з ЄС. Консультації з цього приводу з представниками кількох країн-членів ЄС свідчать, зокрема, про їх принципову готовність у межах політичних та економічних реалій сприяти зменшенню митних та інших зборів на продукцію, що експортується з України до ЄС та розширенню існуючих квот по групі так званих «чутливих товарів»: сталі, текстилю та сільгосппродукції. Ці країни підтримують раціональне і прагматичне ставлення України до її інтеграції у західноєвропейські структури.

У сучасних умовах, локальні економіки окремих країн поступово втрачають потенціал саморозвитку і все більше інтегруються в загальнопланетарний організм. Прогрес кожної країни тісно пов'язаний з рівнем і характером її взаємодії з іншими державами. Тому інтернаціоналізація економіки України є не тільки основною умовою її піднесення, а питанням виживання всієї країни. Включення економіки країни у міжнародний поділ праці дає можливість значно посилити позиції України в світовому співтоваристві.

Україна поки що не готова зі своїм невідпрацьованим господарським механізмом на паритетних принципах взаємодіяти з лідерами світової економіки. Перед нею нині не тільки відкриваються широкі можливості, а й виникають нові проблеми й труднощі, але це не дає права на зупинку. Ми неодмінно маємо йти до поставленої цілі [2].

На шляху формування інтернаціонального виробництва на ґрунті міжнародної спеціалізації та кооперування зроблені лише перші кроки, які виявилися передусім у створенні на території

України кількох сотень спільних з іноземним капіталом підприємств, а також у підписанні поки що незначної кількості контрактів із зарубіжними фірмами на поставку українським підприємствам комплектуючих деталей тощо.

Існують усі передумови для становлення України як процвітаючої держави. До них можна передусім віднести:

1. Наявність промислових, сировинних і водних ресурсів, чорноземів, що дає змогу повністю забезпечити населення продуктами харчування.

2. Потенційну здатність кадрів до висококваліфікованої і наукоємної праці, яка може бути реалізована у короткий час за рахунок активізації сильніших ринкових стимулів до праці.

3. Вигідне географічне положення, вихід до моря, сприятливий клімат, різноманітна й мальовнича природа.

Таким чином, не дивлячись на події сьогодення, ми повинні працювати продуктивно в тилу нашої Держави. Проведений аналіз вище, дає можливість зробити висновок, що Україна має достатні трудові й природні ресурси, сировинну базу та виробничі потужності, необхідні для її розвитку як незалежної, суверенної держави, інтеграції у світову співдружність.

Список бібліографічних посилань

1. Артьомов І. Проблеми і перспективи входження України в Європейський Союз: навч. посіб. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2007. 376 с.

2. Економіко-правові проблеми розвитку та сприяння господарській діяльності в сучасних умовах: збірник матеріалів круглого столу. Харків: Право, 2018. 280 с.

УДК 330.01:502

Сергій Петрович МАТВЕЄВ,

кандидат економічних наук, доцент,

старший викладач кафедри правового забезпечення

*підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8356-5386>

ФІНАНСУВАННЯ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Російська збройна агресія проти України, яка розпочалась 24 лютого 2022 р., завдає значної шкоди не лише економіці та культурній спадщині, а й довкіллю нашої країни, а численні випадки цілеспрямованого знищення природних ресурсів та інфраструктурних об'єктів мають риси екоциду проти українського народу [1; с.1].

Ліси, спустошені пожежами, спричиненими безперервними обстрілами, або вирубані для будівництва окопів; ґрунтові води та ґрунти, забруднені важкими металами та токсичними хімічними речовинами від боєприпасів, що здетонували; дикі тварини, вбиті або вигнані з місць їхнього проживання – це далеко не повний перелік екологічних наслідків війни в Україні.

Оскільки близько 18% території країни залишається окупованою російськими військами, виміряти вплив вторгнення може бути неможливо, доки триватимуть бойові дії. Але навіть наявні фрагментарні дані розкривають картину екологічної катастрофи.

З початку війни Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України зафіксувало майже 2300 випадків шкоди довкіллю внаслідок бойових дій. За оцінками відомства, близько 2,9 млн гектарів заповідних територій країни, де мешкають тисячі видів рослин і тварин, перебувають під загрозою знищення.

Ще 3 млн гектарів лісів, близько третини від загальної площі, вже постраждали від бойових дій. З них щонайменше 23 300 га повністю згоріли. У багатьох з 18 національних парків та заповідників, які були незаконно окуповані росіянами, зафіксовані незаконні рубки.

Війна, кажуть українські урядовці та науковці, також винна у загибелі тисяч дельфінів у Чорному морі, які гинуть від мін та гідролокаторів російських підводних човнів. Попереду чекають й інші

небезпеки, зокрема, ризик пошкодження Запорізької атомної електростанції, окупованої росіянами з початку березня.

За словами міністра екології та природних ресурсів України Руслана Стрільця, загальна сума збитків вже становить понад \$46 млрд, які Україна з часом вимагатиме від Росії як військові репарації. Більша частина цієї суми припадає на забруднення повітря – 27 млрд доларів.

За даними міністерства, лише за десять місяців в результаті війни в атмосферу було викинуто понад 42 млн тон вуглекислого газу, що приблизно дорівнює річному обсягу викидів Болгарії. У викидах здебільшого винні лісові пожежі, спричинені обстрілами, а також російські атаки на українські нафтобази, які призвели до загоряння 680 000 тон нафти та палива.

Війна отруїла великі площі українських сільськогосподарських угідь. Небезпечні хімічні речовини та паливо, що вивільняються з розірваних ракет та десятків тисяч артилерійських снарядів, які щодня випускаються обома сторонами, просочилися в землю по всій довжині лінії фронту. Таке забруднення може завдати шкоди місцевим екосистемам та врожаю через десятиліття після того, як гармати замовкнуть, каже Олексій Ангурець, автор майбутньої доповіді про вплив війни на довкілля. Збиток, завданий сільськогосподарським угіддям, вже обійшовся Україні в \$18 млрд.

До вторгнення Росії екологічні показники України навряд чи можна було назвати блискучими. Країна посіла 52-е місце (з 180) в торішньому Індексі екологічної ефективності, складеному експертами Єльського і Колумбійського університетів. Повоєнна реконструкція може запропонувати унікальний шанс для поліпшення ситуації. Україні необхідно поставити перехід до низьковуглецевої економіки в основу свого плану відновлення. Це також зробить програму більш прийнятною для іноземних донорів та платників податків, а також покращить перспективи членства України в ЄС [2; с.1].

Зрозуміло, що для економічного забезпечення охорони довкілля потрібна злагоджена діюча система, яка включає заходи і засоби, накопичення та використання необхідних ресурсів. Найважливішим елементом цієї комплексної системи є фінансування охорони природи. Особливу роль в стимулюванні заходів захисту природного середовища має обмірковане використання коштів цільових фондів, зокрема Державного фонду охорони навколишнього природного середовища. Він створюється за рахунок зборів за забруднення навколишнього середовища, штрафів за порушення нормативів і правил охорони довкілля, а також добровільних внесків

та пожертвувань юридичних та фізичних осіб. До цього фонду можуть бути направлені інші кошти відповідно до діючого законодавства. За рахунок Державного фонду охорони навколишнього природного середовища здійснюється фінансування природоохоронних та ресурсозберігаючих заходів а також забезпечення екологічної безпеки держави.

Відповідно до цього кошти фонду доцільно використовувати для прямого пільгового кредитування будівництва природозахисних споруд колективного користування та реалізації проектів впровадження в природоохорону новітніх технологічних рішень. Знижки відсотків за кредитом повинні бути визначені за ефективністю проведених заходів.

В перспективі важливим джерелом фінансування охорони навколишнього середовища повинні стати репарації, отримані від Російської Федерації, винної в знищенні української економіки. Міністр юстиції Денис Малюська назвав розмір репарацій від РФ за збитки під час повномасштабного вторгнення в Україну. Країна-агресор зобов'язана виплатити не менше \$300 млрд. Втрати України від російського вторгнення оцінюються набагато більше (\$500-600 млрд), але названа сума відповідає розміру заморожених активів Банку РФ у країнах G7, закордонних активів російських державних підприємств та конфіскованого майна російських олігархів. Важливо раціонально використовувати ці кошти, не забуваючи про необхідність вирішувати екологічні проблеми.[3, с.1]

Україна, як держава-кандидат до вступу в ЄС, повинна заздалегідь переглянути свою екологічну та господарську політику. З оглядом на майбутній вступ до ЄС, виходячи з наявних кадрових і природних ресурсів вочевидь Україна в міжнародному розподілі праці буде спеціалізуватися на матеріальному виробництві перш за все в металургійній галузі, тяжкому і транспортному машинобудуванні тощо. Ми розуміємо, що в процесі відродження української економіки, нарощування та введення в дію нових виробничих потужностей буде зростати і негативний тиск на навколишнє середовище. Це накладає свої обмеження на процес відбудови української економіки з урахуванням жорстких екологічних нормативів, прийнятих у Європейському Союзі. Тому значні кошти повинні вкладатися в нові екологічно безпечні технології та системи виробництва.

Для прийняття рішень та планування в ході відродження національного господарства України безперечно повинні враховува-

тися всі екологічні вимоги. Це напряму пов'язано з відповідною підготовкою виробничих кадрів, тобто безпосередніх виконавців, їх налаштованістю на досягнення екологічних цілей. Що потребує належної екологічної підготовки та формування інтегрального еколого-системного світогляду технічних і наукових працівників, а також менеджерів всіх рівнів [4, с.244].

Висновок. Таким чином, політика екологізації суспільного виробництва повинна в цілому відповідати новим тенденціям розвитку національної економіки України. Ефективна система економічного стимулювання охорони навколишнього природного середовища представляє собою невід'ємну складову діючого господарського механізму і розвивається разом з ним, відповідно загальним напрямом економічної політики держави. Вона повинна враховувати нові умови, що склалися в результаті агресії Російської Федерації та перспективи відбудови народного господарства України.

В післявоєнний період в ході відновлення економіки України процес екологізації буде проходити при інших технологічних умовах і з урахуванням нормативів та вимог ЄС.

Список бібліографічних посилань

1. Екологічні наслідки війни Росії проти України. Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України» URL: <https://ivinas.gov.ua/viina-rf-proty-ukrainy/ekolohichni-naslidky-viiny-rosii-proty-ukrainy.html>.

2. Якої шкоди завдала війна довкіллю України – The Economist URL: <https://texty.org.ua/fragments/108729/yakoyi-shko-dy-zavdala-vijna-dovkillyu-ukrayiny-the-economist/>.

3. Григор'єв В. Росія зобов'язана виплатити Україні щонайменше \$300 млрд репарацій. *Мін'юст*. 2022. URL: <https://meta.ua/uk/authors/vladislav-grigorev/>.

4. Дубович І.А. Особливості та перспективи екологізації освіти та екологічного виховання населення в Україні 2018. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltsu/16_5/244_Dubowicz_16_5.pdf

УДК 342.72:004.738.5

Дмитро Олександрович ОСТРОВЕРХОВ,

аспірант Національного наукового центру

*«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»,
директор ТОВ «Агентство судових експертиз»*

ДЕЯКІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВОЇ ДОСТУПНОСТІ В УКРАЇНІ

Інтернет вже став найважливішим інформаційним ресурсом у багатьох аспектах життя, у тому числі, у сферах безпеки та екології, адміністративних та фінансових послуг, освіти та охорони здоров'я.

Більшість інтернет-ресурсів розроблені без урахування користувальницького досвіду людей з інвалідністю, як наслідок – неможливість для певної групи людей мати рівний справедливий доступ до інформації та реалізовувати свої базові конституційні права.

В статті 4 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» [1] зазначено, що з метою реалізації особами з інвалідністю прав та свобод людини і громадянина під час розроблення державних соціальних стандартів, національних стандартів, кодексів усталеної практики, стандартів, технічних умов, проведення дослідно-конструкторських, науково-дослідних робіт враховуються потреби осіб з інвалідністю та/або застосовуються принципи розумного пристосування та універсального дизайну.

12 червня 2019 року Постановою Кабінету Міністрів України №493 [2] закріплені вимоги щодо створення (модернізації) офіційних веб-сайтів (веб-порталів) органів виконавчої влади. В пункті 4 Додатка до Постанови зазначається, що офіційні веб-сайти повинні бути доступними для користувачів з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату, мовлення та інтелектуального розвитку, а також з різними комбінаціями порушень.

14 квітня 2021 року розпорядженням Кабінету Міністрів України № 366-р [3] схвалено Національну стратегію із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. Метою Стратегії є створення безперешкодного середовища для всіх груп населення, забезпечення рівних можливостей кожній людині реалізовувати свої права, отримувати послуги на рівні з іншими шляхом інтегрування фізичної, інформаційної, цифрової, соціальної та громадянської, економічної та освітньої безбар'єрності до всіх сфер державної політики.

Національною стратегією із створення безбар'єрного простору, серед основних завдань, визначено посилення відповідальності та вдосконалення механізму контролю за дотриманням вимог стандартів у сфері доступності щодо публічних онлайн-ресурсів.

Основними нормативними документами у сфері доступності веб-сайтів є національні стандарти:

- ДСТУ ISO/IEC/IEEE 23026:2016 «Інженерія систем і програмних засобів. Розроблення та керування веб-сайтами для систем, програмних засобів та інформаційних послуг», прийнятий методом перекладу, та

- ДСТУ ISO/IEC 40500:2015 «Інформаційні технології. Настапова з доступності веб-контенту W3C (WCAG) 2.0», прийнятий методом підтвердження за позначенням.

Останній вищезазначений стандарт, ґрунтуючись на Наставі з доступності веб-контенту W3C (WCAG) 2.0, висуває до процесу створення веб-сайтів певні вимоги та визначає, як зробити веб-контент більш доступним для людей з інвалідністю. Доступність охоплює широкий спектр порушень, включаючи зорові, слухові, фізичні, мовленнєві, когнітивні, навчальні та інші розлади. Треба наголосити, що дотримання цих вимог при створенні веб-сайтів дозволяють зробити веб-контент більш придатним для використання людьми похилого віку зі здібностями, що змінюються з віком, і часто покращують зручність використання для користувачів загалом.

Функція контролю в побудові системи безбар'єрності цифрового середовища відіграє важливу роль. З технічної точки зору, вона забезпечується процесом тестування веб-ресурсів на відповідність вимогам доступності. При цьому тестування може розглядатися як у якості стадії життєвого циклу програмного продукту чи веб-сайту, так і у якості частини правового механізму забезпечення контролю над виконанням вимог щодо доступності.

Тестування, виконане людиною, має важливе значення для забезпечення доступного досвіду користувача. Тому лише тестування, виконане людиною, може виявити всі наявні бар'єри доступності.

Встановлення відповідності програмних продуктів певним версіям чи вимогам на його розробку є одним з основних завдань експертизи комп'ютерної техніки і програмних продуктів. Основним завданням експертизи об'єктів інтелектуальної власності є визначення властивостей цих об'єктів, до яких належать також об'єкти авторського права, до яких, з певними умовами можна

віднести і комп'ютерну програму, а також і веб-сайт, причому як програмну частину (веб-додаток), так і контент та зовнішнє оформлення (дизайн).

Висновок. Розробка та впровадження Методичних рекомендацій з оцінювання відповідності веб-сайту вимогам доступності та використання їх судовими експертами є базою механізму контролю за дотриманням вимог стандартів у сфері доступності та важливим кроком для забезпечення безбар'єрності цифрового простору в Україні.

Список бібліографічних посилань

1. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 21.03.1991 р. № 875-XII. Дата оновлення: 18.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text> (дата звернення: 22.02.2023).

2. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо функціонування офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 р. №493. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-deyakh-postanov-kabinetu-ministriv-ukrayini-shchodo-funkcionuvannya-oficijnih-veb-sajtiv-organiv-vikonavchoyi-vladi-i120619> (дата звернення: 22.02.2023).

3. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 р. № 366-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 22.02.2023).

УДК 343.98(477)

Ірина Анатоліївна ПЕТРОВА,

доктор юридичних наук, професор,

головний науковий співробітник Національного наукового центру

«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1652-6715>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ У СПРАВАХ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

Судово-товарознавча експертиза продовольчих товарів у справах про захист прав споживачів включає дослідження їх якості та кількості на відповідність вимогам нормативно-технічної документації чи умовам договору (контракту) партії (або штучного) товару; визначення вартості та складання мотивованого, об'єктивного, кваліфікованого висновку експерта[1].

В практиці експертів-товарознавців під терміном «якість» розуміють відповідність показників, які характеризують певні властивості товару, відповідно вимог (норм) стандартів, технічних умов, еталонів [2]. У більш широкому розумінні це поняття для харчових продуктів включає ще й певну енергетичну, харчову і біологічну цінність, стійкість до зберігання, високі органолептичні властивості, тощо. Слід зазначити, що кожна властивість, котра притаманна товару, під час використання за конкретним призначенням може позитивно впливати на споживчі властивості, а у процесі використання в іншому випадку ця ж властивість може завдавати негативного впливу.

Враховуючи велику кількість різноманітних товарів нового асортименту з використанням харчових добавок, у новому споживчому оформленні, експерти у своїй роботі мають завжди враховувати рекомендації документів, які супроводжують товар, (у випадку їх правильного оформлення) або нормативних документів, які регламентують властивості цього чи аналогічного (у разі відсутності стандартів) товару. Саме тому експерти-товарознавці під час проведення судової експертизи мають звертати увагу на чинність нормативно-правових документів і користуватись тільки актуалізованою законодавчою базою, документами зі стандартизації, тощо, котрі є в державі і відносяться до сфери їх діяльності[3].

Найбільш розповсюдженою документацією в експертизах продовольчих товарів у справах про захист прав споживачів є технічні умови та стандарти щодо: правил приймання, відбору проб зразків, пакування, маркування, транспортування та зберігання. Досліджуючи будь-яку партію товару, експерт обов'язково працює з усією сукупністю документів, які супроводжують цю партію.

Окрім транспортних документів (вантажних, авіа - та інших накладних) у першу чергу, експерт повинен оцінити правильність складання, відносність і насиченість документів, які засвідчують якість товару. Основними супровідними документами щодо якості партії товару, які можуть (і мають) бути надані експерту для проведення дослідження є: сертифікат якості, сертифікат відповідності, сертифікат походження, ветеринарне посвідчення, санітарне посвідчення, тощо. Однак, експерт-товарознавець не може приймати правові рішення чи давати будь-які вказівки щодо подальшої долі товару.

Практика роботи експертів-товарознавців свідчить, що вирішуючи завдання щодо встановлення вартості продовольчих товарів у процесі проведення судово-товарознавчої експертизи у справах про захист прав споживачів експерт може зіштовхнутись із такими проблемними ситуаціями:

- необхідно визначити якість продовольчих товарів нового асортименту, що вироблялись з використанням новітніх технологій та технічних засобів, котрі незнайомі експерту і не мають аналогів у державі;

- для надання висновку необхідні але відсутні сертифікат якості, транспортні документи, тощо, котрі безпосередньо відносяться до товару (партії) і можуть вплинути на результати експертного дослідження;

- експерт має провести огляд гігроскопічних продовольчих товарів на відкритій площадці;

- для визначення правильності вимірювання ваги експерту надається для дослідження ваговимірювальна техніка, що повірена з порушенням норм законодавства [4].

За таких умов експерт-товарознавець має право відмовитись від проведення судової експертизи та надання висновку.

Судово-товарознавча експертиза продовольчих товарів у справах про захист прав споживачів проводиться після розсортування експертом усього товару за накладними, протоколами огляду, актами прийому-передачі по фірмам, сортам, видам, тарі та ін. Перш ніж відкрити транспортний засіб, контейнер, тару, упаку-

вання, експерту-товарознавцю необхідно ознайомитися з транспортними і товарно-супровідними та розрахунковими документами (у разі їх наявності). Перевіряючи об'єкт дослідження, він перевіряє стан упаковки, наявність і зміст маркування, звертає увагу на умови зберігання й порядок складування, наявність пошкодження тари чи слідів її відкриття.

За необхідності вирішення завдання експертизи щодо кількості товару перевіряється відповідність фактичної наявності даним, які містяться у транспортних, супровідних і розрахункових документах. За відсутності останніх перевірка проводиться за даними маркування та внутрішніми пакувальними листами або фактичною наявністю. Кількість товару перевіряється особисто експертом-товарознавцем шляхом суцільного перерахунку з вилученням виробів із тари, а також у випадках необхідності перевірки маси чи міри товарів. Перевіряється та фіксується у висновку кількість товару, який зберігається без упакування, навалом або в упакуванні, що на думку експерта, не забезпечує його збереження, у зіпсованій чи порушеній упаковці або відкритій тарі.

Вибірковим методом експерт відбирає зразки товару для подальшого дослідження якості та встановлення вартості. Для встановлення вартості товару необхідно провести експертизу якості товару, яка здійснюється експертом органолептичним методом або за результатами лабораторних та інших досліджень, в залежності від завдань експертизи (у разі необхідності проводиться комплексна експертиза із залученням лабораторії хіміко-фізичних досліджень) і у відповідності до вимог нормативних документів (технічних умов, стандартів, тощо).

Висновок. Судово-товарознавчу експертизу відносно питання встановлення вартості продовольчих товарів доцільно проводити відповідно до наведеного нижче алгоритму, який включає низку послідовних етапів:

1. Ознайомлення з документами щодо товару
2. Вивчення умов транспортування та зберігання товару
3. Огляд транспортного і споживчого упакування
4. Дослідження документів щодо якості та безпеки продовольчих товарів.
5. Дослідження маркування продовольчих товарів
6. Органолептичне дослідження продовольчого товару та визначення рівня якості товару
7. Визначення початкової вартості.

8. Проведення розрахунку фактичної вартості з урахуванням втрати якості, за її наявності чи інших обставин.

9. Узагальнення отриманих результатів і складання висновку експерта.

Список бібліографічних посилань

1. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення 19.01.2023).

2. Петрова І. А., Загуменна О. В., Яременко В. В. Загальні засади судово-товарознавчої оцінки майна (товарів) та об'єктів інтелектуальної власності в Україні : монографія. Харків. ХНУВС, 2010. 224 с.

3. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення 19.01.2023)

4. Донцова О. С. Судова товарознавча експертиза. Основи судової експертизи: навчальний посібник для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта/авт.-уклад.: Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. Харків. Право. 2016. С. 246-301.

UDC 343.98(477)

Iryna Anatolyivna PETROVA,

Doctor of Law, Professor,

Principal Researcher,

National Scientific Center «Hon. Prof. M. S. Bokarius Forensic Science Institute»;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1652-6715>;

Tetiana Volodymyrivna KIPUSHEVA,

Researcher,

National Scientific Center «Hon. Prof. M. S. Bokarius Forensic Science Institute»;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6178-103X>;

Daryna Olexandrivna DUKHNENKO,

Researcher,

National Scientific Center «Hon. Prof. M. S. Bokarius Forensic Science Institute»;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7762-6413>

THE LINK BETWEEN COMPETENCE AND COMPETENCY IN THE ACTIVITY OF FORENSIC EXPERT

Leading subjects of forensic expert activity under the current legislation are forensic experts and specialists from respective areas of expertise, who are involved as forensic experts in carrying out forensic examinations in the absence of a forensic expert from the respective area of expertise. In addition, forensic experts from foreign countries may be engaged in the conduct of commission and multidisciplinary forensic examinations. Let's stress that the forensic expert is the only subject of forensic examination. That is why in its theory particular attention should be drawn to those professional, psychophysiological and moral qualities that should be inherent to this person. In the overall structure of forensic expert personality, a number of components are singled out, which give an idea of a person's ability to fulfil requirements that put forward to the forensic expert, namely:

- the first group contains socially determined features: personality orientation, his/her value system, moral qualities;
- the second group addresses accumulation of experience. It includes knowledge, skills, abilities, habits;
- the third component combines individual features of mental activity: perception, sensation, thinking, memory, feelings, emotions;

- the fourth group entails psychophysiological features of a person, which are conditioned by the type of higher nervous activity (choleric, phlegmatic, sanguine, melancholic);

- the fifth component is aimed at the fact that in the general theory of forensic science and in forensic engineering and technical examination considerable attention is paid to: technologies of expert research; algorithmic and heuristic solution of expert tasks; application of various methods and techniques; research logic and conclusion provision; formation of internal conviction in a forensic expert.

It is necessary to bear in mind that a forensic expert is a person who possesses required specific expertise and practical skills to solve expert tasks and draw up a conclusion on investigated issues. Specialization in the field of forensic expert activity should presuppose: a high level of overall development of a forensic expert, professional education, erudition, creative thinking, etc. Therefore, a person can fulfil functions of a forensic expert in the case in the availability of a number of conditions, among which the key ones are:

- availability of specific expertise and practical skills in the fields of science, technology, art, etc. needed for solving expert tasks;

- lack of personal interest in proceedings outcome.

When selecting a forensic scientist to perform research, one should distinguish between his/her competency and competence. It seems expedient to define the essence of the concepts *competence* and *competency* according to dictionary sources. Thus, in The New Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language, competency is defined as “to be well-versed in smth; the range of powers of any organization, institution or person, and competent: the one who possesses sufficient expertise in any field; who is well-versed and knowledgeable about something; based on knowledge; qualified; 2. who has certain authority, full (absolute) power; full-fledged [1, p. 305].

In the dictionary of foreign words edited by O. S. Melnychuk, the following definition of competency is provided: it is “the range of issues in which a particular person has some expertise and experience”, and competence: “to be fully informed, awareness, priority” [2, p. 431].

The Modern Explanatory Psychological Dictionary interprets competence as (from Lat. *competens*: suitable, capable) a psychosocial quality that means strength and confidence, arising from a sense of one's own success and value, which gives a person awareness of his/her ability to efficiently interact with the environment [3, p. 203].

In Encyclopedia of Education, it is emphasized that competency is alienated from the subject, predetermined social norm (requirement)

for educational training of a student necessary for his/her high-quality productive activity in a particular field, i.e., socially fixed result. In this encyclopedia, the feature of competency is its specific subject or general subject nature, helping to determine priority areas of development (educational fields, academic subjects, content lines) [4, p. 409]. The result of competency acquisition is competence, which, unlike competency, implies personal characteristic, attitude towards activity subject. Competence in education (from Lat. *competentia*: the range of issues in which a person is well-versed) is acquired by a young person not only while studying a subject, group of subjects, but also with the help of informal education, due to environmental impact; it is an acquired personality characteristic promoting a successful entry of a young person into the life of modern society; this is an integrated outcome involving a shift of emphasis from the accumulation of normatively defined knowledge, abilities, skills to the formation and development of students' ability to act practically, apply experience of successful activities in a particular field [4, p. 408].

Let's note that these definitions of concepts are quite appropriate with regard to a forensic expert:

- *the forensic expert's competency* is the scope of his powers granted to the forensic expert by the procedural law, and the amount of specific expertise that the forensic expert must master in order to solve tasks of this type of forensic examination (specialized);

- *the forensic expert's competence* is a subjective characteristic of abilities of a particular forensic expert to solve tasks addressed to him/her and his/her degree of proficiency in theory, methods and techniques of expert research, which is determined by experience of the forensic expert, her/his basic education and the level of specific training.

Conclusions. Therefore, it should be emphasized that the above interpretations indicate that the concept of *competency* is narrower than the concept of *competence*, as it relates to specific types of activities and is used to define the range of skills and knowledge required for efficient performance of specific actions.

References

1. Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. / уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. Київ. Аконіт, 1998. С. 305.
2. Словник іншомовних слів за ред. О. С. Мельничука. 2-е видання, випр. і доп. Київ: Головна редакція «Українська радянська енциклопедія» (УРЕ). 1985. 966 с.
3. Шагар В. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків. Прапор. 2007. 640 с.

4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. Василь Кремень. Київ. Юрінком Інтер. 2008. 1040 с.

УДК 349.22

Артем Юрійович ПОДОРОЖНІЙ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6649-8978>

ІНВЕСТИЦІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Початок повномасштабної війни в Україні вкрай негативно вплинув на всі фінансові процеси в державі, а особливо це торкнулось інвестиційної сфери. Зазначене в свою чергу змусило керівництво держави переглянути підхід до інвестиційної безпеки. Остання в свою чергу забезпечується при дотриманні граничної норми інвестування, що дає можливість: відтворювати науково-технічний та інтелектуальний потенціал країни; здійснювати розширене відтворення основного капіталу; підтримувати конкурентоспроможність економіки; гарантувати зростання ВВП на рівні завдань соціально-економічного розвитку та міжнародного співробітництва; створювати стратегічні резерви; долати депресивні явища у регіонах країни; зберігати та відновлювати природні ресурси; утримувати на безпечному рівні екологічні параметри. Втім, в умовах ведення повномасштабної війни, зупинки виробництва, а також значного зниження імпорту та експорту, досягти належного рівня інвестиційної безпеки вкрай складно [1]. Тож, під інвестиційною безпекою слід розуміти досягнення рівня інвестицій, що дозволяє оптимально задовольняти поточні потреби національної економіки в капітальних вкладеннях за обсягом і структурою з урахуванням ефективного застосування і повернення інвестованих коштів, оптимального співвідношення між розмірами іноземних інвестицій у країну і вітчизняних за рубіж, підтримання позитивного національного платіжного балансу [2].

Одними із ключових проблем інвестиційної безпеки в Україні протягом останніх п'яти років були: загострення платіжної і бюджетної кризи, недосконалість валютної і курсової політики; недостатня мотивація до інвестиційної діяльності різних груп економічних агентів; зменшення частки прибутку у джерелах фінансування інвестицій; обмеженість доступних фінансових коштів; відсутність ефективних механізмів трансформації заощаджень населення в інвестиції; збереження високих інвестиційних ризиків; нездатність об'єктивно оцінити реальну економічну вартість активів; незадовільна організація контролю за структурою вкладень, співвідношенням інвестиційного портфеля за ризикованістю і доходністю; відсутність повноцінного фондового ринку, вітчизняних спеціалізованих інвестиційних банків та ефективних інвестиційних компаній, незадовільний стан виробничої інфраструктури в Україні [2]. Разом із тим, із початком війни вказані проблеми суттєво загострились, та обумовили не впевненість у майбутньому як внутрішніх так і зовнішніх інвесторів.

Втім, варто відмітити, що у липні 2022 року на конференції в Лугано Україна представила потужний та всеохоплюючий план відновлення країни. Реалізація цієї стратегії розрахована на 10 років і вона отримала схвальні оцінки та підтримку від міжнародних партнерів. Україна ставить перед собою амбітну, втім цілком реалістичну мету: до 2032 року здійснити стрибок від перехідної (транзитної) економіки до економіки, що розвивається. Для залучення в українську економіку іноземних інвесторів вже створено унікальну електронну платформу Advantage Ukraine, на якій зібрано понад 500 інвестпроектів та можливостей у 10-ти галузях економіки. Кожен потенційний інвестор, зареєструвавшись на платформі, отримає вичерпну інформацію про можливості інвестування, конкретні проекти та вигоди, які матиме від вкладання в економіку України [3].

Висновок. Таким чином, інвестиційна безпека була і залишається одним із пріоритетних напрямів забезпечення ефективного функціонування всієї фінансової безпеки країни. Існуючі на сьогоднішній день ризики в інвестиційній сфері не повинні зламати впевненість громадян у майбутньому країни. А тому, важливим завданням законодавця та економістів, - розробляти нові підходи до формування державного механізму забезпечення фінансової безпеки, а особливо за напрямом інвестування. Зазначене дозволить у майбутньому швидше відновити країну, поставивши її на один рівень із провідними державами Європи та світу.

Список бібліографічних посилань

1. Любімов В. І. Поняття та критерії інвестиційної безпеки. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2010. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2010_5_5.
2. Ладюк О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників / О. Д. Ладюк. // Ефективна економіка. 2016. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_11_59.
3. Інвестиції в україну та відновлення економіки / Офіційний web-сайт Міністерства економіки України URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62bfd716-8665-4a4c-9e2d-6325ba53b3c8&title=InvestitsiiVUkrainuTaVidnovlenniaEkonomiki>.

UDC 336.02:339.9

Elizabeth SUPENO,

Master Black Belt Six and Lean Sigma and certified Project Manager, senior expert in environment and socio-economic analysis, public relations, negotiations, stakeholders' management, and community engagement, the President of Altegon Consulting

FINANCIAL COMPENSATION FOR ENVIRONMENTAL DAMAGE CAUSED BY MILITARY ACTIVITIES. SOME CASES FROM THE PAST

Whereas the armed conflicts have historically inclined to cause acute and localized environmental damage, the modern weapons and their potential industrial targets such as nuclear power plants or petrochemical facilities have the potential to cause a destruction on much massive scale. Thus far, no systematic studies have been undertaken to assess the overall scale of environmental damage resulting from warfare and its compensation. Thus, it is difficult to compare such damage with that caused by routine, peacetime activities. The existing international laws provide somewhat limited protection against the contemporary threats posed by war to the environment, and even less on the mechanisms of financial compensation.

During the human history, the environment has been one of war's many victims. Thucydides records the scorched earth tactics used by the Greeks during the Peloponnesian Wars. The Romans salted the soils of Carthage after winning the Punic Wars. The Dutch breached their dykes

in 1792 to prevent a French invasion. More recently, during the Vietnam War, the United States destroyed 14% of Vietnam's forests, including 54% of its mangrove forests, through chemical defoliants, bulldozers and bombings. Close the end of the First Gulf War, Iraq burned hundreds of oil wells and dumped massive amounts of oil into the Persian Gulf. And the ongoing civil war in the Congo has decimated the country's wildlife, killing thousands of elephants, gorillas and okapis.

Some of the earliest norms to regulate the warfare had an environmental component and, nowadays, the military practices common in the past, such as the destruction of agricultural lands, are outlawed by the laws of war. However, even contemporary international law contains few norms that specifically address the environmental consequences of war. Nevertheless, the environment continues to rely for protection primarily on the basic principles of necessity, proportionality and distinction, which indirectly protect the environment by helping to limit war's destructiveness.

Despite laws designed to prohibit or deter the environmental damages that result from belligerent conduct, in reality, they are an inevitable consequence of war. Such damages have occasionally been the result of deliberate military strategy. But more often, the environmental damages wrought by war are unintentional. Where prevention has failed, ex-post remedies have been developed to deal with economic compensation for and remediation of the environmental effects of combat.

Beforehand looking at how combat-related environmental damages are compensated; it is imperative to see what types of conduct are prohibited under the current rules of law. The existing limitations on belligerent conduct do not enjoin all actions that may negatively impact the environment. For many environmental damages, there will be no remedies available at all. As mentioned above, early efforts to codify the laws of war were made at the Hague Peace Conferences in 1899 and 1907. Since the Hague Conventions are considered to be customary law today, they are binding on states that were not originally formal parties to both agreements.

Furthermore, a penalty for parties violating the regulations, absent from the 1899 Convention, was added to the 1907 Hague Convention Number IV in Article 3: "A belligerent party which violates the provisions of the mentioned Regulations shall, if the case demands, be liable to pay compensation. It shall be responsible for all acts committed by persons forming part of its armed forces." However, the convention does not provide a mechanism for enforcing these civil penalties and it does not provide the criminal sanctions, the civil liability measure is limited in terms

of its effectiveness. Additionally, the military necessity provides a defense for destructive conduct. Situations are rare, if ever, where necessity does not excuse this conduct. Here, the main question about the protection from wartime environmental damages provided by the 1907 Hague Convention IV and Geneva Convention IV pertains to "the extent to which the term 'property' can be interpreted to encompass public goods (not necessarily under specific ownership) such as common land, forests, the atmosphere, water resources, and the open seas."

In terms of environmental reparations, the United Nations Compensation Commission (UNCC) established in 1991 is a unique model for liability and compensation of environmental damage in an international context, influencing both *jus in bello* and *jus post bellum*. The UNCC environmental programme advanced international law most significantly by serving notice that environmental damage caused in relation to an armed conflict can be a culpable offence. As mentioned in 1995 environment is a new concept and that 'new' environmental delicts will be subject to the Nuremberg defendants' claim that they are *ex post facto* and therefore illegitimate. Participants in conflicts today cannot make that claim. In fact, many other bodies now allow legal claims for environmental losses. The Eritrea–Ethiopia Claims Commission established in 2000 by a treaty between the belligerents to settle claims for loss, damage, or injury of either government and its nationals, accepted environmental claims. The UN Register of Damage, established in 2009, could receive claims for environmental damage in its public claim's category. The UN General Assembly adopted resolutions calling for compensation of coastal cleaning and remediation costs for oil spill damage resulting from the Israeli Air Force strikes on oil storage tanks in the vicinity of the Lebanese Jiyeh electric power plant in 2006 that posed potential harm to human health, biodiversity, fisheries, and tourism in Lebanon. A UN Development Programme's study ordered in relation to the Lebanese oil spill referred to the UNCC as a 'precedent major oil spill compensation regime for spills arising from armed hostilities' and it was even suggested that the UNCC might be used to 'secure the relevant compensations'.

Environmental liability resulted from Iraq's violation of *jus ad bellum*. After Iraq invaded the neighboring Kuwait in 1990, the UN Security Council condemned its actions as a breach of international peace and security under the UN Charter 7 and took note that Iraq was liable for any loss, damage, or injury.

The UNCC completed its review of claims in 2005, and began winding down its operations in 2015. Hence, Iraq paid almost US\$ 48 billion

in compensation as of October 2015, for all claims' categories. The awards were made for a total of over US\$ 5.26 billion for environmental assessment, remediation, restoration, and response activities. Almost US\$ 85 billion had been sought for environmental damage in 168 claims. Just for comparison, the US Government reached a settlement to resolve BP's liability for natural resource injuries from the Deepwater Horizon oil spill whereby BP would pay up to US\$ 8.8 billion for restoration.

To summarize, the environmental damage from the conflict of 1990 had the following consequences, i.e. 10.8 million barrels of oil was intentionally dumped in the Persian Gulf by Iraqi army and contaminated over 600 km of the Saudi Arabian coastline, with toxicity that would likely persist for many decades. Over 1 billion barrels of oil was released in Kuwait when Iraqi army blew up over 600 oil wells, contaminating ground-water and desert eco-systems. More damage to Kuwait's desert was caused by 'the construction of military fortifications, including ditches, berms, bunkers, trenches, and pits; the laying and clearance of mines; and the extensive movement of military vehicles and personnel'.

In addition, Iran, Jordan, and Turkey experienced the passage of hundreds of thousands of refugees and their livestock from Iraq and Kuwait, damaging vegetation and water resources. After the conflict ended over 1.6 million mines and more than 109,000 metric tons of other unexploded weapons were scattered in cities and towns, oil facilities, beaches, coastal waters and desert areas of Kuwait'. The claimants generally sought compensation to clean up pollution, restore damaged eco-systems, and monitor public health and the environment.

Moreover, the international civil tribunals, one of the most familiar features of *jus post bellum*, have long been used to provide compensation for civilians harmed by armed conflicts, a process that is thought to hasten recovery and reconciliation between the belligerents and to re-establish the rule of law. The basic justice theory that requires a wrongdoer to compensate the victim of wrongful action finds expression in international law in this doctrine.

The UNCC provided financial compensation administered through the Compensation Fund. Other remedies that post-conflict commissions offer include: determining disputed boundaries; making declaratory statements of the legality or illegality of actors and activities; requirements that parties provide assurances and guarantees of non-repetition; and reparation in the form of restitution, compensation, and satisfaction. The UNCC followed the classic approach described by the International Law Commission in its work on state responsibility. The Permanent Court of International Justice set the measure: 'reparation must, as far as

possible, wipe out all the consequences of the illegal act and re-establish the situation which would, in all probability, have existed if that act had not been committed'.

There could be other ways for compensation of environmental damage, and the example can be the Vietnam War. This war devastated Vietnam for two decades. Millions not only fell victim to conventional weapons of war, but millions have also suffered from the unconventional methods of that war, namely herbicidal warfare which was first used by Rome against Carthage in 146 BC. However, the U.S. stopped using dioxin in 1971, Agent Orange had disastrous effects on the Vietnamese population. Everything from multiple forms of cancers, congenital disabilities, soft tissue sarcomas and peripheral neuropathy links to Agent Orange. The effects are widespread. Out of 4.8 million people across Vietnam that have had exposure to the herbicide, 3 million suffered deadly diseases as a result. Tragically, the herbicide spans generations as many born two generations removed from the conflict suffer from congenital disabilities and health problems directly from Agent Orange. The lifespan of dioxin is complicated, but in human bodies, it can last up to 20 years, while it can last more than 100 years in sediments of bodies of water. It has contaminated soil, water supplies and food.

Many decades later, the United States Government worked toward rectifying that wrong by assisting those who have suffered from the gas. Primarily, the U.S. worked through the United States Agency for International Development (USAID) by providing restitution for victims of Agent Orange. The U.S. Government provided over \$197 million in payments to Vietnam veterans, while providing restitution to Vietnamese citizens was more complicated. The U.S. government has yet to apologize or accept responsibility for the after-effects of the herbicide. Even so, for the sake of strong bilateral ties with the U.S., much of the blame has gone to the chemical companies involved in the production of Agent Orange. However, companies insist that the responsibility falls on the U.S. government. Vietnamese organizations have made multiple attempts to receive financial reparations for the Agent Orange that the U.S. used during the war. In 2004, a Vietnamese group sued over 30 companies involved in the production and manufacturing of Agent Orange; they alleged that the chemical agent's use constituted a war crime. A Brooklyn district court dismissed the case in 2005. As Vietnam and the U.S. improve their bilateral relations through USAID, the U.S. has taken on the initiative to help clean up the residual dioxin. In 2019, national security advisor Robert O'Brien announced that over \$110 million of the USAID budget would go toward cleaning up the primary site for the storage of Agent Orange

during the war, Bien Hoa Airbase Area. The joint project between USAID and Vietnam's Air Force Air Defense Command will take up to 10 years. USAID is building upon the successful 2018 project with the Vietnamese government to clean up the area around the Da Nang Airport. Furthermore, it is important providing relief for the victims of Agent Orange. The Obama Administration started it and the Trump Administration continued the program. Afterward, the Biden Administration renewed the program. The U.S. Agent Orange/Dioxin Assistance to Vietnam report from the Congressional Research Service claims that aid for health-related services and assistance began being appropriated to USAID to use in Vietnam in 2009 but has continued with the dedication of a total of \$94 million for just health-related services since 2011. Each year, the total has increased, apart from 2011 and 2013 when it dropped by \$200,000. The most recent appropriations came in December 2020, dedicating \$14.5 million to health-related activities. However, the majority of the appropriations went toward funding medical infrastructure and capacity building.

In conclusion, it is natural to focus recovery efforts on repairing the immediate damage to human lives. Yet, the environmental consequences of belligerent conduct should not be ignored. If left unaddressed, the long-term impacts of environmental damages may have serious consequences for human health, economic stability, and future ecosystem balance. The existing military law has tried to prevent environmental harm from occurring at all. There where these efforts have failed, the international community has begun to recognize the need to provide a structure for remediation. Further international cooperation will be necessary to overcome the liquidity problems that hinder most attempts to provide adequate environmental remediation.

Reference

1. Richard J. Grunawalt *et al.* (eds.), *Protection of the Environment during Armed Conflict* (Newport RI: International Law Studies, Naval War College, 1996).
2. *From Conflict to Peacebuilding: The Role of Natural Resources and the Environment*. UNEP, 2009.
3. Manfred Mohr and Alexander Stöcker, Exploring a legal framework for Toxic Remnants of War. 2012 Cymie R. Payne. *Developments in the Law of Environmental Reparations: A Case Study of the UN Compensation Commission*. Oxford University Press. 2017.
4. Sean D. Murphy, Won Kidane, and Thomas R. Snider, *Litigating War: Arbitration of Civil Injury by the Eritrea-Ethiopia Claims Commission* (New York: Oxford University Press New York, 2013), 146.

5. UN Register of Damage, Rules and Regulations Governing the Registration of Claims, Article 11(1) (19 June 2009).

6. Alberto Bin, Richard Hill, and Archer Jones. *Desert Storm: A Forgotten War* (Westport CT: Praeger, 1998).

7. Alex Kirby, "World 'Needs Green Geneva Convention,'" *BBC News*, 10 Feb. 2003

8. Daniel Bodansky. *Legal Regulation of the Effects of Military Activity on the Environment*. ESV. ISBN 978-3-503-07819-6. 2003.

УДК 332:330.3

Мурат Абдикасович САДИКОВ,

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ ПІСЛЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ ДО СУВЕРЕННОЇ УКРАЇНИ

Порушення всіх норм міжнародного права і повномасштабне вторгнення РФ до суверенної держави – України, виявила недосконалість міжнародних інститутів, щодо збереження територіальної цілісності держави, а також захисту прав людини у історично визначеному міжнародної спільнотою території.

У світовому просторі за даними ООН зареєстровано -193 країн (станом квітень 2022 р.), 20 - великих країн (G20), і 7 - багатих у світовій економіці країн (G7) [1]. На жаль, серед цих країн немає єдності щодо механізмів запобігання конфліктам, як би вони не називалися «спец операцією», «повномасштабним» вторгненням. Це є порушенням міжнародного права. У вищезгаданих інституцій немає важелів впливу на конфлікти, що виникають між країнами з різних причин. Що стосується Декларації ООН, Положень ЄС щодо регулювання міждержавних конфліктів, це лише декларація чи бажання демократичних країн. Досвід війни Росії та України (2022 р.) свідчить про необхідність негайно розробити ефективніші механізми, тим більше, якщо це стосується ядерної держави та члена ООН. А

саме члени ООН, а також країни, які мають ядерне озброєння, повинні обґрунтовувати нову доктрину проти порушника Статуту ООН. Незважаючи на ситуацію, що складається в країні, необхідно сказати велику подяку демократичним країнам світу, які не залишили Україну та українців з бідую.

Понад 16,3 млн. українських біженців були змушені тікати з України (на 13 грудня 2022р.), ще близько 8 млн. стали внутрішньо переміщеними особами (на 3 травня 2022р.). До 20 березня свої будинки в Україні залишили понад десять мільйонів людей — приблизно чверть населення країни. Через обмеження на виїзд з України осіб чоловічої статі призовного віку від 18 до 60 років, 90% українських біженців становлять жінки та діти. За даними ЮНІСЕФ, до 24 березня 2022 року більше половини всіх дітей в Україні (приблизно 7,5 млн) були змушені залишити свої будинки, з них приблизно 1,8 млн стали біженцями в інших країнах[2].

Рада Європейського Союзу на засіданні у Брюсселі (4 березня 2022р.) проголосував про активізацію для мешканців України, Директиви про тимчасовий захист, Вона застосовується у виняткових випадках, щоб надати негайний та тимчасовий захист особам із країн, що не входять до ЄС, які не можуть повернутися до країни походження конфлікту.

Повномасштабне вторгнення РФ до України завдає колосальних збитків національної економіки. Зв 11 місяців війни в Україні Валовий внутрішній продукт (ВВП) знизився на 1/3.

Наприкінці прогнозу очікується, що рівень пропозиції у річному обчисленні поступово зменшиться з 30% наприкінці 2022 року до близько 22,5% у 2023 році, що «відбиває залишкові наслідки перебоїв у постачаннях та руйнуванні виробничих потужностей на тлі нижчих світових цін на енергоносії».

Згідно з Меморандумом, очікується, що у 2023 році буде забезпечено скорочення запасів обсягом близько 5,7 млрд дол. після прогнозованого профіциту у розмірі 6,4 млрд дол. у 2022 році. "Цей прогноз відображає зростання торговельного балансу, оскільки очікується, що відновлення надходжень від експорту буде повільним, тоді як попит на імпорт, як очікується, прискориться через збереження попиту на паливо, обладнання та матеріали для ремонту та відновлення", - йдеться у документі.

Валютні резерви мають залишитися на рівні близько 21 млрд дол до кінця 2023 року, що еквівалентно трохи більше ніж 2,5 місяці імпорту завдяки зовнішньому фінансуванню [3].

Поряд з цим, треба підкреслити, війна виявила дуже багато внутрішніх негараздів. Це - колабораціонізм, державна зрада, корупція у сфері (Енергетика, Нафтогаз, Комунальна, Медицина, Банківська), слабкість територіальних громад, де голова так і депутатський корпус обрані на підставі кумівства, місцевого «олігархата». Як кажуть в народі: «війна для когось біда, а комусь, мати рідна». Від війни постраждали всі, у т. ч. як великий, так і малий бізнес. Кожний хто пам'ятає про це, бережить інформацію не дайте знищити факти.

Висновок. 1. Президенту, Міністерствам, Департаментам, ДБР, ВАКС та іншим, державним структурам поряд з діючими органами влади треба ретельно зібрати і аналізувати суспільну думку про корупцію з фактами.

2. МЗС України надати ООН пропозиції, щодо зміни Статуту ООН стосовно міждержавного конфлікту та використання високо технологічних зброїв. Унеможливить використання ядерного зброю. Про колективну безпеку за принципом «всі за одного», а не за свою «вигоду» з війни.

3. Створити громадський центр (на добровільній засаді, безкоштовно з наданням певних прав та захисту). Склад громадського центру мусить об'єднувати досвідчених юристів, журналістів, ветеранів праці для вивчення корупції у внутрішньому середовищі.

Список бібліографічних посилань

1. Держави-члени Організації Об'єднаних Націй / [Електронний ресурс]. [Режим доступу]: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.

2. Міграційні кризи, викликані вторгненням Росії на Україну / [Електронний ресурс]. [Режим доступу]: <https://ru.wikipedia.org/wiki/>.

3. Економічна правда. Меморандум про співробітництва з МВФ. / [Електронний ресурс]. [Режим доступу]: <https://www.epravda.com.ua/2022/12/23/695377/>.

УДК 343.98

Катерина Петрівна СИЛЕНОК,

здобувач ступеня доктора філософії

Національного наукового центру

«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9355-5010>

РОЗВИТОК ІСТОРИКО-АРХЕОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ УКРАЇНИ ВСУПЕРЕЧ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ

Територія України містить значну кількість археологічних пам'яток, які внесено до Переліку пам'яток культурної спадщини національного значення, занесених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України [1]. Більш того, археологічні пам'ятки України є частиною європейських культурних явищ. Наприклад, наша держава надзвичайно багата на пам'ятки кам'яної доби. На півночі України маємо добре відомі світовій археології стоянки мисливців на мамонтів. У палеоліті на мамонтів полювали не лише на території України, а й у інших частинах Євразії та Північної Америки, але житла збереглися переважно в Україні. Як приклад слід виокремити те, що у Франції, Німеччині палеолітичних стоянок багато, а жител немає; при цьому в Україні їх досліджено більше двох десятків: у Києві — Кирилівська стоянку, на Чернігівщині є Мізинська, під Яготином — Добраничівська тощо. Проте, залишається значна кількість територій, що археологічно не досліджена і може містити унікальні пам'ятки, які поки що не відомі науковцям. У зв'язку з тим, що за археологічними знахідками активно полюють «чорні археологи», виникає ризик втрати знахідок, важливих для історії, культури української держави.

Кримінальний кодекс України містить норму, що забороняє незаконне проведення розкопок (стаття 298 ККУ «Знищення, руйнування або пошкодження пам'яток — об'єктів культурної спадщини та самовільне проведення пошукових робіт на археологічній пам'ятці») [2]. У разі вчинення правопорушення, правоохоронні органи мають робити усе від них залежне для притягнення злочинців (порушників) до відповідальності. Висновок судового експерта є джерелом доказів та допомагає слідчим встановити фактичні обставини справи.

Судовий експерт-археолог у ході проведеного дослідження може підрахувати розмір шкоди, завданої державі від руйнування, пошкодження або знищення археологічної пам'ятки. Через рашистське вторгнення до України та постійні обстріли руйнувань зазнають також і пам'ятки. На даний час відсутня можливість дослідити території, які перебувають під постійними обстрілами чи тимчасово окуповані. Розмір завданої шкоди на даний момент ми можемо лише уявити, спираючись на наявну статистику. Практика судових історико-археологічних досліджень Національного-наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» демонструє важливість згаданого напрямку. Шкода, завдана державі проведенням незаконних розкопок, пошкодженням (знищенням) археологічних пам'яток, обраховується мільйонами. Варто акцентувати увагу, наприклад, на тому, що впродовж серпня-грудня 2021 року експерти-археологи ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» виконали вісім історико-археологічних експертиз земельних ділянок. У процесі виконання експертиз досліджено 10 об'єктів (зокрема, 6 випадків руйнування насипів курганів оранкою, 2 випадки знищення частини археологічних пам'яток місцевого значення, 1 випадок незаконної приватизації території археологічної пам'ятки місцевого значення й 1 випадок проведення земельних робіт в охоронній зоні пам'ятки історії місцевого значення). Загальний розмір шкоди, завданої державі у результаті руйнування/пошкодження або відчуження археологічних об'єктів, становить 383 687 494 грн.

Після деокупації територій України та появи доступу до пам'яток археології відповідних спеціалістів на судових експертів-археологів чекає величезний обсяг роботи для встановлення розміру шкоди завданої рашистським вторгненням і нанесеними руйнуваннями історичних пам'яток. Також, ураховуючи прискорений рух України у напрямі вступу до ЄС, слід наголосити, що українські археологічні пам'ятки з різних точок зору, а також із давніх-давен цікавлять європейських науковців. Саме тому сформувалась необхідність адаптувати законодавство України до європейських реалій.

Висновок. Судово-експертні історико-археологічні дослідження є невід'ємною частиною кримінального провадження та займають окреме провідне місце у системі судових досліджень в Україні. Спрогнозовано збільшення кількості судово-експертних досліджень археологічних пам'яток, яку сформувала багата археологічна спадщина України та сучасна організація науки у західних сусідів, що спонукає судово-експертні історико-археологічні дослідження до обов'язкової інтеграції із європейськими стандартами.

Список бібліографічних посилань

1. Перелік пам'яток культурної спадщини національного значення, занесених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України / Офіц. сайт Мінікультури та інформполітики України. URL: <https://mkip.gov.ua/content/perelik-pamyatok-kulturnoi-spadshchini-nacionalnogo-znachennya.html> (дата звернення: 12.02.2023).

2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 12.02.2023)/.

УДК 342.9

Артем Сергійович СОЛОВЙОВ,

аспірант кафедри конституційного,

адміністративного та фінансового права

Академії праці, соціальних відносин і туризму (м. Київ)

ІНТЕГРАЦІЯ СМАРТ-КОНТРАКТІВ НА ОСНОВІ БЛОКЧЕЙНУ У СПОРТИВНЕ ПРАВО ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОЇ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Технологія блокчейн викликає неабиякий інтерес у фінансово-правовій та інших сферах людської діяльності. Згідно з дослідженням Juniper блокчейн стане критично важливим для всіх фінансових установ, які працюють над автоматизацією банківських процесів [1]. Банки та фінансові установи можуть заощаджувати до 27 мільярдів доларів на рік до 2030 року.

Вперше ще у 1994 році Нік Сабо запропонував ідею розумних контрактів:

Розумний контракт — це комп'ютеризований протокол транзакцій, який виконує умови контракту. Загальні цілі розробки смарт-контрактів полягають у дотриманні загальних договірних умов, мінімізація як умисних так і випадкових впливів, а також мінімізація потреби в довірених посередниках.

Тобто смарт-контракти – це фрагменти самовиконуваного коду в блокчейні. Вони можуть вводити умови угоди автоматично. Ця технологія має величезний потенціал для оптимізації будь-якого процесу, який вимагає доступу до багатьох баз даних і систем планування ресурсів.

Що стосується переваг, такий рівень автоматизації забезпечує знижений ризик помилок або маніпуляцій з контрактом. Завдяки спільній базі даних, що працює на протоколі блокчейн, смарт-контракти усувають потребу в сторонніх посередниках, оскільки контракти виконуються автоматично.

Розуміння переваг смарт-контрактів тісно пов'язане з правильним розумінням того, як працює блокчейн і що він приносить у фінансах.

Смарт-контракти на основі блокчейну містять такий самий рівень деталізації, як і фізичні контракти. Вони роблять те, чого не може зробити жоден звичайний контракт: виконують такі завдання, як узгодження цін і моніторинг рівня запасів. Ця можливість замінює дорогі ручні зусилля динамічним автоматизованим відстеженням ланцюгів постачання, рівня запасів і витрат, щоб зменшити витрати та збільшити прибуток.

У більш технічних термінах процес створення смарт-контракту можна розбити на кілька етапів. По-перше, розумний контракт формується як угода між двома або більше сторонами. Після встановлення обидві сторони можуть домовитися про умови, за якими смарт-контракт вважатиметься завершеним. Умови записуються в смарт-контракт, потім шифруються і зберігаються в мережі блокчейн. Після завершення контракту транзакція реєструється в блокчейні. Потім усі вузли оновлять свою копію блокчейну за допомогою цієї транзакції, оновлюючи новий «стан» мережі.

Розумні контракти на основі блокчейну мають багато переваг:

Висока точність і надійність. Розумні контракти можуть значно підвищити ефективність різних бізнес-процесів, які зазвичай виконуються вручну.

Оновлення в реальному часі. Автоматизовані транзакції виконуються швидко, і обидві сторони можуть стежити за поточним статусом контракту.

Зменшення кількості посередників. Стандартні контракти вимагають посередників для забезпечення дійсності кожної транзакції, але розумні контракти не потребують посередника.

Нижча вартість. Розумні контракти можуть значно зменшити залежність від людей-посередників і знизити загальну вартість транзакції.

Адаптація до різних бізнес-моделей. Контракти є фундаментальною частиною бізнесу, оскільки вони забезпечують спосіб виконання транзакцій згідно з домовленістю, незалежно від галузі.

Оскільки технологія смарт-контрактів перебуває на ранніх стадіях впровадження, вона ще потребує розвитку в певних напрямках:

Швидкість обробки та масштабованість. Наразі блокчейни мають проблеми із затримкою, оскільки потрібен час, щоб блок транзакцій став частиною книги обліку.

Залежність від програмістів. Усі смарт-контракти на основі блокчейну є незмінними, а це означає, що розробники повинні передбачати кожен випадок, який може вимагати змін у контракті.

Конфіденційність. Код у смарт-контрактах видимий для всіх у мережі, і деякі програми не можуть ризикувати конфіденційними даними інших суб'єктів.

Висока затримка. Ethereum, найпопулярніша технологія блокчейну для смарт-контрактів, займає 17 секунд, щоб додати перевірені блоки до книги обліку транзакцій. Порівняно з мілісекундами, які є стандартними для зберігання «неблокчейн даних», очевидно, що ця технологія все ще потребує вдосконалення [2].

Висновок. Контракти на основі блокчейну, безсумнівно, рухають вперед фінансово-правову та інші індустрії. Проте без нормативної чіткості вони не можуть запропонувати жодних законодавчо підтверджених гарантій.

Отже, блокчейн пропонує нові джерела зростання й для спортивної індустрії. Усі зацікавлені сторони спортивної екосистеми можуть отримати вигоду від цієї технології. Клуби та спортивні організації можуть оптимізувати свої бізнес-моделі. Управління квитками та спортсменами може стати все більш оптимізованим. Блокчейн також дозволить командам отримувати нові джерела доходу за допомогою токенів фанатів, цифрових сувенірів і монетизації даних.

Список бібліографічних посилань

1. Frankenfield J., 2022. What Are Smart Contracts on the Blockchain and How They Work. *Investopedia*. URL: <https://www.investopedia.com/terms/s/smart-contracts.asp>.

2. Disha Sinha, 2022. Smart Contracts: Transforming Ethereum Blockchain in 2022. *Analytics Insight*. URL: <https://www.analyticsinsight.net/smart-contracts-transforming-ethereum-blockchain-in-2022/>.

УДК 332.2.022.8.002.26(448)

Михайло Сергійович МЕРЕЖКО,

студент групи ФБСдср-22-1

Науковий керівник:

Вікторія Анатоліївна ФУРСА,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6325-0910>

ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ЯК ЧИННИК АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Успішний розвиток організації в умовах ринкової економіки нерозривно пов'язаний з процесом довгострокового інвестування. В той же час інвестиційна діяльність підприємства в усіх її формах не може зводитися до задоволення поточних інвестиційних потреб, які визначаються необхідністю заміни активів, що вибувають, або їх приросту у зв'язку зі змінами обсягу і структури господарської діяльності.

Під інвестиційною стратегією розуміють систему довгострокових цілей інвестиційної діяльності підприємства, що визначаються загальними завданнями його розвитку і інвестиційною ідеологією, а також вибір найбільш ефективних шляхів їх досягнення.

В процесі розробки стратегічних напрямів інвестиційної діяльності повинні вирішуватися наступні завдання:

1. Визначення співвідношення різних форм інвестування на окремих етапах перспективного періоду.
2. Визначення галузевої спрямованості інвестиційної діяльності.
3. Визначення регіональної спрямованості інвестиційної діяльності.

Інвестиційна діяльність є інструментом реалізації стратегії організації, направленої на розвиток. Стратегія розвитку визначає напрями, пріоритети і об'єкти інвестицій, а також їх цільову прибутковість і ефективність. Інвестиційна стратегія є складовою загальної стратегії організації [2, с 125-126].

Необхідність розробки інвестиційної стратегії організації визначається змінами умов зовнішнього і внутрішнього середовища.

Зміна чинників внутрішнього середовища підприємства може

бути пов'язана із кардинальними змінами цілей його операційної діяльності або з майбутніми змінами у стадії життєвого циклу. Нові комерційні можливості, що відкриваються, міняють цілі операційної діяльності організації. В цьому випадку розроблена інвестиційна стратегія забезпечує прогнозований характер зростання інвестиційної активності підприємства і диверсифікації його інвестиційної діяльності.

Оскільки кожній стадії життєвого циклу організації властиві характерний рівень інвестиційної активності, напрями і форми інвестиційної діяльності, особливості формування інвестиційних ресурсів, інвестиційна стратегія дозволяє адаптувати інвестиційну діяльність організації до змін її економічного розвитку.

Інвестиційна стратегія є ефективним інструментом перспективного управління інвестиційною діяльністю організації і визначає:

- пріоритетні напрями інвестиційної діяльності;
- форми інвестиційної діяльності;
- характер формування інвестиційних ресурсів організації;
- послідовність етапів реалізації довгострокових інвестиційних цілей організації;
- систему формалізованих критеріїв, по яких організація моделює, реалізує і оцінює свою інвестиційну діяльність.

Розробка інвестиційної стратегії підприємства є досить складним творчим процесом, що вимагає високої кваліфікації її виконавців. Перш за все, формування стратегії базується на прогнозуванні окремих умов здійснення інвестиційної діяльності (інвестиційного клімату) і кон'юнктури інвестиційного ринку як в цілому, так і в розрізі окремих його сегментів, що є досить трудомістким процесом.

Початковою передумовою розробки інвестиційної стратегії є загальна стратегія економічного розвитку організації. По відношенню до неї інвестиційна стратегія носить підлеглий характер і повинна узгоджуватися з нею по цілях і етапах реалізації. Інвестиційна стратегія при цьому розглядається як один з головних чинників забезпечення ефективного розвитку організації відповідно до вибраної нею загальної економічної стратегії.

Стратегічний процес управління інвестиційною діяльністю організації представлений декількома етапами.

На першому етапі даного процесу формуються стратегічні цілі інвестиційної діяльності, які повинні виходити, перш за все, з системи цілей загальної стратегії економічного розвитку. Ці цілі можуть бути сформовані у вигляді забезпечення приросту капіталу;

зростання рівня прибутковості інвестицій і суми доходу від інвестиційної діяльності; зміни технологічної і відтворювальної структури капітальних вкладень; зміни галузевої і регіональної спрямованості інвестиційних програм тощо.

При цьому формування стратегічних цілей інвестиційної діяльності повинне ув'язуватися із стадіями життєвого циклу і цілями господарської діяльності організації.

Реалізації стратегічних цілей інвестиційної діяльності здійснюється по двох напрямках.

Один із них охоплює розробку стратегічних напрямів інвестиційної діяльності, інший – розробку стратегії формування інвестиційних ресурсів. Цей етап є найбільш відповідальним і складним.

Другий етап – розробка стратегічних напрямів інвестиційної діяльності, які базуються на системі цілей цієї діяльності.

Вибір того або іншого напрямку інвестиційної діяльності істотно залежить від стадій життєвого циклу організації.

На стадії зародження потрібні великі інвестиції, оскільки організація створює свої конкурентні переваги. Вона вкладає засоби в НДДКР, збут, сервіс. Якщо організація вклала засоби в створення конкурентних переваг, вона займе сильну конкурентну позицію. Організації із слабкою конкурентною позицією на всіх стадіях життєвого циклу можуть вибрати вихід з ринку для припинення своїх втрат.

Стадії зростання притаманна стратегія зростання організації з розширенням ринку. Організації потрібні значні вкладення для підтримки свого успіху. Одночасно організації прагнуть консолідувати існуючі маркетингові ніші і увійти до нових.

Отже, організації повинні вкладати ресурси в маркетинг, крім того вони повинні остаточно вибрати свою базову стратегію.

При уповільненні зростання конкуренція росте і організаціям з сильною конкурентною позицією потрібні ресурси на розширення ринку за рахунок частки слабких організацій. Характер інвестицій залежить від стратегії організацій.

На стадії зрілості організації в умовах конкуренції, що посилюється, прагнуть захистити свої позиції. Тому інвестиції вкладаються у підтримку стратегії. На цій стадії організації бажають повернути свої минулі інвестиції.

Третій етап – розробка стратегії формування інвестиційних ресурсів, покликана забезпечити безперебійну інвестиційну діяльність в передбачених об'ємах; найбільш ефективне використання власних засобів, що направляються на ці цілі, а також фінансову

стійкість організації в довгостроковій перспективі.

В процесі розробки стратегії формування інвестиційних ресурсів розглядаються наступні етапи:

1. Прогнозування потреби в загальному обсязі інвестиційних ресурсів.

2. Вивчення можливості формування інвестиційних ресурсів за рахунок різних джерел.

3. Визначення методів фінансування окремих інвестиційних програм і проектів.

4. Оптимізація структури джерел формування інвестиційних ресурсів.

На четвертому етапі проводиться конкретизація інвестиційної стратегії по періодах її реалізації. Даний етап передбачає встановлення послідовності і термінів досягнення окремих цілей і стратегічних завдань. В процесі цієї конкретизації забезпечується зовнішня і внутрішня синхронізація в часі. Зовнішня синхронізація передбачає узгодження в часі реалізації інвестиційної стратегії із загальною стратегією економічного розвитку організації, а також з прогнозованими змінами кон'юнктури інвестиційного ринку.

Висновок. Таким чином, грамотно розроблена інвестиційна стратегія істотно підвищить конкурентоспроможність організації, забезпечить її конкурентними перевагами, приведе до позитивного інвестиційного ефекту і досягнення інвестиційних цілей в довгостроковій перспективі.

Список бібліографічних посилань

1. Офіційний сайт інформаційно-аналітичного центру [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://infoflight.org.ua>.

2. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини : Навч. посіб. / В. В. Козик, Л. А. Ланкова, Н. Б. Даниленко. – 7-е вид. – К.: Знання, 2008. – 406 с.

3. http://pidruchniki.ws/14170120/ekonomika/zovnishnoekonomi-chna_diyalnist_sutni_st_vidi_faktori_rozvitku/ / електронний підручник «Зовнішньоекономічна діяльність підприємств».

4. <http://uk.wikipedia.org/> вільна енциклопедія.

УДК 332.2.022.8.002.26(448)

Вікторія Анатоліївна ФУРСА,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри правового забезпечення підприємницької

діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6325-0910>

ЯК ЗМІНИЛАСЯ ЛОГІСТИКА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

До початку повномасштабної війни близько 2/3 експорту й імпорту в Україні відправлялися морськими шляхами. Згодом ця можливість зникла у зв'язку з блокуванням портів. Якщо ж говорити про потужні хаби на суші, то вони зосереджувалися у центральному регіоні. Розпочалася війна – росія напала на Україну. У першій її фазі стрімке просування ворожої армії Київщиною призвело до того, що до багатьох складів з товаром доступ був паралізованим, а ще частина була знищена[1, с 86-90].

Протягом перших днів війни перед учасниками транспортно-експедиторської галузі постав складний виклик. До України прямувало багато імпорту в контейнерах. Його мусили вивантажувати в портах інших держав, а саме перенаправлення вартувало великих. Як певний позитивний наслідок – сформувалися нові логістичні ланцюги, де були задіяні порти інших країн (Констанца, Гдиня, Гданськ, Клайпеда, іноді навіть Стамбул та Бремерхафен).

Для того, аби ланцюги доставки працювали безперебійно, була задіяна велика кількість людських зусиль.

Вагомим у цьому контексті є кейс із портом Констанца, який у перші місяці війни був шалено перевантаженим. Це давало численні збої в роботі, а зберігання вантажів, які швидко псуються, було під загрозою. Саме тоді представники АМЕУ зверталися до керівництва порту та просили про сприяння й збільшення кількості персоналу, який працюватиме з вантажами, починаючи з документальних та організаційних і завершуючи технічними питаннями [3, с 25-30]. Також звернення стосувалося роботи контейнерних ліній та терміналів, митниці та інших контролюючих органів. До слова, українські експедитори були здивовані тим, що у закордонних портах робота відбувалася відчутно повільніше, ніж в українських[2, с 125-126].

Велика частина вантажів була перерозподілена з залученням залізничного транспорту. Це дійсно достатньо ефективне рішення, однак і воно супроводжується деякими проблемами. Наприклад:

- Відсутність усталених логістичних маршрутів у першій фазі війни. Зараз це вже не так актуально, але формування цих маршрутів коштувало представникам української експедиторської галузі багатьох зусиль та тривалої роботи в режимі нон-стоп.

- Різна ширина колій в Україні та країнах заходу Європи. Це вказує на потребу у перевантаженні, що ускладнює процес. Буває особливо складно, коли ідеться про продукти харчування.

- Неспроможність залізничної інфраструктури обробляти значний обсяг вантажів з України у напрямку до європейських портів. Тяги, пропускної спроможності та кількості сортувальних станцій виявилось недостатньо.

- Нестабільність цін на пальне. Ця проблема відчутно б'є по функціонуванню галузі, здорожуючи вартість доставки. На одному з етапів війни ракетні обстріли нафтобаз призвели до кризової ситуації, яка додатково загострилася унаслідок валютних коливань.

Залізниця справді взяла на себе достатнє навантаження у той час, коли портова сфера не експлуатується на повну потужність. Однак важливо розуміти, якою ціною це далось. Разом з тим, не можна оминати увагою той прикрий факт, що монополіст української галузі залізничних перевезень суттєво підняв тарифи.

Висновок. З одного боку, можна з певністю говорити про те, що логістика не зупиниться, бо її функціонування забезпечують висококласні фахівці. З іншого боку, є цілий ряд об'єктивних факторів, точний прогноз щодо яких зараз зробити неможливо, але при тому вони впливають на сферу.

Перемоги на фронті, валютні коливання, намір НБУ "відпустити" курс гривні. Усе це далеко не повний перелік того, що впливатиме на логістичні маршрути, міжнародну торгівлю та купівельну спроможність українського споживача. Тож з упевненістю зараз можна говорити лиш про те, що усім фахівцям, задіяним у галузі, і надалі буде потрібно плекати свою стійкість, працездатність, адаптивність та професійну гнучкість.

Список бібліографічних посилань

1. Амітан В. Н., Ларіна Р.Р., Пілюшенко В.Л. Логістизація процесів в організаційно-економічних системах. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2013. 73 с.

2. Васелевський М., Білик І., Дейнега О., Крикавський Є., Якимішин Л. Економіка логістичних систем: монографія. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2018. С.534–549.

3. Клімова І. Г. Проблеми та передумови використання логістики в Україні. Держава та регіони. 2016. № 3. С. 143—147.

УДК 343.98(477)

Денис Олександрович ЧЕКІН,

науковий співробітник Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокариуса»;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9893-1588>

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ДЖЕРЕЛО ДОКАЗІВ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЛЕГАЛЬНОГО ЗБУТУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Судова експертиза у сфері телекомунікацій і розповсюдження наркотиків може включати використання різних методів і технік для розслідування злочинної діяльності, пов'язаної з нелегальним розповсюдженням і продажем наркотиків засобів через телекомунікаційні пристрої. У цій доповіді ми обговоримо значення криміналістики в цих сферах, методи, що використовуються, і виклики, пов'язані з цим.

Телекомунікаційна судова експертиза — це спеціалізована область судової експертизи, яка зосереджена на дослідженні електронних пристроїв, таких як комп'ютери, мобільні телефони та інші цифрові комунікаційні пристрої, для виявлення доказів, пов'язаних зі злочинною діяльністю. У контексті розповсюдження наркотиків телекомунікаційна криміналістика може допомогти правоохоронним органам ідентифікувати та відслідковувати діяльність наркоторговців, які використовують ці пристрої для спілкування з клієнтами або партнерами.[1, с. 6]

Одним із основних методів, що використовуються в телекомунікаційній криміналістиці, є аналіз цифрових даних, який передбачає вилучення та дослідження даних, що зберігаються на електрон-

них пристроях. Аналіз цифрових даних може надати важливу інформацію, таку як номери телефонів, текстові повідомлення та дані про місцезнаходження, які можна використовувати для побудови справи проти розповсюджувачів наркотиків. Інші методи, які використовуються в телекомунікаційній криміналістиці, включають аналіз сигналу, аналіз сайту стільникового зв'язку та аналіз голосу.

Розповсюдження наркотиків і криміналістика:

Використання криміналістичних методів у розслідуванні розповсюдження наркотиків має вирішальне значення для кримінального переслідування розповсюджувачів наркотиків. Судова експертиза речовин та матеріалів може бути використана для ідентифікації та аналізу зразків наркотиків і визначення джерела наркотиків. Його також можна використовувати для аналізу методів упаковки та розповсюдження, які використовують торговці наркотиками, що може надати цінні докази для судового переслідування.[2, с. 648]

Однією з головних проблем криміналістики розповсюдження наркотиків є складний характер мереж розповсюдження наркотиків. Наркоділки часто використовують складні методи, щоб приховати свою діяльність і уникнути розкриття. Однак криміналісти можуть використовувати різні методи для виявлення та аналізу діяльності з розповсюдження наркотиків, включаючи хімічний аналіз, хроматографію та спектроскопію.[3, с.537]

Крім того, криміналісти можуть використовувати передові технології, такі як мас-спектрометрія, для аналізу зразків наркотиків і визначення хімічного складу наркотиків. Ця інформація може бути використана для визначення джерела наркотиків і встановлення зв'язків між різними мережами розповсюдження наркотиків.

Висновок. Підсумовуючи, використання криміналістичних методів у розслідуванні телекомунікацій і розповсюдження наркотиків є важливим для переслідування злочинної діяльності, пов'язаної з розповсюдженням наркотиків. Ці методи можуть допомогти ідентифікувати торговців наркотиками та відстежувати їхню діяльність, а також аналізувати зразки наркотиків і визначати джерело наркотиків. Незважаючи на те, що в цих сферах пов'язано багато проблем, прогрес у технологіях і криміналістичних методах продовжує вдосконалювати здатність правоохоронних органів боротися з розповсюдженням наркотиків і пов'язаною злочинною діяльністю.

Список бібліографічних посилань

1. Zhang, Y. (2014). Telecommunications forensics. Digital Investigation, 11(1), 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.diin.2013.09.003>

2. Zeng, L., Hu, J., & Xie, X. (2020). Current status and prospects of forensic science in drug analysis. Chinese Journal of Forensic Medicine, 35(6), 647-653. <https://doi.org/10.12116/j.issn.1004-5619.2020.06.018>

3. Li, Y., Li, M., & Feng, L. (2019). An overview of forensic science and technology in drug abuse analysis. Chinese Journal of Forensic Medicine, 34(5), 537-540. <https://doi.org/10.12116/j.issn.1004-5619.2019.05.027>

УДК 336.02

Аліна Миколаївна ЧОРНА,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри правового забезпечення підприємницької
діяльності та фінансової безпеки факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0519-7300>;*

Ірина Ігорівна СЯДРИСТА,

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри правового забезпечення підприємницької
діяльності та фінансової безпеки факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4340-3593>*

ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан є особливим періодом в історії країни, коли держава змушена приймати додаткові заходи для забезпечення своєї безпеки та військової готовності. Одним із таких заходів є оподаткування суб'єктів господарювання з метою збору додаткових коштів на потреби військових операцій та інших потреб держави.

Необхідність оподаткування суб'єктів господарювання в період воєнного стану є необхідною для забезпечення фінансової підтримки держави та її армії. Для зменшення негативних наслідків для суб'єктів господарювання в період воєнного стану, уряд може вживати деяких заходів. Одним із них є зменшення ставок податків для певних видів діяльності. Також можуть бути введені податкові пільги для підприємств, які знаходяться на

тимчасово окупованій території або зазнали руйнувань в результаті бойових дій.

В Україні оподаткування в період воєнного стану регулюється законами та нормативно-правовими актами. Зокрема, Податковим кодексом України, встановлено правила оподаткування в країні, а також визначається порядок збору та сплати податків, зборів і інших обов'язкових платежів до бюджету. В Податковому кодексі України вказано, що платники податків, які не можуть виконати свої зобов'язання, під час воєнного стану звільняються від відповідальності [1]

Автор статті «Правила оподаткування під час воєнного стану»

С. Децюра вважає, що звільнення від оподаткування під час воєнного стану має стосуватися всіх платників податків, які працюють в Україні, навіть у тих районах, де не відбуваються бойові дії. Головним критерієм є неможливість виконати зобов'язання платників, а не їхнє місце розташування в Україні. [2]

Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану», який було схвалено 15 березня 2022 року, встановлює особливості оподаткування єдиним податком на період дії воєнного стану. Зокрема, з 1 квітня 2022 року до припинення воєнного стану, фізичні особи - підприємці, що належать до 1 та 2 груп платників, можуть не сплачувати єдиний податок на усій території країни. Крім того, юридичні особи будь-якої організаційно-правової форми можуть знаходитись у спрощеній системі оподаткування на 3 групі. Межа доходу для платників 3 групи збільшилась до 10 млрд грн на рік, обмежень по кількості найманих працівників більше не існує, а ставка єдиного податку для цієї групи зменшилась до 2% від доходу. Крім того, збільшилось коло платників, яким не потрібно сплачувати земельний податок, оскільки вони перейдуть з загальної системи оподаткування на спрощену. Кабінет Міністрів України отримав право визначати особливості нарахування та сплати єдиного податку без необхідності внесення відповідних змін до Податкового Кодексу України. [3]

Висновок. За результатами досліджень визначено, що воєнний стан має серйозний вплив на оподаткування суб'єктів господарювання. У зв'язку з цим необхідно розробляти спеціальні заходи з податкового регулювання, щоб забезпечити ефективну

роботу економіки в умовах війни. Для цього можуть бути використані різноманітні податкові інструменти, такі як податкові пільги, зниження податкових ставок, введення нових податків та зборів тощо. Важливо забезпечити максимальну прозорість та гнучкість системи оподаткування, щоб вона відповідала потребам сучасної економіки.

Також слід звернути увагу на правове регулювання оподаткування в період воєнного стану, яке має бути прозорим, чітким та зрозумілим для всіх суб'єктів господарювання. Необхідно враховувати міжнародні стандарти та вимоги, щоб запобігти податковим злочинам та корупції.

Список бібліографічних посилань

1. Податковий кодекс України від 24.02.2023 року.
2. С. Децюра «Правила оподаткування під час воєнного стану»
URL: <https://buhgalter911.com/uk/news/news-1064117.html>.
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX. 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>.

УДК 336.71

Єлизавета Михайлівна ЩЕРБИНІНА,

студентка 3 курсу факультету «Економіка і права»

*Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця*

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Сучасний стан економіки України потребує надійної та ефективної банківської системи, яка відіграє важливу роль у стабільності фінансової безпеки, спираючись на яку можна вирішити існуючі економічні та соціальні проблеми розвитку суспільства.

Важливою функцією банківської системи є функція створення грошей і регулювання грошової маси, яка полягає в тому, що банківська система оперативно змінює масу грошей в обігу, та у реалізації цієї функції беруть участь всі ланки банківської системи, і сама вона стосується всіх напрямів банківської діяльності.

Однією з основних функцій банківської системи визнається формування ресурсної бази з метою фінансового забезпечення реального сектору економіки достатніми джерелами ресурсів. Останнім часом, в економіці та банківській системі України відбулися докорінні зміни, що пов'язані з побудовою ринкових засад в країні і негативним впливом світової економічної кризи, тому стан банківської системи залишається актуальним питанням і сьогодні [1, с. 71].

Фінансова система України постійно піддається змінам і впливу з метою стабільності як певних фінансових показників, так і всієї системи. Відмінність фінансової системи полягає в тому, що в ній ці перетворення мають більш виражений характер [2].

У різних країнах банківські системи мають свою специфіку, але є й загальні закономірності їх формування та розвитку. Вчені поділяють банківську систему на три типи:

- розподільча (централізована) банківська система;
- ринкова банківська система;
- банківська система перехідного періоду [3, с. 36].

Для розподільчої системи характерними є такі риси: держава – єдиний власник банків; монополія держави на формування банків; однорівневість банківської системи; централізованість, вертикаль схеми управління; політика єдиного банку; відповідальність держави за зобов'язаннями банків; підпорядкування банків уряду і залежність від його оперативної діяльності; зосередженість кредитних та емісійних операцій в одному банку; призначення керівника банку органом державної влади.

Ринкова система характеризується наступними ознаками: різні форми власності; монополія держави на формування банків відсутня; дворівнева банківська система; децентралізована (горизонтальна) схема управління; політика множини банків; держава не відповідає за зобов'язаннями банків, як і банки не відповідають за зобов'язаннями держави; центральний банк підзвітний парламенту, комерційні банки підзвітні своїм акціонерам, спостережний раді, а не уряду; емісійні операції зосереджені тільки в центральному банку; операції з кредитування підприємств та фізичних осіб виконують тільки комерційні банки; керівник центрального банку затверджується парламентом, керівник комерційного банку призначається його радою [3, с. 37].

Українська банківська система відноситься до перехідного типу, хоча за своєю сутністю вона є найближчою до ринкової системи. Деякі вчені зазначають, що перехідною економіка є в тому ро-

зумінні, що в ній містяться компоненти ринкової банківської системи, проте їх взаємодія ще не досягла необхідного рівня зрілості [3, с. 37].

Закон України «Про банки та банківську діяльність» зазначає, що банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України відповідно до положень цього Закону та інших законів України [4].

Банківська система залежить від взаємовідносин та взаємозв'язків між банківськими установами та від організаційної структури кожного окремого банку, включаючи його філії та підрозділи, в тому числі й за кордоном. Особливістю структури банківської системи України є нерівномірне розміщення банків за її територією. Нераціональна територіальна структура призводить до жорсткої конкуренції банків у великих промислових центрах та монополізму декількох банків у менш розвинених регіонах [5].

Сьогодні банківська система України – це один із найрозвинутіших елементів господарського механізму, оскільки її реформування було розпочато раніше за інші сектори національної економіки, що визначалося ключовою роллю банків при вирішенні завдань переходу до ринкової економіки.

Отже, банківська система виступає однією з найважливіших частин економічного механізму кожної розвиненої держави, її стан впливає на забезпечення стабільності національної валюти та фінансової безпеки держави в цілому. Тому забезпечення стабільності банківської системи – це першочергове завдання, яке необхідно вирішити Україні на шляху до євроінтеграції.

Список бібліографічних посилань

1. Ягупова К. А. Банківська система України: реалії та перспективи // Проблеми матеріальної культури – Економічні науки. 2014. С. 71-74.
2. Лойко В. В., Павленко В. В. Банківська система України: стан та перспективи розвитку. Ефективна економіка. 2015. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2015/67.pdf.
3. Савелко Т. В. Банківська система як найважливіший організаційний механізм фінансової системи // Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід №23. 2011р. с. 36-38.
4. Про банки і банківську діяльність: Закон України № 2156-III від 21.12.2000. *Урядовий кур'єр*. – 2001. – №8.

Онищенко Ю.І., Кахович Ю.В. Особливості сучасної структури банківської системи України. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Випуск 24. С. 99–103. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_24/2/24.pdf.

УДК 342.9

Олександр Олександрович ЯЛОВИЙ,

*аспірант відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ДО ПИТАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сьогоднішній день питання міжнародних стандартів адвокатської діяльності є досить важливим і актуальним, оскільки вони спрямовані на підвищення рівня професійної діяльності адвокатів, які відповідають вимогам світових стандартів. Для того, щоб говорити про міжнародні стандарти адвокатської діяльності, спочатку слід розуміти, що таке адвокатура та які завдання вона виконує.

Адвокатура – це система захисту прав і свобод людини та громадянина від дій державних інституцій, а також від посягань приватних осіб. Головним завданням адвоката є захист прав та інтересів клієнта, незалежно від того, на яку сторону він стоїть у справі. Адвокат має дотримуватися законів та етичних норм своєї професії, зокрема міжнародних стандартів адвокатської діяльності. Основним джерелом поняття адвокатури є законодавство, яке регулює цю професійну діяльність. У більшості країн світу адвокатська діяльність регулюється спеціальними законами, наприклад, в Україні це Закон "Про адвокатуру та адвокатську діяльність". У міжнародному праві також існують стандарти та конвенції, які визначають права та обов'язки адвокатів та регулюють адвокатську діяльність.[1]

Один з найважливіших міжнародних документів, які регулюють діяльність адвокатів, це Загальна декларація прав людини 1948 року. Вона встановлює загальні принципи та стандарти поведінки адвокатів та надає їм правовий статус, гарантуючи їм свободу вибору клієнтів, конфіденційність інформації, захист від тиску та переслідування, а також незалежність від державних інституцій.[2]

Окрім Загальної декларації прав людини, існують інші міжнародні документи та стандарти, які регулюють діяльність адвокатів та встановлюють правила їх поведінки.

Наприклад, Європейська конвенція з прав людини визнає право на доступ до правосуддя та гарантує право на звернення до адвоката у кожній справі. [3]

Статути Міжнародної асоціації адвокатів, яка об'єднує адвокатські організації з усього світу та встановлює міжнародні стандарти адвокатської діяльності.

Таким чином, міжнародні та національні нормативно-правові акти встановлюють мінімальні стандарти адвокатської діяльності, які повинні дотримуватись адвокати в своїй роботі. Вони визначають права та обов'язки адвоката, порядок надання юридичної допомоги, процедуру захисту прав та інтересів клієнтів, а також регулюють взаємовідносини між адвокатами, адвокатськими організаціями та державними органами.

Однак, на практиці, у деяких країнах можуть виникати проблеми з дотриманням міжнародних стандартів адвокатської діяльності. Наприклад, в деяких країнах може бути обмежено право на захист та представництво у суді, або адвокати можуть бути піддані політичному тиску. Такі порушення міжнародних стандартів можуть призвести до порушення прав і свобод громадян, порушення засад правової держави та права на справедливий суд.

Тому, важливо, щоб держави та адвокатські організації дотримувались міжнародних стандартів адвокатської діяльності, забезпечували незалежність та недоторканність адвокатів, а також забезпечували право на захист та представництво у суді. Для досягнення цих цілей можуть бути використані різні інструменти, такі як міжнародні конвенції, законодавство, моніторинг дотримання міжнародних стандартів, навчання та підготовка адвокатів, та інші.

У світлі вищевикладеного, можна зробити висновок про те, що міжнародні стандарти адвокатської діяльності визначають мінімальні вимоги до здійснення адвокатської діяльності та забезпечують захист прав та свобод громадян.

Розуміння та дотримання міжнародних стандартів є важливим для забезпечення незалежності та недоторканності адвокатів, а також для забезпечення права на захист та представництво у суді. Важливо, щоб держави та адвокатські організації дотримувались міжнародних стандартів та забезпечували їх виконання, оскільки це допоможе зберегти і зміцнити довіру громадян до правосуддя та забезпечити правову державу.

Список бібліографічних посилань

1. Закон України про «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 29.12.2022 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.
2. Загальна декларація прав людини 10.12.1948 року. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
3. Європейська Конвенція з прав людини від 04.11.1950 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

УДК 336.1

Olena KOSHCHENKO,

Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ ЕКОНОМІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Україна вибором своєї незалежності та прихильності до західного світу має можливість послуговуватися досвідом успішних країн в сфері забезпечення фінансової безпеки, зокрема й щодо запровадження різноманітних організаційних заходів із її стимулювання.

Органи державного фінансового контролю в зарубіжних країнах відповідно до покладених завдань здійснюють контроль за виконанням бюджетів, витрачанням державних коштів і використанням державного майна. Контролю підлягають витрати на утримання органів державного управління та реалізацію державних програм розвитку. Верховні рахункові відомства хоча й не проводять аудиту політико-економічних актів, проте оцінюють обґрунтованість таких рішень, їхній вплив на державні фінанси, активи, борг та визначають наслідки. Завдання цієї системи полягає у виявленні відхилень від чинних законів, стандартів, а також порушень принципів законності, ефективності, доцільності й економності управління ресурсами, у вжитті заходів, які запобігали б повторенню цих порушень у майбутньому. Власник (а в даному випадку власником є держава) з метою реалізації покладених на нього зобов'язань щодо управління власністю зобов'язаний здійснювати

фінансовий контроль та аудит об'єктів права власності: майна й фінансових ресурсів [1, с. 31].

Таким чином, одним із заходів економічного стимулювання є економічний контроль. Разом із цим контроль поєднується з певною автономністю.

Організація фінансової системи в США характеризується високим рівнем автономності – кожен з рівнів державного управління самостійно проводить бюджету та податкову політику. Загалом через державні фінанси перерозподіляється близько третини ВВП. Всі урядові видатки розподіляються між рівнями фінансової системи приблизно у таких пропорціях: на федеральні фінанси припадає 60 %, на фінанси штатів – 15 і на місцеві фінанси – 25 %. Із загальнодержавного рівня забезпечується національна оборона, деякі програми соціального захисту, видатки на обслуговування державного боргу, на розвиток економіки, на зовнішні зв'язки, фінансування загальнодержавної влади [2].

В. І. Оспіщев зазначає, що для бюджетної системи США характерна сталість бюджетно-податкових відносин держави і регіонів. Фактично штати мають рівні права у цій галузі з федерацією в цілому, тому на рівні федерації й у штатах є ідентичні за найменуванням податки (прибутковий податок із населення та корпорацій). Найпринциповіше обмеження податкових прав штатів полягає в забороні на введення окремих непрямих податків, які перешкоджають свободі торгівлі між штатами, що заборонено Конституцією США. При цьому прямого перерозподілу коштів між штатами практично немає. Але Конгрес США відповідно до Конституції має право фінансувати витрати тільки на «загальний добробут США», що також перешкоджає перерозподілу засобів між регіонами. Штати можуть встановлювати будь-які форми податків, але не можуть перешкоджати міжрегіональним господарським зв'язкам, що призводить до рівного податкового тиску [3].

Важливою специфічною рисою управління фінансовою сферою у США є те, що органи влади окремих штатів мають значний обсяг повноважень, які дозволяють їм як самостійно вирішувати питань фінансового характеру в середині штату, так і брати участь в управлінні загальною федеральною фінансовою системою.

Висновки. Необхідно запозичити досвід США щодо економічного стимулювання фінансової безпеки шляхом посилення ролі президента у здійсненні контролю за фінансовою безпекою, як важливим елементом національної безпеки, зокрема за відповідністю законодавству, ефективністю та відповідністю соціальним та

іншим актуальним потребам використання бюджетних коштів, також доцільно користуючись іноземним досвідом поширити автономність місцевого самоврядування щодо вирішення питань фінансового характеру.

Список бібліографічних посилань

1. Піхоцький В. Зарубіжний досвід організації державного фінансового контролю та можливість його використання в Україні. Економіст. № 1. 2016. С. 31-34.

2. Фінанси: Підручник / За ред. СІ. Юрія, В.М. Федосова. К.: Знання, Ф59 2008. 611с. URL: http://pidruchniki.com/15010922/finansy/finansova_sistema_spoluchenihtativ_ameriki (дата звернення: 01.03.2023).

3. Фінанси: курс для фінансистів: Навч. посіб. / За ред. В.І. Оспіщева. К.: Знання, 2008. 567 с. URL: http://pidruchniki.com/12210605/finansy/finansy_krayin_rozvinenoyu_rinkovoyu_ekonomikoyu (дата звернення: 01.03.2023).

УДК 336.02

Mykyta ZAVHORODNII,

Krakowska akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Wydział Zarządzania i Komunikacji społecznej

Kierunek Zarządzanie

Studia 2 stopni (Magisterskie)

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЯК НАПРЯМ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Фінансова нестабільність, що поширюється у світі, як наслідок воєнної агресії, особистої небезпеки, матеріальних руйнувань, поширення бідності, не контролюючої інфляції та інших негативних явищ, потребує пошуку сучасних засобів врегулювання, зокрема виваженої монетарної політики держави.

Прискорення інфляції в Україні, поширення кредитних ризиків, нестабільність фінансового ринку спричинили ріст економічних правопорушень та злочинів. За даними звіту Офісу Генерального прокурора України «Про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяль-

ності» стан економічної злочинності в Україні характеризується наступним: більше порівняно з 2020 роком зареєстровано випадків шахрайства з фінансовими ресурсами - 142 проти 76 у 2019 році, 58 - у 2018, 61 - у 2017 та 63 - у 2016 й приблизно нарівні із 2015- 133, але значно менше, в тому числі й в кілька разів, ніж у 2014 - 347 та в 2013 - 337» [1]. Отже, статистичні дані доводять, що боротьба з економічними злочинам, які є наслідком матеріального становища громадян, повинна відбуватися не тільки за рахунок виявлення та притягнення до відповідальності винних, а й на підставі проведення обґрунтованої та виваженої фінансової політики держави.

Грошово-кредитна політика є одним з інструментів державного регулювання економіки. Саме на цій політиці держави акцентують свою увагу монетаристи. Грошово-кредитна політика найбільш ефективно і оперативно виконує функції регулювання економічного циклу, попередження та подолання спаду виробництва. Мета грошово-кредитної політики — досягнення на національному ринку рівноваги, що характеризується повною зайнятістю та відсутністю інфляції. Суть цієї політики полягає в регулюванні обсягу грошової пропозиції для стабілізації економіки. Так, під час спаду виробництва монетарна політика зводиться до стимулювання зростання пропозиції грошей (експансивна), а в періоди високої інфляції, навпаки, до її обмеження (рестрикційна). [2].

Наукові дослідження правового механізму регулювання грошово-кредитної політики доводять, залежність стану реалізації монетарної політики від адміністративно-правових та фінансово-правових методів. На думку Е. Алісова «Провідна роль в організації і функціонуванні сучасних імперативних грошових систем належить державній монетній регалії, як привласненому державою виключному праву на створення (випуск у обіг) грошей, а встановлена відповідно до цього права система юридичних норм є особливою правовою формою...»[3]. За допомогою методу екстраполяції можливо визначити, що особлива правова форма притаманна не тільки організації та функціонуванню грошових систем, а і реалізації та організації використання інструментів сучасної монетарної політики.

Висновки. Трансформація економічної злочинності, що є наслідком воєнного стану в Україні потребує використання адміністративно-правових засобів впливу на грошово-кредитну політику. Удосконалення правових засобів регулювання інструментів грошово-кредитної політики надасть змогу забезпечити стабільне функціонування фінансової системи.

Список бібліографічних посилань

1. Протидія економічній злочинності в Україні в 2020 році: стан і проблеми (Частина 1) Юридичний вісник України від 05.10.2021 URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/proty-di-ya-ekonomichnij-zlochynnosti-v-ukrayini-v-2020-rotsi-stan-i-problemy/> (дата звернення 02.03.2023).
2. Макроекономіка 2005. Сайт <https://library.if.ua/book/63/4567.html> (дата звернення 2.03.2023).
3. Алісов Є.О. Теоретичні проблеми правового регулювання грошового обігу в Україні – Харків: Фоліо, 2004. – 288 с.

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Збірник тез доповідей
Міжнародної науково-практичної конференції

(м. Вінниця, 27 березня 2023 р.)

Українською та англійською мовами

Відповідальні за випуск: *Д. В. Коробцова*
Комп'ютерне верстання: *К. М. Салашна*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 12,6. Обл.-вид. арк. 11,1.
Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. Л. Ландау, 27, м. Харків, 61080.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 3087 від 22.01.2008.